רעזט היינט דעם אנהויב פון נייעם ראמאן „אויפ'ן דערנער-וועג" (א. ב.)

היינט 22 זייטען

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראָשען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 3	Łódź, Piątek, 3 stycznia 1936	פערצענטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פרייטאָג ח' טבת תרצ"ו	№ 3

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פעטריקאָווער 21, טעל. 224-71.

20 טויזענד אַרעסטאַנטען ווערען היינט בעפרייט פון תפיסה

דאָס אַמנעסטיע-געזעץ פערעפענטליכט אין „דזשענניק אוסטאַוו"

וואַרשאַ, 2 (טעלעפאָניש)

מאָרגען ווערט אין „דזשענניק אוסטאַוו" פערעפענטליכט ווערען דער פולער טעקסט פון אַמנעסטיע־געזעץ אויפ'ן יסוד פון וועלכען אַן ערך 20 טויזענט אַרעסטאַנטען וועלען בעפרייט ווערען פון תפיסה.

אין די קאַנצעלאַריעס פון די תפיסה־פּראָקוראַטורן ווערען שוין אויסגעפירט די אַרבייטען, וואָס זענען פאַרבונדען מיט'ן אויספירען דאָס אַמנעסטיע געזעץ. ביז־איצט זענען שוין אונטערגעשריבען געוואָרען 16.000 בעפרייאונגס - פאַראָרדענונגען.

פּראָקוראָר פאָדערט טויט-שטראָף

פאַר 3 אָנגעקלאַגטע אין אוקראַאינישען טעראָריסטען-פּראָצעס

וואַרשאַ, 2 (טעלעפאָניש)

אויף דעם פּראָצעס פון די אוקראַאינישע טעראָריסטען האָט היינט ווייטער גערעדט דער פּראָקוראָר זשעלענסקי, וועלכער האָט אַנטוויזען, אַז לעבעד און האַטשקאָווסקאַ זענען געווען אין וואַרשאַ בכדי צוצוגרייטען דעם מאָרד.

דאַן איז דער פּראָקוראָר איבערגעגאַנגען צו רעדען וועגען בעשולדיגטען טשאַרני, וועלכער האָט ערטיילט הילף מאַטשעיקאָ'ן בעת זיין אַנטלויפען.

ווייטער האָט דער פּראָקוראָר אַרומגערעדט דעם בעקאַנטען סעניק אַרכיוו און איז אויך שאַרף אַרויסגעטרעטען געגען ליטווע וואָס האָט אונטערשטיצט די אוקראַאינישע טעראָריסטען מיט געלד און פעסער, שוין אפילו נאָכדעם ווי עס איז אויסגעפירט געוואָרען דער מאָרד איבער מיניסטער פּיעראַצקי. דער פּראָקוראָר איז אויך אַרויסגעטרעטען געגען טשעכאָסלאָוואַקייען פאַר טאָלערירען די טעטיגקייט פון דער טעראָריסטישער אָרגאַניזאַציע אויף איהר טעריטאָריום.

צום סוף פאָדערט דער פּראָקוראָר פאַר די אָנגעקלאַגטע אַ שטראָף, לויט וועלכער נאָר דריי בעשולדיגטע, און נעמליך, טשאַרני, זאַריצקאַ און ראַק זאָלען האָבען יעניגער ווי 10 יאָהר תפיסה, קלימישין און פידהייני זאָלען בעקומען לעבענסלענגליכע תפיסה, און באַנדעראַ, לעבעד און קאַרפּינעץ זאָלען פערמשפט ווערען צום טויט.

מאָרגען הויבען אָן זייערע רעדעס די פערטיידיגער.

אויפנאַהמען ביים מלוכה-פּרעזידענט

וואַרשאַ, 2 (טעל) דער מלוכה־פּרעזידענט האָט אויפגענומען אויף אַן אַודיענץ דעם פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי, גענעראַל־אינספּעקטאָר פון דער אַרמיי רידז־שמיגלי און אויסערן־מיניסטער בעק.

970 סערטיפיקאַטען פאַר פוילען

יוואַרשאַ, 2, (יט"א טעלעפאָניש)

דער צענטראַלער פּאַלעסטינאַ־אַמט מעלדעט, אַז אין דעם נייעם שעדיול פאַר'ן לויפענדען האַלבען יאָהר, האָט פוילען בעקומען 970 סערטיפיקאַטען. דערפון 560 פאַר חלוצים, 300 — קרובים און 110 פאַר האַנדווערקער.

אונזער וואָרט

אויף אַ פאַלשער אַדרעס

די יודישע טעלעגראַפען - אַגענטור האָט געבראַכט אַ ידיעה, וואָס קלינגט אַזוי משונה'דיג, אַז מ'קען נישט צו זאָגען — נאַאיוו:

די פיהרער פון דעם פרייסישען רשעים זאָלען זיך האָבען דערשראָקען פאַר דעם איינדרוק, וואָס עס האָט געמאַכט אין דער וועלט דער געוועזענעס - בריף פון דזשעמס מאַקדאָנאַלד, וועגען דער לאַגע פון די דייטשע יודען. די ברייטע חלינים זאָלען מורא האָבען אַז עס קען אויף אַ אמת קומען צו אַזאַ געמיינזאַמען שריט פון די פעלקער.

די דאָזיגע ידיעה קלינגט ממש ווי אַ טרייסט מיט האַריר־חלישות. עס איז לעכערליך און נאַריש צו גלויבען, אַז דער זעלבער אומפערשעמטער און חוצפה'דיגער רשעים, וואָס האָט געוואָרפען אַ אָפענע אַרויספאָדערונג דער גאַנצער וועלט, וואָס האָט געבראָכען אַלע אָפּמאַכען און טראַקטאַטען, וואָס זענען איהם גאָר נישט געווען בעקוועם. די זעלבע מענשען, וואָס האָבען זיך נישט אָפּגעשטעלט צו פּראָוואָצירען ענגלאַנד און פראַנקרייך, פערלעצענדיג די מיליטערישע קלאַנגען פון ווערסאַילער טראַקטאַט, וועלען זיך פּלוצלינג דערשרעקען פאַר אַ כלומרשטער אינטערווענץ לטובת די דייטשע יודען.

צו גלויבען אין דער מורא פון די דייטשע מושלים איז, אין דעם פאַל, פונקט אַזוי נאַאיוו ווי צו גלויבען, אַז די אייראָפּעאישע פעלקער וועלען אינטערנעהמען אַ אינטערווענץ. עס זענען דאָך די זעלבע רעגירונגען, וואָס האָבען כמעט ווי הכנעהדיג אַראָפּגעשלינגען יעדע ביטערע פּילען, וואָס דער נאַצי־רעזשים האָט זיי אונטער געטראָגען. פראַנקרייך און ענגלאַנד האָבען נישט איינמאָל געהאַט וואָגיגע מאָטיווען ענערגיש פּראָצעסטירען אין בערלין און דאָך האָבען זיי עס נישט געטון, הגם זיי האָבען דערמיט אַליין אויף זיך געפּלאַכטען אַ שטריק.

און דעריבער זענען די אַלאַרמען פון דער אייראָפּעאישער פּרעסע וועגען דער לאַגע פון די דייטשע יודען געווענדעט אויף אַ פאַלשער אַדרעס. זאָלען זיי בעסער אויפּפאָדערן זייערע רעגירונגען אונטערצונעהמען אַ אינטערווענץ נישט אין דייטשלאַנד, נאָר אין ענגלאַנד. זאָל די עפענטליכע מיינונג פון אייראָפּע בעסער זאָרגען וועגען דעם, אַז ארץ ישראל זאָל פּאַקטיש ווערען די נאַציאָנאַלע היים פאַר די פערפאָלגטע דייטשע יודען.

און נישט נאָר פאַר די דייטשע־יודען אַליין.

ק.

טאָג - טעגליך

מוסאָליני'ס פערצווייפלונגס-שריט

עס ברענט דער באָדען אונטער מוסאָליני'ס פיס אין אַפריקאַ. די לאַגע ווערט דאָרט וועהט אויס קריטישער פון טאָג צו טאָג. נאָך חדשים פון נצחונות, וועלכע זענען אָבער דערהויבט געוואָרען אָהן אַ ערנסטען ווידערשטאַנד מצד די אַביסיניער האָט זיך די לאַגע ראַדיקאַל געענדערט. די אַביסיניער זענען צוגעטרעטען צו אַ אָפענסיווע און אונטער'ן דרוק פון דעם האָזיגען אַנגריף, דראָהט איצט די איטאַליענער, דאָס זיי זאָלען מוזען צוריק אָפּטרעטען די מיט אַזוי פיל שוועריגקייטען און מאַטעריעלע פּערזאָנען־גע טעריטאָריעס.

געוואַלדיגע מיליטערישע קרבנות, טויזענדער מענשליכע קרבנות פון דער איטאַליענישער יוגענד און דאָס אַלץ קען איצט געהן לאיבוד, ווייל אין דער זעלבער צייט, וואָס די איטאַליענישע אַרמעע ווערט אַלס מיהדער און אויסגעמאַטערטער, ווערט די אַרמעע פון נעגוס מיט יעדען טאָג שטאַרקער.

עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס די איטאַליענער בעהערשען נישט מעהר זייערע נערווען און די אַרמעע־אָנפיהרונג אין אַפריקאַ האָט זיך גענומען צו מיטלען, וואָס זענען נאָר מסוגל נאָך מעהר צו פערגרעסערן דעם אונווילען פון דער וועלט געגען די איטאַליענישע אַנגרייפער. צו אַזעלכע שריט געהערט אָהן שום ספק די באָמבאַרדירונג פון דער שוועדישער מיסיע פון רויטען־קרייז, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ אָנגערהערטען שטורם אויף דער גאַנצער וועלט. דער דאָזיגער פאַקט ווערט אַפילו פערגליכען צום חעם געקאַנטען פאַקט פון דערטרינקען דורך די דייטשען די „לוזיטאַניע".

לויט די לעצטע ידיעות האָבען די איטאַליענער זיך גענומען צום שרעקליכסטען מיטעל און נעמליך צו די גיפטיגע גאַזען: דער בעסטער בעווייז, אַז עס האַלט שוין זעהר שמאָל. עס איז אָבער צו צווייפלען צי דאָס דאָזיגע פערצווייפלונגס - מיטעל וועט נישט אַרויסרופען אַ פערקעהרטען עפעקט. צי די בוואָליע פון אויפרעגונג, וואָס דאָס מערדערישע מיטעל וועט אָנצינדען אין דער גאַנצער וועלט וועט נישט דערפיהרען דערצו, אַז די סאַנקציעס און אין דער ערשטער רייה די נאַפט־סאַנקציעס, זאָלען אויסגעבריייט ווערען און אַז עס זאָל ענדליך ליקווידירט ווערען די פאַשיסטישע בלוטיגע אַוואַנטורע אין אַפריקאַ.

ש.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 83 יאָהר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, אורגרויסמוטער, שוועסטער און טאַנטע

נ"ע לאה אשת ר' שמעון ז"ל רושעצקי (געבוירענע ציממערקנאָפּף)

די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאָג, דעם 3-טען יאַנואַר 1936, 12 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז בזשעזשינער 13, וועגען וואָס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיעפטרויערנדע פאַמיליע.

לאָדז אָהן כשר פלייש!

אַ גרויסער קאַמף האָט זיך לעצטענס אָפּגעשפּילט אַרום דער שחיטה-פראַגע. נאָך געוואַלדיגע אָנשטרענגונגען איז געלונגען אָפּצווענדען די געפאַהר, וואָס האָט געדראָהט אונטערצוגראָבען די יסודות פון דער יודישער שחיטה.

די אויפּזיכטס-מאַכט האָט ענדליך אַרויסגעוויזען גענוג פערשטענדניש פאַר'ן דאָזיגען ענין, אָנערקענענדיג די פאַרגעלייגטע שחיטה - פרייזען אַלס לגמרי אונמעגליך פאַר דער יודישער שחיטה.

צו אונזער בעדויערן האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די וועלכע דאַרפען זיך אַממייסטען פּעראינטערעסירען אין דער אונבעריהרליכקייט פון דער יודישער שחיטה, די וועלכע ציהען זייער חיונה פון פערקויף פון כשר פלייש האָבען היינט געשטעלט אַ ווידערשטאַנד, אָפּזאָגענדיג זיך לגמרי צו שעכטען אויף כשר.

דער ראַבינאַט און די קהלה-לייטונג וועלען ציהען די ווייטגעהענדסטע קאָנסעקווענצען פון דער האַנדלונג פון די לאָדזער יודישע שעכטער, וועלכע ווילען אָפּווערטען די שחיטה אונטער בעדינגונגען, וואָס מאַכען אַבסאָלוט אונמעגליך כשר'ע שחיטה אין אונזער שטאָט.

מיר זענען דעריבער מודיע דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג,

אַז אונזער שטאָט איז היינט געבליבען לגמרי אָהן כשר פלייש.

לאָדזער ראַבינאַט.

ה' ויגש, תרצ"ו

„רינת הצדק“
נאַכט-פּאַגאַטאַוויע

מאָרגן שבת, ד. 4. יאַנואַר 1936, 10 אָוונט קומט פאָר אין „ווילסאָן זאַל“ פון „מאַנטייפעל“
אַ גרויסער באַל
לטובת דער נאַכט-פּאַגאַטאָוויע ביי „רינת הצדק“
אַרטיסטישע אויפטריטען! • רייכע פאַנטאַזי-לאָטעריע! • געשמאַקער און ביליגער בופעט!
טענץ ביז'ן גרויען פריהמאָרגען! / גרויסער אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון דיריגענט מוצמאַן
הנחה-פּרייז פון די בילעטען 3 זל. — דער קליינער טייל בילעטען צו בעקומען מאָרגען שבת-צו-נאַכט ביי דער קאַסע.

ווייסער זאַל
(מאַנטייפעל)
45 זאַכאָדניאַ 45

געז. „קולטור ליגע“ — זאַל פילהאַרמאָניע
דינסטאַג, דעם 14-טען יאַנואַר ה. י. 8.30 אָוונט קומט פאָר
אַ גרויסער קאָנצערט פון פאָלקס-כאָר
אונטער דער ליטונג פון פּראָפ. רידער
אין דעם פולשטענדיג נייעם פּראָגראַם גייען אַריין ווערק פון הענדעל, היידען, באַראַדין, שיפּער, וויינער, נעלבאַרט א. אַנד.
אויסערדעם וועט אויפטרעטן מיט אַ פידעל-קאָנצערט די בעקאַנטע פידלערין בראָניסלאַווא ראָטשטאַט
בילעטען צום פּרייז פון 54 גר. און שוין צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט פון דער געז. „קולטור-ליגע“, זאַכאָדניאַ 68, יעדען טאָג פון 11 ביז 2 און פון 5 ביז 10 אָווענד.

7-קל. רעליגיעזע טעכטער-שול
„חבצלות“
פּאָמאָרסקאַ 8
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז אונזער שול האָט זיך שוין איבערגעצויגען אין אייגענעם לאָקאַל
8 פּאָמאָרסקאַ 8
(אין נייעם ספּעציעל געבויטען לאָקאַל פון דער געה. פּאָוושעכנער שול)
איינשרייבונגען ווערען שוין אָנגענומען טעגליך פון 11—1 אויף פּאָמאָרסקאַ 8.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
Telefon
Legjonów 6
(Zielona)
12-333
czynne bez przerwy przez całą dobę.
Szybka pomoc lekarska we wszystkich specjalnościach.

צו דער עפענטליכקייט!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערביליגערונג פון די פּרייזען פון אַלע לעבענס-מיטלען, האָט זיך דער
שעכטער-הורטאָווניקעס פעראיין אין לאָדז
געווענדעט צו דער וואָיעוואָדזטווע וועגען פערביליגערן די פּרייזען פון שחיטה-געלד. דערויף האָט דער פעראיין בעקומען אַ מיטיילונג, אַז די פּרייזען זענען רעדוצירט געוואָרען.

דאַגעגען האָט די לאָדזער קהלה אויסגעפירט, אַז די פּרייזען פון שחיטה זאָלען נישט ביליגער ווערען. נאָך מעהר: געהעכערט די פּרייזען פון נאַכט-שחיטה אויף 50 פּראָצענט, אַזוי, אַז די פּרייזען פון שחיטה זענען איצט נאָך העכער ווי פריהער.

מיר האַלטען פאַר אונזער חוב דערוועגען מיטצוטיילען דער עפענטליכקייט. וואָרום מיר ווילען נישט נעמען קיין העכערע פּרייזען, דעריבער זענען מיר געצוואונגען אָפּצושטעלען די נאַכט-שחיטה.

די פערוואַלטונג פון שעכטער-הורטאָווניקעס
און קעלבער-שעכטער-פעראיין אין לאָדז
(פּאַדזשעטשנאַ 10).

אונזער חשוב'ן שעף
ה' בעריש באַלזאַם און פרוי
צו דער חתונה פון זיין ליבען זוהן
שמואל דוד באַלזאַם
מיט פרל. זהבה פרושינאָווסקאַ
וואָס איז פאָרגעקומען אין תל-אביב, ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך און צופרידען צוזאַמענלעבען אין אונזער אַלט-נייעלאַנד.
די פאַבריקס-אַרבייטער
פון די פעראייניגטע יוד. פלײשער אין לאָדז.
יוסף שווידער — פסח יאַסקאָוויטש
פישל מאַרינסקי — בער בערקאָוויטש
מאַניאַ נייפעלד — אברהם אַדלער

זונטאָג, ד. 5 יאַנואַר 1936, פּינקטליך 11 פריה קומט פאָר אין דער תלמוד תורה ע"ש הרהגה"צ הרבני ר' חיים מייזעל זצ"ל (יאַקובאַ 6) די
פייערליכע בעקליידונג
פון די אָרימע און יתומים-קינדער, וועלכע לערנען אין דער תלמוד תורה.
אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער, ווי אויך מנדבים ווערען געבעטען אָנטיילצונעהמען אין דער פייערליכקייט.
די פערוואַלטונג.

נאָך קורצע שווערע ליידען איז געשטאָרבען אונזער אונפערגעסליכע טייערע שוועסטער, שוועגערין און טאַנטע
ב"ע
בעטטי האַלפּערין
(געבוירען אין מיטווי, לעטלאַנד)
די לויה איז פאָרגעקומען מיטוואָך, דעם 1-טען יאַנואַר 1936 (ו' טבת תרצ"ו) פון טרויער-הויז שרודמיעסקאַ 69, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפבעטריבטע הינטערבליבענע.

מזל-טוב!
פיל נחת און פרייד ווינשען מיר אונזער ג' חבר, פערוואַלטונגס-מיטגליד און קאַסירער
ה' יצחק זילבערשאַץ און פרוי
צו דער תנאים-פייערונג פון זייער ליבען זוהן
ה' משה זילבערשאַץ מיט פרל. חאַנטשע ראָזענפעלד פון סעראַ-ביעזשין
די פערוואַלטונג, דאַמען-קאָמיטעט און ווירטשאַפט-קאָמיסיע
פון „תומכי אורחים“ לאָדז.

היטעל-מאַכער-צעך אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 69.
די פערוואַלטונג פון היטעל-מאַכער-צעך רופט אַלע היטעל-סוחרים, מאַגאַזינערס, קליינהענדלער און בעל-מלאכות, מיט-גלידער און נישט-מיטגלידער פון צעך, בכלל אַלע וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער היטעל-פּראָדוקציע אין לאָדז ווי אויך פון גייערס ראַיאָן צו קומען אויף דער
גרויסער פערזאַמלונג
וואָס קומט פאָר מאָנטאָג, דעם 6 יאַנואַר, 7 אָווענד אין אונזער לאָקאַל פּילסודסקיעגאָ 69, ווי ס'וועלען בעהאַנדעלט ווערען פראַגען פון אַרבייט, האַנדעל, שעדליכע קאָנקורענץ, וועגען די פּראָווינץ, אַפּמאַכען מיט לערן-יונגלעך, עקזאַמענס פאַר געזעלן, די נייע שטייערן-סיסטעם, וועגען רופען אַ צוזאַמענפאָהר פון אַלע שטעט וואָס אַרבייטען אויס היטלעך. די אַלע פראַגען זענען וויכטיג פאַר אַלע צווייגען אין אונזער פאַך. אין אייער אייגענעם אינטערעס רופען מיר אייך אַלעמען צו קומען פּינקטליך.
די פערוואַלטונג.

הזכרה.
מאָנטאָג, ד. 6 יאַנואַר 1936. 12 אַ זייגער בייטאָג קומט פאָר אויפ'ן בית החיים אַ הזכרה צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט פון אונזער אונפערגעסליכען און הייסגעליבטען איין-איינציגען זוהן
יוסעלע מינסקי נ"ע
(שילער פון 6. קל. גימנאַזיום פּאָמאָרסקאַ 46)
אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.
די עלטערן.

אַ האַרציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער שותף
בעריש באַלזאַם און פאַמיליע
צו דער חתונה פון זיין זוהן
שמואל דוד
מיט פריילין זהבה פרושינאָווסקאַ
וואָס איז פאָרגעקומען פרייטאָג, דעם 27-טען דעצעמבער פ. י. אין תל-אביב.
פעראייניגטע יודישע פליישער

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען!!!
אָריגינעלע ריטשווינער
ווי אויך אונגאַר-ווינער
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווין-געשעפט פון
ע. שיקער אינה.: ישראל שיסיער
לאָדז, פּולנאַצנאַ 1
טעל. 107-84.

Państwu Radzijewskim, Rosenowi
i p. Cynamonowi z powodu śmierci Ich
B. P. MATKI
współczucia wyrażają
Bolsteinowie i Krellowie.

צוליב דער רעדוקציע פון פּאַפּיר
האָט די בעקאַנטע פאַבריק פון האַנדעלס-ביכער
S. Hamburski, Łódź,
42 Piotrkowska 42, tel. 210-02
שווער פערקלענערט די פּרייזען
פון אַלע אַרט האַנדעלס און בוכהאַלטערישע ביכער ווי מעמאָריאַלען, זשורנאַלען, אַמעריקאַנער הויפּט-ביכער, קאָנטאָ-ביכער, אינווענטאַרען, רעסקאָנטאָס און פאַבריקס-ביכער.
ספּעציעל פּאַטענטירטער וועקסעל-קאָפּיאַל, וועלכער ווייזט אויף צו יעדער מינוט די צאָהל וועקסלען און פּאָרטפעל ווי אויך די סומע. פערקויף און איינקויף-ביכער צו די נידריגסטע פּרייזען. רעעלע בעהאַנדלונג.
קומט און איבערצייגט אייך!

אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער
פרוי ראַפּידוס
צוליב'ן טויט פון איהר הייסגעליבטער און אונפערגעסליכער
מוטער נ"ע
זייט געטרייסט!
א. קויפמאַן און פרוי

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
צום ווינטער-סעזאָן, אַ גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילעצער און טאַמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R.Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראָנט II שטאָק.

נייע געזעצן געגן „אומלעגאלע" עמיגראציע נעכטען פארעפענטליכט געווארען

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
נעכטען איז פארעפענטליכט געווארען א נייע געזעץ קעגען דער „אומלעגאלער" עמיגראציע.

60 טויזענד עולים געקומען קיין ארץ-ישראל
אין משך פון יאהר 1935

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
לויט דעם ספעציעלען באריכט, זענען אין נאוועמבער אריינגעקומען קיין ארץ-ישראל 4212 עולים. דערונטער 562 קאפיטאליסטען. אין משך פון יאהר 1935 זענען אריינגעקומען ביז 60 טויזענד עולים.

רעגירונג בעשטעטיגט דיזענהאפ'ן
אלס בירגערמייסטער פון תל-אביב

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
די רעגירונג האט בעשטעטיגט די וואהל פון דיזענהאפ'ן אלס בירגערמייסטער פון תל-אביב.

בעדואינער בעשאסען א יודישען שומר
שיסעריי אין כפר חסידים

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
נעבען בית אלפא האט א באנדע בעדואינער בעשאסען דעם יודישען שומר יעקב גלאנץ. צום גליק איז דער שומר ארויס אומבעשעדיגט. צוויי בעדואינער זענען ארעסטירט געווארען.
א שיסעריי איז אויך געווען אין כפר חסידים. קיין קרבנות זענען נישט געווען.

מארש פון כינעזישע סטודענטען אויף נאנקין

לאנדאן, 2 (ספ. טעל.)
פון שאנכיי מעלדעט מען: די כינעזישע פרעסע מעלדעט, אז דער גענעראל דאהארא יועט אין דער גאהענטסטער צייט בעשטימט ווערען אלס דער הויפט אנפיהרער פון דער יאפאנישער ארמעי אין צפון-כינע אויפ'ן ארט פון גענ. טאדא.
לאנדאן, 2 (ספ. טעל.)
פון שאנכיי מעלדעט מען: די צייטונגען שטרייכען אונטער, אז די נאציאנאליסטישע בעוועגונג צווישען דער אקאדעמישער יוגענד אין כינא שטארקט זיך כסדר. אין פעקין איז פארגעקומען א מיטינג פון סטודענטען, אויף וועלכען עס איז בעשלאסען געווארען ווייטער צו פיהרען דעם שטרייק, וואס איז אנגעהויבען געווארען מיט 20 טעג צוריק. אויף דער ליניע פעקין—טיען-טסין פארנעמען די סטודענטען אלע וויכטיגע באהן-סטאציעס, פון וואו זיי ווערען בעזייטיגט מיט כח. לויט מעלדונגען פון דער פרעסע, ארגאניזירען די סטודענטען פון צפון-כינע א מארש קיין נאנקין, בכדי צו צווינגען דעם מארשאל טשאנג-קיי-טשעק צו ענדערן זיין קאמפראמיס-פאליטיק לגבי יאפאן. דער מארש זאל פארקומען אין דריי קאלומנעס אויף דריי פארשידענע וועגען. מארשאל טשאנג-קיי-טשעק האט ארויסגעגעבען א פעראָרדענונג דער פאליציי נישט צו דערלאזען צו דער מאניפעסטאציע.

יאפאן אויסגעבויט א ראדיא-סטאציע אויפ'ן כינעזישען טעריטאריום
כינע פראטעסטירט

לאנדאן, 2 (ספ. טעל.)
פון שאנכיי מעלדעט מען: דאס נאנקינער אויסערן-מיניסטעריום האט איבערגעשיקט דעם יאפאנישען אמבאסאדאר א פראטעסט-נאטע צוליב דעם, וואס די יאפאנער האבען אויסגעבויט אויפ'ן כינעזישען טעריטאריום א ראדיא-סטאציע.

אראבער פאר דעם לעגיסלא-טיווען ראט

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
די פארטיי פון ירושלימ'ער בירגערמייסטער ד"ר כאלדי איז פאר דעם לעגיסלאטיו-ראט. אויך די נאשישיבי-פארטיי איז גינסטיג געשטימט צום לעגיסלאטיו-ראט. קיין אפיציעלער קאמוניקאט איז אבער ביז איצט נישט דערשינען.

פעראומרייניגט דעם כותל המערבי
גרויסע אויפרעגונג אין ישוב

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)
גרויס אויפרעגונג האט ארויסגערופען אין ישוב די פעראומרייניגונג פון דעם כותל המערבי. ווי מ'רעכענט, האבען דאס געטון אראבער. עטליכע זענען ארעסטירט געווארען.

מאדערנע דאמען-שיך
אין גוטע קוואליטעט בעקומט מען נור ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —
בעמערקונג: א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט
אין לאדזש (זש. ט. ק.) וואָלטשאנסקא 35, טעל. 121-53.
מארגן שבת, דעם 4-טען יאנואר, 9 א זייגער אוונט קומט פאר
א לייב מלאך-אוונט
געווידמעט זיין אפפאהרען קיין אמעריקע.
ס'נעמען אנטייל די דיכטער:
משה בראדערזאן, חיים לייב פוקס און ישראל ראבאן.
צום סוף וועט לייב מלאך לייענען א רעפעראט א. ד. ט.
„דאס יודישע ווארט איז גאר דער וועלט".

וואס יעדער סוחר און האנדווערקער דארף וויסן!
אז שעהנע דרוק-ארבייט היינט דעם אימפולס פון געשעפט, און דעריבער איילט צו בעשטעלען אייערע דרוק-ארבייט אין דער בעוואוסטער שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
צעגעלניאנא 8 פראנט
טעל. 255-09
בריפבויגען, קאנווערטען, רעכנונגען, צירקולארען, עטיקעטען, חתונה-קארטען, קאנפעקציע-טיטי
ביליג — רעעל — זאָליד
אכטונג, שניידער-מייסטער! בעזיץ אויף לאגער מאס-ביכער!

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע מאלעסטינער, אונגארווייענע, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד

„תומכי-אורחים"
פאמארסקא 18, טעל. 266-31
מיר טיילען מיט, דאס אין פעראיינס קאנצעלאריע אמטירט
אנ'אדוואקאט
יעדען מאנטאג און מיטוואך פון 8 ביז 9 30 אוונט און ערטיילט
יורידישע עצות
פאר מיטגלידער, שפענדער פון אונזער אינסטיטוציע און פאר אונפערמעגליכע— גענצליך אומזיסט.
א מינימאלען אפצאהל ווערט גענומען פאר דורכפיהרען ספראוועס.
נעמען צום אדוואקאט ווערען ארויסגעגעבען פון 5–7 אווענד.
די פערוואלטונג.

בזה אנו משתתפים בצערו של חבר הועד להסתדרתנו
דוד טורנבערג
למות עליו
אביו נ"ע
בעבודתו למען בנין המדינה העברית ינוחם
הועד העירוני של איגוד הציונים המדינתיים.

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע פריינד
פרל. גניא קליינבוים
מיט ה' טוביה ראזענפעלד
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען
איזאק און מאקס ראזענבלאט.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגע-מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ נייע ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA"
23 Zawadzka 23

פאר גארד, ביזשוטעריע
און לאמבארד-סוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אלזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

צו דער פערלאבונג
פון פרל. קארלא בראון
מיט הערן יולעק פריינד
ווינשען מיר זיי פיל גליק.
ראובן טעמפעלהאף און פאמיליע
יאסקא אבראמאוויטש און פרוי
ליזער שמיד און פרוי
שמואל חיימאוויטש.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדן און פערטיגע שייטלן
ביי קערש.
סקווערא 15

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
„SIŁA I ŚWIATŁO"
פון וו. קרוקאווסקי
23 פאלודניאווא 23, טעלעפאן 32-139
נעמט אן דורכצופיהרען אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט. קויפט און פערקויפט מאטארען און ערלעדיגט אלער ארט עלעקטרישע איינריכטונגען אויף ליכטע בעדינגונגען
ביליג, רעעל, שנעל און פינקטליך!
ספעציעלע ווערקשטעל פאר מאטארען-רעפעראטור.

וויכטיג פאר פאבריקאנטן און האנדווערקער!
שוויסונגען, מאשינען-טיילען און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג די מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
לאדז, 11. ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאבאדניא)

א רוטיניערטער בוכהאלטער-בילאנסיסט
לאנגיעהריגער געוו. הויפט-בוכהאלטער און קארעספאנדענט פון א גרעסערער היגער פירמע, פיהרט איין, און פיהרט ביכער שטונדענווייז.
אנמעלדונגען פאלודניאווא 39, ח.3, טעלעפאן 155-46.

בית התפלה
„בית אברהם"
לודז, פיטריקובר 18.
בזה מודיעים אנו לכל חברינו שהלמודים נמשכים והולכים בדיוק מדי שבת בשבתו. ההתחלת בשעה 8 בבקר. התפלה בשעה 9.30. החברים מתבקשים להופיע בדיוק.
הועד.

Z intencji zaślubin
p. Geni Klajnbaumówny
z p. Tobjaszem Rozenfeldem
życzą dużo szczęścia na nowej drodze życia. —
Bela Dembińska,
Szmulek Krotsztajn

ביטשריפטען-ביורא
צו דער אדמיניסטראטיווער און געריכטליכער מאכט.
אינה.: ב. רזעשעווסקי
9 פולנאצנא 9.
ה' רזעשעווסקי האט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען אין דער סטאראסטווע.
עפטיב פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל-ארצט פאר הויט-, געשלעכטס-קראנקהייטען און מענער-שוועכע
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8 פריה ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אוו. זונטאג פון 10—1 בייטאג. אלע ארט אנאליזען פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען
א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

שטורם אויף דער וועלט

צוליב'ן באמבארדירען די מיסיע פון שוועדישען רויטען קרייץ אין אביסיניען

דאס באמבארדירען דעם שוועדישען אמבולאנס אין געווען א רעפרעסיע

ר ו י ם, 2 (ספ. טעל.)

די סטעפאני־אגענטור מעלדעט: איטאליענישע פליהער האבען אין משך פון עטליכע טעג באמבארדירט די אביסינישע פאזיציעס אויפ'ן סאמאליער פראנט. דער דאזיגער אטאק איז אדורכגעפיהרט געווארען אלס רעפרעסיע ווען מען האט זיך דערוואוסט, אז מען האט אפגעשניטען דעם קאפ ביים לופט־פליהער יוניטי, וואס איז גענומען געווארען אין געפאנגענשאפט. גלייכצייטיג מיט די באמבעס זענען אראפגעווארפען געווארען פלוג־בלעטער אין וועלכע עס איז צווישען אנדערען געזאגט געווארען: „איהר האט דערהרגעט איינעם פון אונזערע פליהער, וואס איהר האט גענומען געפאנגען, אפשניידענדיג איהם דעם קאפ, געגען אלע מענשליכע און אינטערנאציאנאלע געזעצען. לויט וועלכע געפאנגענע זענען אומבעריהרליך. דעריבער וועט איהר באקומען דאס, אויף וואס איהר האט פערדינט".

בעת דער באמבארדירונג איז א באמבע אויך געפאלען אויף א געצעלט פון שוועדישען רויטען קרייץ, און דוכט זיך, אז צוויי שוועדען זענען פערוואונדעט געווארען. די צאהל דערהרגעטע און פערוואונדעטע צווישען די אביסיניער איז א בעדייטענדע.

אני־אעראפלאן, כדי איהם איבערצופיהרען קיין אדיס־אבעבא.

אין די קרייזען, וואס שטעהען נאהענט צו דער שוועדישער פארשטעהערשאפט אין לאנדאן שטרייכט מען אונטער, אז שוועדען וועט זיך נישט בעגניגענען נאר מיט א פראטעסט אין רוים, נאר וועט אויך בעריהרען די פראגע אויף דער זיצונג פון ראט פון דער פעלקער־ליגע. אין די בריטישע קרייזען האלט מען, אז עס איז גאנץ מעגליך, אז אויב די פעלקער ליגע וועט זיך פערנעהמען מיט דער פראגע דאס עס זאלען פערשארפט ווערען די סאנקציעס, אין אזא פאל איז גאנץ מעגליך, אז עס זאלען אדורכגעפיהרט ווערען די נאפט־סאנקציעס

ל א נ ד א ן, 2 (ספ. טעל.)

פון שטאקהאלם מעלדעט מען: די פערוואלטונג פון שוועדישען רויטען קרייץ האט אפגעגעבען א דעקלאראציע פון וועלכער עס איז צו זעהען, אז די באמבארדירונג פון שוועדישען אמבולאנס ביי דאלא איז נישט געווען קיין צופאל, נאר איז פון פריהער אויס צוגעגרייט געווארען. דער דאזיגער פאקט האט ארויסגערופען א שטארקע אויפרעגונג אין דער שוועדישער עפענטליכער מיינונג און פרעסע. א סך פריוואטע פערזאנען האבען דעקלארירט בעדייטענדע סומען צו ארגאניזירען נייע פונקטען פון רויטען קרייץ אין אביסיניען.

א ד י ס־א ב ע ב א, 2 (ספ. טעל.)

דער היגער פארשטעהער פון אינטערנאציאנאלען רויטען קרייץ האט ערקלערט דעם פארשטעהער פון דער „רייטער"־אגענטור, אז בעת דער באמבארדירונג פון שוועדישען אמבולאנס זענען פערוואונדעט געווארען צוויי שוועדישע דאקטוירים. א חוץ דעם זענען 30 אביסיניער דערהרגעט געווארען און 50 זענען פערוואונדעט געווארען.

א ד י ס־א ב ע ב א, 2 (ספ. טעל.)

דער דעלעגאט פון אינטערנאציאנאלען רויטען קרייץ האט ערקלערט, אז דער שוועדישער אמבולאנס האט זיך געפינען אין מעלקא דידעקא מינדעסטענס א קילאמעטער ווייט פון דער נאהענטסטער מיליטערישער אפטיילונג. ארום דעם אמבולאנס ווי אויך אויף די געצעלטען זענען געווען אויסגעמאלט אנזעהעדיגע עמבלעמען פון רויטען קרייץ. די באמבארדירונג און דאס פייער פון מאשינען־געוועהרען איז געקומען אונערווארטעט. אלע לעבענס־מיטלען, פראדוקטען, מעדיקאמענטען, געצעלטען און צוויי סאניטארע אויטאס זענען פערניכטעט געווארען. דער אטאק איז געווען נאך מעהר אונערווארטעט צוליב דעם, וואס די איטאליענישע אעראפלאנען זענען פריהער אריבערגעפלויגען איבער'ן אמבולאנס נישט אראפווארפענדיג קיין באמבעס און נישט בעשיסענדיג די סאניטארען.

די פראנצויזישע פרעסע פערגלייכט דעם פאל מיט דער באמבארדירונג פון די „לוזיטאניא"

פ א ר י ז, 2 (ספ. טעל.)

די ידיעה וועגען דער באמבארדירונג דורך איטאליענישע אעראפלאנען די שוועדישע מיסיע פון רויטען קרייץ האט אין די ליבערע קרייזען ארויסגערופען א שטארקע אויפרעגונג, וואס האט זיך ארויס געוויזען אין די פרעסע־קאמוניקאטען. אין „פאפולער" שרייבט בלום, אז דאס באמבארדירען פון דאלא קאן פארן פאשיסטישען איטאליען זיין דאסזעלבע וואס פאר'ן קייזערליכען דייטשלאנד די טארפעדירונג פון „לוזיטאניע". דער ההום, וואס איז ענטשטאנען צווישען מוסאליני'ן און דעם געוויסען פון דער וועלט, איז ביז־איצט געווען טיף, איצט וועט ער אבער ווערען נישט אדורכצוגעה־

די איטאליענער ציהען זיך צוריק פון מאקאלע

וו א ר ש א, 2 (טעלעפאניש)

לויט אביסינישע אינפארמאציעס ציהט זיך דער אוואנגארד פון איטאליענישען מיליטער צוריק פון די פאזיציעס וואס ער האט פערנומען אויף דרום, אויף מזרח און אויף מערב פון מאקאלע, אין דער ריכטונג פון מאקאלע מארשירט פון דרום־מזרח דאס מיליטער פון ראס מילוקעטא.

אנ'אפטיילונג פון דער קייזערליכער גוארדיע איז אטאקירט געווארען פון איטאליענישע אעראפלאנען, וואס האבען געווארפען צינד־באמבעס. זיי האבען אבער נישט אנגעמאכט קיין שאדען אין די אביסינישע רייהען.

דער אפיציעלער אביסינישער קאמוניקאט, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין דעסיע מעלדעט אז ביי מאקאלע איז אראפגעשאסען געווארען א איטאליענישער אעראפלאן. צוויי איטאליענישע פליהער זענען דערהרגעט געווארען. לויט אנ'אנדערן קאמוניקאט האבען די פויערן פון דארף כעבטיא וואס זענען אטאקירט געווארען פון איטאליענישע אעראפלאנען, אראפגעשאסען אנ'אעראפלאן, די מאנשאפט פון 4 פליהער זענען דערהרגעט געווארען.

אביסינישען מיליטער גרייט זיך צו אנ'אפענסיווע. דער קייזער היילע סעלאסיע האט פעראָרדענט א וואך פון תענית און תפילות בכדי צו שיצען די ארמעי פאר דער ווירקונג פון די גיפטיגע גאזען, וואס ווערען אנגעווענדעט דורך די איטאליענער.

איטאליענישע לופט־פליהער, וואס זאלען האבען אנ־געווענדעט צינד־באמבעס. נישט קוקענדיג אויף דער געוואלדיגער באמבארדירונג, איז דאס אביסינישע מיליטער געבליבען אויף די פאזיציעס.

ווי מען מעלדעט פון צפון־פראנט, קומען דארט ווייטער פאר לעבהאפטע קאמפען. דאס אביסינישע מיליטער רוקט זיך כסדר פאראויס אויף צפון מערב פון מאקאלע.

די אביסיניער געהען פאראויס אויפן צפון־פראנט

א ד י ס־א ב ע ב א, 2 (ספ. טעל.)

לויט מעלדונגען פון דרום־פראנט מאכט דאס איטאליענישע מיליטער ווייטער פארבערייטונגען צו פערנעהמען די פראווינץ באלע. אין משך פון דער פערגאנגענער וואך און בעזונדערס פון די לעצטע צוויי טעג זענען די אפטיילונגען פון ראס דעסטא עטליכע מאל באמבארדירט געווארען דורך די אי־

די איטאליענער בענוצען זיך מיט גיפטיגע גאזען

ר ו י ם, 2 (ספ. טעל.)

די ידיעה, אז דאס איטאליענישע מיליטער האט אנגעהויבען צו בענוצען אויפ'ן פראנט אין טעמביען גיפטיגע גאזען געגען די אביסיניער, איז נישט אפגעלייקנט געווארען און אויך נישט בעשטעטיגט געווארען. דאס איטאליענישע פרעסע־ און פראפאגאנדע־מיניסטעריום מעלדעט, אז דאס קאלאניען־מיניסטעריום האט זיך געווענדעט וועגען אויפקלערונגען אין דער דאזיגער פראגע צו דער קאמפעטענטער מיליטערישער מאכט אין מזרח־אפריקא.

תענית און תפלה געגען גיפטיגע גאזען

ל א נ ד א ן, 2 (ספ. טעל.)

פון אדיס־אבעבא מעלדעט מען: זייט א וואך צייט רעגענט אין אביסיניען. אין דער הויפט־שטאט איז געגאנגען א שטארקער גאס־רעגען. אויך אין דעסיע רעגענט שטארק. די וועגען צווישען אדיס־אבעבא און דעסיע זענען געווארען אדורכגעווייקט, אז עס איז אוממעגליך אדורכצוגעהן. די דאזיגע רעגענס זענען פאר די אביסיניער א גרויסע טובה, ווייל זיי בעשווערען דעם מארש פון איטאליענישען מיליטער און מאכען אוממעגליך דאס בענוצען פון טאנקס און שווערע ארטילעריע. די אנפיהרונג פון

די באמבארדירונג פון דער שוועדישער מיסיע

סען גובר זיין דאס איינפיהרען די נאפט־סאנקציעס

ל א נ ד א ן, 2 (ספ. טעל.)

דאס באמבארדירען דורך איטאליענישע אעראפלאנען דעם שוועדישען אמבולאנס פון רויטען קרייץ האט אין לאנדאן ארויסגערופען אן אויסערגעוועהנליכע אויפרעגונג. נישט נאר די פרעסע, נאר אויך די עפענטליכע מיינונג פערארטיילט דעם דאזיגען פאקט מיט דער גאנצער ענטשידענהייט, אויך אין די רעגירונגס־קרייזען ווערט דער פאקט ערנסט אפגעשאצט. עס ווערט בעטאנט, אז אויב עס איז אמת, אז דער שוועדישער אמבולאנס האט זיך געפינען עטליכע קילאמעטער ווייט פון די מיליטערישע אפטיילונגען און אז די איטאליענישע אעראפלאנען האבען זיך געהאלטען אויף א הויך פון 300 מעטער און האבען געקענט זעהען די צייכענס פון רויטען קרייץ און אז נאכדעם ווי זיי האבען אדורכגעפיהרט דעם אטאק האבען זיי זיך נאך מעהר אראפגעלאזט און דערהרגעט די פערוואונדעטע מיט מאשינען־געוועהרען, ווארפענדיג דערצו נאך גאז־באמבעס — קאן דער פאל ציהען נאך זיך ווייטגעהנדע קאנסעקווענצען.

דאס וויכטיגסטע וועט, פערשטעהט זיך, זיין דער בעריכט פון שעף פון שוועדישען אמבולאנס ד"ר הילאנדער, וועלכער איז אויך פערוואונדעט געווארען און נאך וועלכען מען האט ארויסגעשיקט

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

„אגודת ישראל" בעגריסט וואוקאפ'ן

י ר ו ש ל י ם, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

די לייטונג פון „אגודת ישראל" האט בעגריסט וואוקאפ'ן צו זיין פערבלייבען אויף נאך 5 יאהר אויף זיין אמט אלס הויך־קאמיסאר אין ארץ־ישראל.

קאמוניקאט וועגן די שטודיען־מעגל'כקייטען אין ארץ־ישראל

די אפטיילונג פאר שטודיען אין ארץ־ישראל ביי „טריבונא אקאדעמיצקא" (ארגאן פון דער יודישער אקאדעמישער יוגענד) ווארשא, סענאטארסקא 22 וו. 48, איז מודיע אלע וואס ווילען שטודירען אין ארץ־ישראל, אז די איינשרייבונגען צום שול־יאהר 1936־37 אויפ'ן חיפה'ער העברעאישען טעכניקום און האנדעלסקער־שול, אגראנאמישע שול פאר בחורים אין מקוה ישראל, אגראנאמישע שול פאר מיידלעך אין נהלל און ירושלים, אין קאנסערוואטאריום אין ירושלים, האבען זיך שוין אנגעהויבען.

אלע פעראינטערעסירטע וואס ווילען בעקומען אנ'אויפנאהמע צום שול־יאהר 1936־37 אויף די וואויבענדערמאהנטע שולען, דארפען זיך ווענדען צו: אפטיילונג פאר שטודיען אין ארץ־ישראל ביי „טריבונא אקאדעמיצקא" ווארשא, סענאטארסקא 22 וו. 48, אינפארמאציע בחינם. פראווינצער געגען אריינשיקען א פאסט־מארקע.

ביי מענשען, וואס ליידן אויפ'ן מאגען, קישקעס און שלעכטע שטאף־וועקסלונג

דערהיילט דאס נאטירליכע ביטערוואסער FRANCISZKA JÓZEFA א ריכטיגע פונקציאנירונג פון בלוט, פארשטארקט די טעהיגקייט פון טראכטען און לוסט צו דער ארבייט. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטייקען.

די נעכטיגע ציהונג פון דער דאלארובקע

ו א ר ש א, 2 (ספ. טעל.)

אין דער נעכטיגער ציהונג פון דער דאלארובקא זענען ארויס פאלגענדע נומערן:

12.000 דאלאר אויפן נומער 569074.

צו 3.000 דאלאר אויף די נומ' 1388208, 1026326.

צו 1.000 דאלאר אויף די נומ' 127227, 1298745, 762764, 37821, 1371207, 468220, 1386489.

צו 500 דאלאר אויף די נומערן: 982227, 446512, 370359, 335761, 56542, 381386, 109483, 405215, 529719, 809389.

צו 100 דאלאר אויף די נומערן: 569823, 991694, 193451, 591590, 1385665, 490590, 487389, 113352, 707194, 206638, 367802, 386917, 944624, 58131, 1326356, 1058932, 827649, 716702, 549260, 635602, 509792, 1256511, 1057468, 543222, 909715, 660592, 1335740, 792822, 1347173, 742643, 928168, 1003589, 164577, 1481974, 1131695.

פון דער לאדזשער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	96.50
3 פראצענטיגע בוראוולאנע			—	40.25
4 „ דאלארובקא			—	53.00
7 „ סטאביליזאציע (אמ.)				64.13
5 „ ווארשאווער ש.־ב.		1934		53.75
5 „ לאדזשער				48.00
ענגלישער פונט	—	—	—	26 06
דאלאר אפיצ.	—	5.29.30 נישט־אפיציעל	—	5.28
גאלד־דאלאר	—	—	—	8.99
גאלד־רובל	—	—	—	4.74
דייטשער מארק	—	—	—	1.23

די דייטשע מאכט פאדערט מען זאל איהר ארויסגעבען מאקס באוער'ן

פ א ר י ז, 2 (ספ. טעל.)

די דייטשע מאכט האט זיך געווענדעט מיט א פארמעלער פאדערונג צו דער פראנצויזישער מאכט איהר ארויסצוגעבען מאקס באוער'ן, א אנגעזעהענעם מיטגליד פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי, געוועזענער פרייסישער סענאטאר און געוועזענער דייטשער דעלעגאט צו דער פעלקער־ליגע. די דייטשע מאכט מאטיווירט איהר פאדערונג דערמיט, אז באוער זאל אלס בירגערמייסטער פון אלטאנא האבען בעגאנגען געלד־מיסברויכען. אין שייכות מיט דער דאזיגער פאדערונג איז באוער דעם 24 דעצעמבער ארעסטירט געווארען. אין געריכט האט באוער ערקלערט, אז די בעשולדיגונג טראגט א ריין־פאליטישען כאראקטער. דאס געריכט האט איהם פראוויזאריש בעפרייט, מעלדענדיג גלייכצייטיג, אז די מיינונג וועגען דער פאדערונג פון דער דייטשער מאכט, וועט דאס געריכט איבערשיקען אין די נאהענטסטע טעג אין יוסטיץ־מיניסטעריום.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 201-93

ספעציאליסט

פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג

סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליזען

נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אווענט.

זונטאג און חגאות פון 9—1

Dr. B. Robinzon

אינערליכע קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגן

אויף 10 פאמארסקא 10

פראנט, 2טער שטאק, טעל. 131-86.

נעהמט אן פון 6 ביז 8 אין אווענט.

„Anna Karenina" מעכטיג מייסטערווערק פון לעוו טאלסטאי

GRETA GARBO i FREDERIK MARCH — אין די הויפט־ראלען: | אין א מאדערנער אויפפאסונג דראמע פון מענשליכע ליידענשאפטען און טעותים.

אויסערן פראגראם: קלאנג־צוגאבען און אקטואליטעטען. אנהויב 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12— בייטאג.

קלאנג־קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

דאס פערגאנגענע יאהר
אין דער אינטערנאציאנאלער און פוילישער ווירטשאפט

דאס יאהר 1930 איז געשטאנען אונטערן צייכען פון געוואלדיגען וואהל נצחון פון די היטלעראווצעס בעת די וואהלען צום דייטשען פארלאמענט — און פון דעם אפלויפען פון איבער א מיליארד מארק אין דייטשלאנד. 1931 איז געשטאנען אונטערן צייכען פון באנק־קראכען (קרעדיט אנשטאלט און דאנאט באנק) און אונטערן צייכען פון קראך פון ענגלישען פונט. דאס יאהר 1932 איז געשטאנען אונטערן צייכען פון קרויגער קראך, דאס יאהר 1933 איז געשטאנען אונטערן צייכען פון קראך פון דער טשעכישער קראנע, און דאס יאהר 1935 איז געשטאנען אונטערן צייכען פון קראך פון בעלגישען פראנק, דאנציגער גולדען און אונטערן צייכען פון געוואלדיגען בעוואפנונגס געיעג אונטערן צייכען פון דער איטאליענישער אגרעסיע אין אביסיניען.

אין משך פון די לעצטע פינף יאהר האט זיך יעדעס יאהר אויסגעצייכענט מיט עפעס א קראך, וואס האט ערשיטערט די יסודות פון דער וועלט ווירטשאפט. עס האט זיך אנגעהויבען פון דעם צאל־קריג. די וועלט האט זיך אפגעטיילט אין ריזיגע צאל־באריערעס וואס האבען פאראליזירט דעם אינטערנאציאנאלען אויסטויש פון סחורות און מענשען.

די קוואלען פון דער שוואכקייט פון דער וועלט־ווירטשאפט שטעקען אין דער מלחמה. אין דער וואס איז געווען און אין דער וואס וועט ערשט זיין.

די וועלט ווירטשאפט איז אין יאהר 1935 ערשיטערט געווארען דורך דעם פיבער פון בעוואפענונגען. אין 1934 האט די וועלט אויסגעגעבען אויף בעוואפנונגען אויף 35 פראצענט מעהר ווי אין דער צייט פון דער העכסטער קאניונקטור אין יאהר 1929, אין משך פון 1935 זענען די דאזיגע אויסגאבען געשטיגען אויף 70 מיליארד זלאטעס ד. ה. אויף 50 פראצענט מעהר ווי אין 1929 און כמעט אויף צוויי מאל אזוי פיל ווי אין 1913. 70 מיליארד זלאטעס בעטרעפט מעהר ווי די ווערט פון דער יעהרליכער גאנצער דייטשער אדער ענגלישער פראדוקציע. מעהר ווי דער גאנצער ווערט פון הויזשטאפען, האלב־פאבריקאטען און פערטיגע אויסארבייטונגען אין איירופא און אנ'ערך 150 פראצענט פון גאנצען זאפאס גאלד פון די פעראייניגטע שטאטען. צוזאמען ווערען די אויסגאבען אויף בעוואפנונגען אין יאהר 1935 בערעכענט אויף 3 מאל אזוי פיל ווי ערב דער מלחמה אין יאהר 1914.

אנטקעגענשטעלט מיט אזעלכע גרויסע ווירטשאפטליכע איבערשפריצונגען האט דער ווירטשאפטליכער ארגאניזם פון דער וועלט זיך ווירקליך אנגעהויבען לעבעדיגער צו בעוועגען. די אינדוסטריע פראדוקציע פון דער וועלט שטייגט. אפילו דער אינטערנאציאנאלער האנדעל, וואס איז דערשטיקט געווארען דורך צאל־באריערען, קאנטינגענטען, קאמפענסאציעס א.א.וו. איז געשטיגען. אין דריטען קווארטאל פון 1935 האט די שטייגערונג בעטראפען 1 פראצענט ווי פון צווייטען קווארטאל 1935.

אבער וואס וועט געשעהען ווען עס וועט זיך איבערדרייסען די קארבע פון אנדרעהען די קאניונקטור אין דייטשלאנד, איטאליען, פעראייניגטע שטאטען, שוועדען, יאפאן א.א.וו.? ווען די בעוואפנונגען וועלען דערגרייכען א גרענעץ וואס וועט בעשטימט ווערען דורך דער צאהל־פעהיגקייט פון דער געזעלשאפט?

דאן וועט קומען צו א קראך, וואס וועט זיין ערגער פון די אלע ביז־איצטיגע.

אויך פוילען האט פון דער אנגעדרעהטער וועלט קאניונקטור געהאט א נוצן, נישט קוקענדיג אויף די אינטענסיווע בעמיהונגען פון דער פריהערדיגער רעגירונג. ביז הערבסט 1935 האט די דעמאלסדיגע רעגירונג אזוי געהאנדעלט פונקט ווי זי וואלט געוואלט פערקלענערען דעם קריזיס אין פוילען. דער פינאנץ מיניסטער האט אלץ געטון וואס איז נאר געווען אין זיין מאכט, בכדי צו רואינירען די כוחות וואס האבען געגעהרט דעם מלוכה אוצר. איבערגעגעבענדיג דעם פינאנץ רעסארט דעם ווייטע פרעמיער קוויאטקאווסקי האט פרעמיער קאטשטאלקאווסקי פערגעסען צוצוגעבען אז ער גיט איהם איבער מיט א דעפיציט פון 1,1 מיליארד זלאטעס.

דער האנדעלס מיניסטער פלאריאן רייכמאן האט מיט א בעוואונדערונגסווערטען אויסדויער געקעמפט געגען דער אינדוסטריע און נאך מעהר געגען האנדעל. דער מיניסטער פאר עפענטליכען שוץ האט אלץ געטון בכדי צו מאכען פון דער „אוטאנאמיע־טשאלגיע" א באלאגאן.

אין יאהר 1934 האט מען פייערליך ערקלערט, אז די ענטלאסטונגס דעקרעטען פאר דער לאנדווירטשאפט זענען שוין ענדגילטיגע און מען דארף נישט ערווארטען קיין שום ווייטערדיגע הנחות אויפן געביט פון ענטלאסטונג פאר דער לאנדווירטשאפט. פונקט א יאהר נאך דער דאזיגער ערקלערונג האבען זיך בעוויזען נייע ענטלאסטונגס דעקרעטען פאר דער לאנדווירטשאפט, וואס האבען פערגרעסערט די היזקות פון סוחרים.

ביים אויסשרייבען די אינוועסטיציע הלוואה האט מען פייערליך ערקלערט אז זי וועט געהען אינגאנצען אויף אינוועסטיציע צילען און קיין גראשען נישט אויף בודזשעט צוועקען. דערווייל זענען אויף אינוועסטיציע צוועקען געגאנגען פערהעלטניסמעסיג ווייניג אבער אויף בודזשעט צוועקען איז בעשטימט געווארען דירעקט אדער אומדירעקט דאס רוב הכנסות פון דער אינוועסטיציע הלוואה.

די נייע רעגירונג, הגם די סימפאטישסטע פון אלע ביז איצטיגע, פרובירט אבער נישט צוגעהן אויף אנ־אנדערען וועג ווי די פריהערדיגע, נישט קוקענדיג דערויף, וואס די פריהערדיגע פינאנץ מיניסטארען האבען רואינירט דאס ווירטשאפטליכע לעבען און דעם מלוכה אוצר מיט די כסדרדיגע העכערונגען פון די שטייערען — פיהרט דער נייער פינאנץ מיניסטער אין פרישע שטייער בעלאסטונגען. נישט קוקענדיג דערויף, וואס די ביז־איצטיגע ערפאהרונגען מיט דער רעדוקציע פון די קארטעל־פרייזען האבען בעוויזען, אז אזא אקציע דארף מען אורכפיהרען אין א בליץ־ארטיגען טעמפא, אמבעסטען דורך אויפלעזען די קארטעלען אדער דורך א רעדוקציע פון די אריינפיהר־צאלען — האט דער נייער האנדעלס מיניסטער רעדוצירט די פרייזען 2 חדשים לאנג דורך וואס ער האט ארויסגערופען א שטילשטאנד אין האנדעל און א חוץ דעם זענען נישט אויפגעלעזט געווארען די וויכטיגסטע, גרעסטע און שעדליכסטע קארטעלען. די רעגירונג האט אויך נאך נישט אויפגעקלערט פאר וואס ווערען די קארטעלען פרייזען בעצייכענט אלס אויסנוצעריי און די נאך מעהר אראפגעשריבענע פרייזען פון די רעגירונגס מאנאפאלען זענען יא בערעכטיגט.

די ווירטשאפטליכע פאליטיק אין פוילען אין יאהר 1935 האט געטראגען א צופעליגען כאראקטער אהן א פלאן און אפטמאל פון אנגענומענע שריט וואס האבען זיך געגענזייטיג סותר געווען. אין דאך האט זיך אין 1935 בעמערקט א פערבעסערונג אין פערגלייך מיטן יאהר 1934.

ביי
גריפע
פערקיהלונגען, ביי רעאומאטישע און ארטרעטישע ליידן. שמערצען אין רוקן און מוסקולן נעמט מען טאגאל־טאבלעטקעס. זיי ווארפען די היץ און ברענגען א פערלייכטערונג. פרייז 1.50 זל.
Togal

יוד. פראנט־קעמפער און זייערע משפחות ווערן אין דייטשלאנד ארויסגעווארפן אויף דער גאס
ווי אזוי עס ווערען בעהאנדעלט די, וועלכע האבען מקריב געווען זייער לעבען און בלוט פאר דייטשלאנד

בערלין, (יט"א) די יודישע פראנט קעמפער און די משפחות פון די קריגס געפאלענע וועלכע וואוינען אין די שטאטישע הייזער אין בערלין, האבען צום 1טען יאנואר בעקומען מעלדונגען אז זייערע קאנטראקטען ווערען געקינדיגט און אין משך פון דריי חדשים ד.ה. פון 1טען אפריל מוזען זיי פערלאזען זייערע וואוינונגען. ערהאליכע אויפפאדערונגען האבען אויך ערהאלטען אלע יודען, וועלכע וואוינען אין די אז. ג. „היימאט־הייזער" מיט בילינגע דירה געלד.

די יודישע פראנט קעמפער האבען זיך געווענדעט צום קריגס מיניסטער מיט א ביטע צו אינטערווענירען לטובת די משפחות פון די יודישע קריגס־געפאלענע, עס איז אבער געקומען אנ'ענטפער אז אזא אקציע ליגט נישט אין די ראהמען פון די קאמפעטענציען פון קריגס מיניסטעריום.

דער גורל פון די יודישע האנדעלס־רייזענדע אין דייטשלאנד. — 30.000 יודישע משפחות אין געפאהר צו פערלירען זייער פרנסה.

בערלין, (יט"א). ווי יט"א דערוויסט זיך האט דאס ווירטשאפטס־מיניסטעריום פאנאנדערגעשיקט אינסטרוקציעס אז מען זאל נישט מאכען קיין שום שוועריגקייטען די יודישע האנדעלס רייזענדע ביי בענייען זייערע ליצענצען אויפן יאהר 1936. אזוי ארום ווערט געמאכט א פרוב געגענצווווירקען דעם פערבאט פון אינערן מיניסטער וועלכער האט בעפוילען דער פאליציי נישט ארויסגעבען מעהר קיין רייזע־ליצענצען די יודישע האנדעלס רייזענדע, וואס עס בעדראהט די עקזיסטענץ פון 30.000 יודישע משפחות אין דייטשלאנד (בלויז אין בערלין שעפען חיונה פון דער בעשעפטיגונג 10.000 יודישע משפחות). די אינסטרוקציעס פון ווירטשאפטס מיניסטעריום זענען אבער נישט קיין עפענטליכע און זענען פונאנדערגעשיקט געווארען די ענטשפרעכענדע ארגאנען פאר „אינערליכער אינפארמאציע". צוליב די געגענזעצליכע אינסטרוקציעס איז נישט בעוואוסט, צי וועט די פערארדנונג פון דעם ווירטשאפטס מיניסטעריום זיין ווירקזאם. און פיל טויזענדער יודישע משפחות דראהט דעריבער די געפאהר צו פערלירען זייער פרנסה.

יודען טארען אין דייטשלאנד נישט זיין קיין מוזיק־. טאנץ־ און געזאנג־לעהרער.

בערלין (יט"א) די פאליציי ארגאנען האבען בעקומען אינסטרוקציעס אפצוהיטען אז יודען זאלען נישט זיין טעטיג אלס מוזיק, טאנץ און געזאנג לעהרער, אפילו אין פריוואט הייזער, ווייל זיי זענען נישט קיין מיטגלידער פון „רייכס־קולטור קאמער" צו וועלכער יודען ווערען נישט צוגעלאזען.

ארישע סטענאגראפינס טארען נישט ארבייטען ביי יודען.

בערלין (יט"א) די דייטשע רעגירונג האט ארויסגעגעבען א פערבאט פאר ארישע מיידלעך צו פערנעהמען פאסטענס פון סטענאגראפיסטינס און פריוואט סעקרעטארינס ביי יודען ביי דער אנווענדונג פון נירענבערגער געזעץ איז די פעראָרדנונג תיכף ארײן אין קראפט. קיין שום קינדיגונגס טערמין איז נישט פאָרגעזעהען. סטענאגראפיסטינס און פריוואט סעקרעטארינס יונגער פון 45 יאהרען פאלען לויט דער פעראָרדנונג ארונטער דעם געזעץ וועגען ארישע הויז דינסטבאטען. די דאזיגע אינטערפרעטאציע פון דער הויז דינערשאפט קלויזל איז געקומען פולשטענדיג אומגעריכט.

כע ריהרען ווערען נישט צוגעלאזען.

העכער 150 דייטשע יודען רעגיסטרירען זיך טעגליך צו עמיגראציע. — וויפיל יודען פון דער קאפיטאליסטען קאט. קענען פערלאזען דייטשלאנד

בערלין, (יט"א). פון א חיכען מאסגעבענדען בעאמטען פון דער דייטשער רייכס־באנק ווערט דער יט"א קארעספאנדענט אינפארמירט, אז דער טראנספער אפמאך זעהט נישט פאר קיין שום בעגרענצונג נישט אין בעצוג פון דער אלגעמיינער סומע, וואס קען אויפן יסוד פון טראנספער ארויסגעפיהרט ווערען (אין סחורות) פון דייטשלאנד די איינציגע בעגרענעצונג איז בלויז די דאס א יחיד קען אויפן סמך פון טראנספער נישט ארויספיהרען פון דייטשלאנד סחורות אויף א ווערט פון העכער 50 טויזענד מארק, דער טראנספער אפמאך זעהט פאר, דאס יעדערער פון די קאנטראהענטען (ד.ה. די רייכסבאנק און די „העברה") קענען קינדיגען דעם אפמאך, וואס עס איז אבער אויף דער נעכסטער צוקונפט אומוואהרשיינליך.

אין 1936 — ווערט דער יט"א קארעספאנדענט אינפארמירט — וועט די רייכס־באנק ערטיילען ערלויבנישען דורכשניטליך ביז 20 יודישע קאפיטאליסטען ארויסצופיהרען פון דייטשלאנד דעם מינימום־קאפיטאל פון טויזענד פונט, וועלכען דער קאפיטאליסט דארף בעזיצען, כדי צו בעקומען די ערלויבניש צו בעזעצען זיך אין א"י.

ווי דער יט"א קארעספאנדענט דערוויסט זיך, ווערען איצט פון יודישער זייט געמאכט בעמיהונגען צו פערגרעסערן די דאזיגע קוואטע פון 20 טויזענד פונט א חודש פאר עמיגראנטען פון דער דערמאנטער קאטעגאריע. עס איז אבער נישט וואהרשיינליך, אז דער ענטשפרעכענדער בעשלוס פון דער רייכס־באנק זאל געענדערט ווערען פאר מערץ 1936.

בערלין, (יט"א). דער „הילפס־פעראיין פון יודען אין דייטשלאנד" וואס ענטוויקעלט א לעבהאפטע טעטיגקייט אויפן געביט פון עמיגראציע, האט פערעפענטליכט א מעלדונג אין וועלכער עס ווערט פעסט געשטעלט אז זייט די נירענבערגער געזעצען רעגיסטרירען זיך טעגליך אין „הילפס פעראיין" דורכשניטליך 150 יודען) וואס האבען פרעה צו עמיגרירען קיין אויסלאנד, בעזונדערס אין מעבר־לים לענדער, חוץ די יודען וואס בעמיהען זיך וועגען דער עליה קיין ארץ ישראל.

בערלין, (יט"א). די ציוניסטישע פעראייניגונג אין דייטשלאנד טיילט מיט, אז די 25טע אלדייטשע ציוניסטישע לאנדעס קאנפערענץ וואס וועט געעפענט ווערען דעם 2טען פעברואר אין בערלין (די ערשטע ציוניסטישע לאנדעס קאנפערענץ זייט דער נאציאנאל סאציאליסטישער איבערקערעניש), וועט בעהאנדלען נישט בלויז פראגען פון דער א"י עליה פון דייטשע יודען, נאר וועט אויך בעטראכטען די ציוניסטישע שטעלונג לגבי די איצטיגע פראבלעמען פון יודישען קיום אין דייטשלאנד, בעזונדערס דאס פראבלעם פון פריוואטע שולען פאר דער יודישער יוגענד, וועלכע וועט פון קומענדען פריהלינג געזעצליך בעזייטיגט ווערען פון די דייטשע עלעמענטאר שולען.

נייע איטאליענישע עמיגראנטען...
וואס זיי דערצעהלען וועגען דער איצטיגער לאגע אין איטאליען

(א בריף פון דער שווייץ)

אין א רייזע לענדער אין איירופא, דערהויפט אין דער שווייץ האט זיך בעוויזען א נייער סארט עמיגראנטען: איטאליענער, וואס זענען אנטלאפען פון דער היים צוליב דער מלחמה מיט אביסיניען. ס'רוב זענען עס ארבייטער און אינטעליגענטען, אבער עס זענען אויך פאראן מיטעלשטאנד־מענשען ציווישען זיי נישט ווייניג פאשיסטען.

אין דער שווייץ מאכט מען זיי נישט קיין שוועריגקייטען אריינצוקומען. פערשידענע געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס טוען אלץ, וואס איז מעגליך צו בעזארגען די אנטלאפענע מיט'ן נויטיגסטען און קריגען פאר זיי בעשעפטיגונג. בעזונדערס צייכענט זיך אויס אין דעם פרט דער איטאליענישער טייל פון דער שווייץ.

דעם שרייבער פון די ווערטער איז אויסגעקומען צו בעגעגענען זיך מיט איניגע אנטלאפענע פון מוסאליני'ס „גן־עדן" אין דער פראכט שעהנער שטאט לוגאנא, וואס געפינט זיך ביי דער סאמע גרעניץ פון איטאליען. די אנטלאפענע האבען דערצעהלט, אז די אויפמערקזאמקייט צו זיי איז ממש א ריהרענדע.

לוגאנא איז א רייכער קוראָרט־פלאץ, אהין קומען פערמעגליכע טוריסטען, דערהויפט ענגלענדער. מען נעמט אבער אויף די איטאליענישע עמיגראנטען מיט אפענע ארעמס. אין די רייכסטע האטעלען זענען איינגעשטעלט פאר זיי רעדוצירטע פרייזען. אין די ערשטקלאסיקע רעסטאראנען טיילט מען זיי אויס מיטאגען אדער מען רעכענט זיי ביליגער פאר מאלצייטען. אזוי ווי לוגאנא איז־אויך א היבשער אינדוסטריעלער צענטער פון זייד, שאָקאלאד און מעבעל, ווערט געזארגט פאר די עמיגראנטען צו בעקומען ארבייט.

ס'איז כאראקטעריסטיש, אז אין לוגאנא, מיט א דורכאויס איטאליענישער בעפעלקערונג, איז נישטא קיין סימן פון א פאשיסטישער שטימונג, הגם אין דער שווייץ, בעזונדערס אין דעם איטאליענישען טייל ארבייטען מוסאליני'ס אגענטען זעהר ענערגיש. פערקעהרט, די שטימונג דארטען איז אויסגעשפראכען אנ'אנטי־פאשיסטישע. די דאזיגע ערשיינונג האט מיך איבערראשט. נאר ערקלערט האט זיך זעהר לאגיש א פשוטער, דערצו קאנסערוואטיווער בירגער, דער אייגענטימער פון פאנסיאן, וואו איך בין איינגעשטאנען: „מיר געפינען זיך — האט ער געזאגט אין דייטש — צוזאמען צו איטאליען און זענען צו גוט בעקאנט מיט אלץ, וואס דארטען קומט פאר, כדי איינצוזעהן, אז דער פאשיזם טויג נישט".

איינער פון די עמיגראנטען, וועלכער איז איינגעשטאנען מיט מיר אין דעמזעלבען פענסיאן האט מיר אין א פליסיגען דייטש דערצעהלט, אז ער איז א מעדיצין־דאקטאר. ער איז געווען א בעגייסטערטער אנהענגער פון מוסאליניין, א מיטגליד פון דער פאשיסטישער פארטיי. ער האט אבער אלץ מעהר גענומען איינזעהען, אז אונטער דעם פאשיזם ווערט די לאגע אין איטאליען ערגער פון טאג צו טאג. ער האט זיך דעריבער אויסגעניכטערט פון די פאשיסטישע אילוזיעס. אזעלכע ווי ער קאן מען אנצעהלען אין איטאליען אין די צעהנדליגער טויזענדער. דער סוף איז, אז אנשטאט צו געהען קיין אפריקא, וואוהין ער איז געווען מאביליזירט, איז דער דאקטאר בעסער אנטלאפען אהער, איבערלאזנדיג אין דער היים א גוטע פראקטיק און זיין אייגען הויז. זיין גליק איז, וואס ער האט נישט קיין פאמיליע, וועלען די פאשיסטען נישט האבען אן וועמען זיך נוקם צו זיין.

אויף דער פראגע, צי דאס אנטלויפען פון איטאליען צוליב דער מלחמה, טראגט א מאסען־כאראקטער, האט דער דאקטאר געענטפערט, אז הגם די עמיגראציע איז א גאנץ בעדייטענדע, האט זי נישט אנגענומען קיין גאר ברייטע פארמען. די סיבות זענען צוויי: ערשטענס, זענען די גרעניצען געוואלדיג בעוואכט; כאפט מען אנ'אנטלאפענעם איז שלעכט מיט איהם. צווייטענס איז מען זיך נוקם אפילו אן ווייטע קרובים פון די, וואס אנטלויפען; מען שאנעוועט אפילו נישט קיין אלטע לייט.

נישט געקוקט אויף דעם אלעם — האט דער דאקטאר אונטערגעשטראכען — וואקסט אלץ די דעזערטירעריי. פון דער איטאליענישער ארמעע לויפען נישט בלויז איינצעלנע, נאר גאנצע פאמיליעס. די פאשיסטישע פרעסע גופא קאן שוין נישט בעהאלטען, אז פאר די לעצטע חדשים זינט דעם אנהויב פון דער מלחמה, זענען אנטלאפען פון איטאליען ארום צעהן טויזענד מענשען. קאן מען זיך משער זיין, אז די צאהל איז א סך, גאר א סך גרעסער.

איינס איז זיכער: מיט'ן אויסנאהם פון דער קליינער גרופע גרויס־אינדוסטריעלער און גרויס־פינאנסיסטען, זענען די ברייטסטע איטאליענישע פאלקסמאסען דורכאויס געגען דער מלחמה־אוואנטיורע אין אפריקע. נישט בלויז דאס. די אנטי־פאשיסטישע שטימונג וואקסט ווי אויף הייוון און ציהט אן פאר מוסאליניין העכסט דראהענדיגע פארמען.

א. ס. שמילדנער.

לארד רעדינג

צום טויט פון גרויסען ענגליש־יודישען מלוכה־מאן

פון ישעיה אונגער

אין יאהר 1290 האט מען אלע יודען ארויסגעטריבען פון ענגלאנד. מיט 365 יאהר שפעטער, אין 1655, האט מען א דאנק דער השתדלות פון ר' מנשה בן ישראל ביי דעם פראטעקטאר פון ענגלאנד, אליווער קראמוועל, די יודען ווידער דערלויבט אריינצוקומען אין לאנד און זיך דארט צו בעזעצען. ביזן מיטען פון 19־טען יאהרהונדערט האבען די ענגלישע יודען געהאט צו קעמפען פאר זייער בירגערליכע און פאליטישע גלייכבערעכטיגונג, פאר זייער עמאנסיפאציע, הייסט דאס. ערשט אין יאהר 1858 האט זיך בעוויזען דער ערשטער יוד אין ענגלישען פארלאמענט. דאס איז געווען באראן לייאנעל ראטשילד, וועלכער איז אין משך פון 11 יאהר, 5 מאל אויסגעקליבען געווארען אלס דעפוטאט פון דער לאנדאנער סיטי; ער האט אבער נישט געקענט אנטייל נעהמען אין די ארבייטען פון פארלאמענט, אין די זיצונגען, דעבאטען און אפשטימונגען, צוליב דער שבועה, וועלכע איז געווען אבליגאטאריש פאר אלע פארלאמענט־מיטגלידער, — א שבועה, אין וועלכער עס האבען זיך געפונען די ווערטער „לויט אמת'ן גלויבען פון א קריסט". נאך א לאנגען קאמף זענען אין 1858, די דאזיגע ווערטער פערביטען געווארען דורך אנ'אנדער פארמול, און ערשט דעמאלט האט באראן ראטשילד געקענט פערנעהמען זיין פלאץ אין אונטערהויז אלס פולבערעכטיגטער מיטגליד פון פארלאמענט.

אין 1866 און 1868 זענען ענדגילטיג אפגעשאפט געווארען אלע אנדערע בעגרענצונגען פאר יודען און עס איז אויך איינגעפיהרט געווארען א נייע, אלגעמיינע, פאר אלעמען גילטיגע פארלאמענטארישע שבועה, וועלכע האט געעפענט פאר די ענגלישע יודען א פאלקאמען פרייען צוטריט אין אונטערהויז (פארלאמענט) און אין לארדען־הויז.

אין יאהר 1885 האט דאס שטאלצע לארדען־הויז צום ערשטען מאל געעפענט זיינע טירען פאר א יוד (ווידער א ראטשילד) און —

אין יאהר 1921 איז רופוס דניאל אייזיקס, לויט זיין טיטול לארד רעדינג, אלס ערשטער יוד בעשטימט געווארען אויפן העכסטען אמט, מיט וועלכען דאס ענגלישע פאלק קען בעעהרען זיינע סאמע פעהריסטפולע מלוכה'דיגער זיינע רעגירענדע און פיהרענדע מענער — אויפן אמט פון א וויצע־קעניג אין אינדיען.

* * *

לארד רעדינג — זיינע טיטולען, וועלכע ער האט בעקומען נאך דער ריהע, זענען: לארד, גראף, (וויקאונט), ארל, מארקיז; קיין פירשט (דיוק) האט ער נישט געקענט ווערען, ווייל דעם טיטול בעקומען נאר מענשען מיט קעניגליכען בלוט אין זייערע אדערען — לארד רעדינג אלס ענגלישער וויצע־קעניג איז אלזא געווען אזוי צו זאגען דאס לעצטע רינגעלע אין דער ענטוויקלונגס־קייט פון דער יודישער עמאנסיפאציע אין ענגלאנד, פון דער בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג און גלייכשטעלונג פון די ענגלישע יודען. ווייטער קען מען שוין נישט געהען.

צוגלייך אבער איז זיין הויכע שטעלונג אלס דער יודישער פערטרויענסמאן פון ענגלישען פאלק און ענגלישען קעניג געווען דער בעסטער בעווייז פון דעם הומאניסטישען פארשריט און דער גרויסארטיגער ענטוויקלונג פון דעמאקראטישען געדאנק, פון דער רעליגיעזער און נאציאנאלער טאלעראנץ און דער פאליטישער פרייהייט אין דעם דאזיגען שטאלצען און הויך קולטורעלען לאנד.

אט די דאזיגע ענטוויקלונגס־ליניע פיהרט דירעקט פון קראמוועלס צייטען ביז צו אונזערע טעג, אין א שטענדיגען אויפשטייג. עס שטעהען אויף דער ליניע צאהלרייכע פראמינענטע ענגלענדער אלס פערטיידיגער פון יודען אין פערשידענע צייטען, דארונטער גלענצענדע נעמען פון דענקער און דיכטער, פון שריפטשטעלער, הויכע גייסטליכע און אנגעזעהענע מלוכה־מענער. אט די מענער האבען ביי פערשידענע געלעגענהייטען געפאדערט נישט נאר גלייכבערעכטיגונג פאר די יודען אין ענגלאנד. נאר זיי זענען אויך ארויסגעטרעטען לטובת דעם ווידער־אויפבוי פון יודישען לאנד און פון יודישען פאלק אלס נאציע אין פאליטישען זין. זיי האבען איבערגענומען די יודישע ביבעל און אין משך פון א בעשטימטער צייט זי געמאכט פארן מאראלישען יסוד פון דער ענגלישער געזעצגעבונג און פון פריוואטען און עפענטליכען לעבען פון ענגלישען פאלק.

די דאזיגע מענער — און זיי האבען געלעבט אין דער צייט, ווען די יודען האבען געפיהרט א קאמף פאר זייערע בירגערליכע און פאליטישע רעכט — האט מען צו פערדאנקען די דערציהונג פון ענגלישען פאלק אין גייסט פון טאלעראנץ, פון פרייהייט און גלייכהייט, וואס האט צוגעגרייט דעם באדען פאר יענע היסטארישע און פאליטישע געשעהענישען, וועלכע וואלטען נאך נישט מעגליך געווען אין אנ'אנדער „קריסטליך לאנד".

נאר אזוי ארום, נעהמענדיג אין בעטראכט די דאזיגע ענטוויקלונג, קענען מיר פערשטעהען פאר וואס גראדע ענגלאנד האט געגעבען די באלפור דעקלאראציע און פאר וואס גראדע אין ענגלאנד האבען די יודען דערגרייכט אזא פאלקאמענע גלייכבערעכטיגונג ווי אין קיין שום אנדער לאנד אין דער וועלט.

ווי אזוי, מיט וואס פאר ארגומענטען און מאטיווען די בעסטע ענגלישע מענער האבען פערטיידיגט די יודישע גלייכבערעכטיגונג, בעזונדערס אין אנהייב פון 19־טען יאהרהונדערט, ווען עס איז געפיהרט געווארען א אינטענסיווער קאמף פאר די יודישע רעכט, קען מען זעהען פון די פארלאמענט־רעדעס פון די פראמינענטסטע פיהרער און פארלאמענטארייער פון יענער צייט, און זיי שפיגלען זיך אויך אפ אין תוך גענומען, די שטימונגען און מיינונגען פון פאלק.

מיר ווילען דא ציטירען א זאץ פון דער רעדע, וועלכע דער בעריהמטער ענגלישער היסטאריקער מאקאליי האט געהאלטען אין יאנואר 1831 לטובת יודען, פארלאנגענדיג אז מ'זאל זיי צולאזען אין פארלאמענט אריין. „איך פערשטעה, האט ער געזאגט, אז מען מוז מאכען אנ'אונטערשיד צווישען קריסט און יוד, ווען מ'געהט עמיצען בעשטימען פאר א ביסקופ אדער א רב. אבער מיט דער פעהיגקייט פון א מענש צו זיין א פריהענס־ריכטער, א געזעצגעבער אדער א פינאנץ־מיניסטער האט די רעליגיע פונקט אזא שייכות ווי מיט זיין פעהיגקייט צו זיין א שוסטער. קיינעם וועט נישט איינפאלען צו פערלאנגען פון א שוסטער א פייערליכע דערקלערונג וועגען זיין אמת'ן גלויבען פון א קריסט. יעדער וועט בעסער אפגעבען פערריכטען זיינע שיך אנ'אפיקורסישען שוסטער איידער אזא איינעם, וואס קען אויסווייזען אלע גלויבענס־ארטיקלען און ווייסט נישט ווי צו האלטען א דראטווע אין דער האנד, און פונקט ווי רעליגיע האט נישט צו טון מיט שוסטעריי, אזוי האט זי אויך נישט צו טון מיטן מלוכה־בודזשעט... עס וואלט געווען שרעקליך זאגען די פאנאטיקער, ווען יודען זאלען דארפען ארויסגעבען געזעצען פאר א קריסטליכען כלל. און אין דעם שטעקט דאס גרעסטע מיספערשטענדניש. נישט אז יודען זאלען ארויסגעבען געזעצען פאר א קריסטליכע געמיינדע, פערלאנגען מיר. נאר אז א געזעצגעבענדע קערפערשאפט פון קריסטען און יודען זאלען שאפען געזעצען פאר א געמיינשאפט, א מלוכה, וואס בעשטעהט פון קריסטען און יודען צוזאמען".

אט דאס בעוואוסטזיין אז ענגלאנד איז א געמיינשאפט פון קריסטען און יודען און נאך אנדערע, וועלכע האבען גלייכע פליכטען און גלייכע רעכט — דאס בעוואוסטזיין איז אריין דעם ענגלענדער אין בלוט און פלייש, און דערפאר ביים בעשטימען א בעאמטען אויף א הויכען פאסטען זענען מאסגעבענד נאר זיינע גייסטיגע פעהיגקייטען און מאראלישע קוואליפיקאציעס, אבער נישט זיין רעליגיע אדער אפשטאמונג.

א דאנק דעם אומשטאנד איז דער יוד רופוס אייזיקס, לארד רעדינג, געווארען וויצע־קעניג פון אינדיען.

* * *

אין לארד רעדינג פערלירט ענגלאנד איינעם פון זיינע בעסטע און פעהיגסטע מלוכה מענער, ער איז געווען א געניאלער קאפ, א פראמינענטער דיפלאמאט, א אויסגעצייכענטער אדמיניסטראטאר, א יוריסט פון א הויכען ראנג, וואס דארף זוכען זיין גלייכען אין ענגלאנד, א פינאנץ־זשעני, ער האט געהאט די פעהיגקייט זיך לייכט צו אריענטירען אין אלע צווייגען, אויף אלע געביטען פון דער מלוכה פערוואלטונג, און אזוי אויך אין די סאציאלע און ווירטשאפטליכע פראבלעמען פון אונזער צייט. דערצו איז ער געווען א אויסערגעוועהנליך נאבעלע נאטור, צוריקגעהאלטען, טאקטפול, פריינדליך און געזעלשאפטליך, א קלוגער וועלטמאן, א גרויסער מענשען־קענער און א קינסטלער אין בעהאנדלען מענשען, פיל־זייטיג, פלייסיג און ארבייטזאם — אזוי האט איהם מיט איניגע יאהר צוריק כאראקטעריזירט זיין ביאגראף, דער פריהערדיגער אינדישער פאסט־מיניסטער סיער סירדאר־אלי־כאן אין זיין בוך „דאס לעבען און דאס ווערק פון לארד רעדינג".

נאר א דאנק די דאזיגע גרויסע אייגענשאפטען די גייסטיגע און מאראלישע, וועלכע האבען זיך פעראייניגט אין איהם אין אזא טרעפליכער מישונג, האט ער געקענט מאכען אזא אויסערגעוועהנליכע פאליטישע קאריערע, און זיין קאריערע איז באמת א פאנטאסטישע, איינציג אין איהר ארט אפילו אין אונזער עפאכע, אין די צייטען פון „אומבעגרעניצטע מעגליכקייטען".

לארד רעדינג איז געווען א קינד פון גהעטא אין געוועהנליכען זין פון ווארט, זיין פאטער, א צוקערווארג־הענדלער, איז נישט אימשטאנד געווען צו געבען זיין געניאלען זוהן די געהעריגע בילדונג. ער האט איהם אוועקגעשיקט „אין די לעהרע" קיין דייטשלאנד. וואו ער האט זיך געזאלט אויסבילדען אלס געשעפטסמאן. אבער פאר דעם קליינעם און אויסערגעוועהנליכען פעהיגען רופוס אייזיקס, דעם שפעטערדיגען לארד רעדינג און וויצע־קעניג פון אינדיען, איז דאס נישט געווען קיין עסק. ער איז אנטלאפען פון דארט און איז געווארען א מאטראס אויף א שיף. דריי יאהר האט ער זיך אזוי ארומגעשלעפט איבער פערשידענע ימ'ען ביז ער האט זיך ענדליך אפגעשטעלט אין אינדיען — אין דעמזעלביגען אינדיען וואו עס איז איהם בעשערט געווען; מיט איניגע און פערציג יאהר שפעטער אויפגענומען צו ווערען מיט קעניגליכען כבוד און פאראד, צו טראגען דעם קעניגליכען פורפור־מאנטעל און צו רעגירען איבער איינע הונדערט מיליאנען אינדיער אלס ממלא־מקום פון ענגלישען קעניג און פערטרויענסמאן פון ענגלישען פאלק.

אין אינדיען האט ער קיין מזל נישט און קעהרט באלד אום צוריק קיין ענגלאנד. דא פערנעהמט ער זיך א געוויסע צייט מיט האנדעל, באנקראטירט, ווארפט אוועק די „קאמערע" און געהט איבער — צו אדוואקאטור, א דאנק זיינע געניאלע פעהיגקייטען ווערט ער באלד איינער פון די ערשטע אין זיין פראפעסיע, פערדינט א סך געלד, בעצאהלט זיינע חובות און מאכט זיך אין א פערהעלטניסמעסיג קורצער צייט א נאמען פון איינעם פון די גרעסטע יוריסטען אין ענגלאנד.

אין יאהר 1904 ווערט ער אויסגעקליבען אין פארלאמענט אריין אלס דעפוטאט פון דער שטאט רעדינג (דערפון שטאמט זיין טיטול לארד רעדינג). פון יענער צייט אן הויבט זיך אן זיין אויסערגעוועהנליכער געזעלשאפטליכער און פאליטישער אויפשטייג. ער ווערט דער גענעראל פראקוראר פון דער מלוכה מיטן ראנג פון א מיניסטער, שפעטער לארד — אובערשטער ריכטער פון ענגלאנד; אין דער צייט פון קריג איז ער דער פינאנציעלער ראטגעבער פון דער רעגירונג און ווערט דאן אפדעלעגירט אלס ספעציעלער אמבאסאדאר קיין אמעריקא, וואו ער בעאיינפלוסט ווילסאנען, די אמעריקאנער רעגירונג און די מאסגעבענדע יודישע פינאנץ ספערען זיך צו שטעלען אויף דער זייט פון די קאאליציע־מלוכות.

פאר זיינע אויסערגעוועהנליכע פערדינסטען איז ער בעלוינט געווארען מיט די העכסטע טיטולען און אויסצייכענונגען, און שליסליך איז ער בעשטימט געווארען אויפן העכסטען אמט, וואס ענגלאנד קען פאר־

(ווייטער זעה זייט 20.)

דאס יובילעאום־יאהר 1936

פון אדוו. ז. שטרויך

די וועלט האט זיך געפרעהט אין דער הייליגער סילוועסטער־נאכט... מיט א שמחה האט מען אין די עפענטליכע לאקאלען אין איירופא געזעגענט דאס פערגאנגענע יאהר, מיט א יובעל פון פרייד האט מען אויפגענומען דאס נייע, אנקומענדע בעשעפעניש — 1936.

איז די שמחה טאקע א אמת'ע, א נאטירליכע? זענען די בערוישטע מענשען טאקע אינערליך פרעהליך? האבען זיי דערצו א גרונד? האט זיך די מענשהייט מיט וואס משמח צו זיין?

ניין — עס איז א שאבלאנמעסיגע פרייד; א שמחה לויט'ן קאלענדאר. דעם 31. דעצעמבער דארף מען פרעהליך זיין, א „פריקאז", פונקט אזוי ווי מען דארף דעם און דעם טערמין צאהלען שטייער, ווי מען דארף אבגעבען די אדער אנדערע דעקלאראציעס אין „אוישאנד"... עס איז א קאלענדאר־פליכט... און „אחינו בני ישראל" „ערפילען די פליכט" גאנץ „געוויסענהאפט", זיי האבען שוין אין דעם פרט א חזקה, זיי פערגעסען דאך נעבעך אין דעם אייגענעם קאלענדאר... און וואס מ'שטיינס־גוזאגט פרעהען זיי זיך אזוי שטארק אונזערע ליבע יודען?...

* * *

נישט די אינערליכע שטימונג פון מענש איז געקומען צום אויסדרוק אין דער נאכט אויפ'ן 1־טען יאנואר. די דאזיגע שטימונג אויסערט זיך זעהר זעלטען. דאס מענשליכע הארץ ענטפלעקט זיך נישט אפט פאר דער ארומיגער וועלט... האט עס דען ביים היינטיגען טאג וואס פאר עס איז בעדייטונג? שפילט נאך א ראלע אין גאר דער וועלט דער בעגריף: „דאס מענשליכע הארץ?" נאך די געזעצען פון נירענבערג, נאך דעם פאראל פון „ראסען־שאנדע", קוקט דען יעדער אין איירופא אריין אין דער מענשליכער נשמה? האט זי דען וואס סאר'א ס'איז בעדייטונג פאר'ן איירעפעאישען „פראגרעס", פאר דעם גרויסען פארטשריט? — אויך א ענין — א מענשליך הארץ...

* * *

מיר לעבען טאקע אין צייטען פון „פארטשריט". אט איז דאס נייע יונגיטשקע יאהר 1936, א יובילעאום־דאטע פון א עפאכענמאכענדער ערפינדונג.

מיט פינף הונדערט יאהר צוריק האט די מענשהייט ערפינדען דעם דרוק, ערהאבערט די מעגליכקייט צו פערשפרייטען דעם מענשליכען געדאנק אין דער פארם פון געדרוקטען ווארט... פינף הונדערט יאהר איז אפגעפלאסען זייט דעם טאג, ווען ס'איז ערשינען דאס ערשטע געדרוקטע בוך... און געוועזען איז עס די בעריהמטע גוטענבערג־ביבעל אין 42 שורות... די יסודות פון מענשליכען יושר, עטיק און מאראל זענען אבגעדרוקט געוואר'ן כדי זיי צו פערשפרייטען צווישען די פעלקער, כדי צו דערמאהנען די מענשען און וועקען... דאס נייע יאהר איז א יובילעאום פון אט דער דאטע; וועט עס זיך דערמאהנען אין די ביבלישע פרינציפען פון יאהר 1436?

* * *

א ערהאבענע ערפינדונג לטובת דער מענשהייט. נישט יעדע גרויסע ערפינדונג איז א וואוילטאט. די דרוק־ערפינדונג איז עס אוודאי. פאראהאן גרויסע ערפינדער, וואס געניסען אפילו נישט אליין פון זייער ערפינדונג זאל נאר די וועלט הנאה האבען... דער בעקאנטער, גרויסער שריפטשטעלער עמיל לודוויג דערצעהלט וועגען דעם וועלט־בעריהמטען ערפינדער עדיסאן א זעהר פיקאנטען פרט: ווי בעוואוסט איז עדיסאן געווען דער ערפינדער פון „מיקראטעלעפאן" ווי אויך פון פיל אויפטוען אין דער רעפראדוקציע־קונסט. אליין ביי זיך אין שטוב האט עדיסאן — דער געלעהרטער — נישט געלאזט אינסטאלירען קיין טעלעפאן, אויך האט ער נישט אויסגעפרובט פראקטיש אויף זיך די פאטאגראפישע ערפינדונג... זיך נישט געוואלט לאזען פאטאגראפירען... זאל די וועלט הייסט עס הנאה האבען,... פאר איהם, דער ערפינדער איז עס א גענוגענדע סאטיספאקציע.

* * *

יא! א גענוגענדע סאטיספאקציע פאר דעם וועלט־בעריהמטען פראפעסאר. וואס האט אנגעהויבען זיין קאריערע אלס א געוועהנליך שיק־יונגעל.

קאריערע־עדיסאן א וועלט־„משל" פונקט אזא פאנטאסטישע לעגענדע, ווי די לעבענס־קאריערע פון אונזער לארד רעדינג — דעם אקארשט פערשטארבענעם סער רופוס אייזיקס — א פאנטאסטישער לעבענס־חלום פון א יודיש יונגעלע פון סיטי־קווארטאל.

געחלומט האט אמאל דאס יונגעלע וועגען א פרעכטיגער טאגע פון דעם העכסטען ענגלישען ריכטער; געחלומט האט עס וועגען א קעניגליכען רייך... און דערווארט האט זיך דאס יונגעלע... ביז די קינדישע חלומות זענען מקוים געווארען.

ביי פרישמאנ'ען חלומט א ארים יונגעלע וועגען א נייעם מלבוש, וועגען א אנצוג א נייעם... אזויפיל קינדער אויף דער וועלט זאגט מען „תתחדש" און איהם, דעם ארים יונגעלע, זאגט מען עס קיינמאל נישט? וועט ער קיינמאל נישט דערלעבען מען זאל איהם זאגען „תתחדש", ליידער דערלעבט ער עס נישט.

א סך יודישע קינדער אין גאר דער וועלט דערלעבען ליידער נישט אז זייערע לעבענס־חלומות און צוקונפטס־פלענער זאלען מקוים ווערען; זיי חלומען נישט וועגען לארד־טיטולען און וועגען א מלבוש פון העכסטען ריכטער? זיי חלומען וועגען א ווייסער דאקטאר־שערץ, אדער א בעשיידענעם בעאמטען־מונדיר...

און נישט שטענדיג ווערען זייערע בעשיידענע חלומות מקוים...

* * *

אבער לאמיר צוריקקעהרען צו דער דרוק־ערפינדונג. עס איז געווארען א בעשטאנד־טייל פון דער מענשליכער פרייהייט: פערשפרייטען פון געדרוקטען ווארט. געשריבען האבען מענשען מיט פיל, פיל טויזענדער יאהרען צוריק: געשריבען אויף שטיינער, שפעטער פאפירוסען, פערגאמינען און דאן ערשט פאפיר. דאס געשריבענע ווארט האט אפשר א פינף טויזענד יעהריגער טראדיציע (פאפירוסען זענען שוין געווען 3 טויזענד יאהר פאר קריסטוס), דאס געדרוקטע ווארט פייערט קוים דעם ערשטען 500־יעהריגען יובילעאום. די ערשטע געדרוקטע ביכער האט מען מיט אייגענער האנד פשוט איבערגעשריבען, כדי זיי זאלען זיך אויף גאט'ס וועלט געפינען אין א פאר עקזעמפלארען... היינט ווארפט ארויס א גרויסע איירעפעאישע צייטונג צוויי, דריי אויסגאבען טעגליך מיט עטליכע מיליאנען עקזעמפלארען... פארטשריט, פראגרעס...

* * *

אבער דער אמת'ער סוד פון מענשליכען פארטשריט ליגט נישט אין דער צאהל פון געדרוקטע עקזעמפלארען, ער בעהאלט זיך אין דעם אינהאלט פון געדרוקטען ווארט... מיט יעדען טאג דערווייטערען מיר זיך אלץ מעהר און מעהר פון די ערשטע געדרוקטע ביבלישע פרינציפען, אלץ ווייטער זענען מיר פון די אמאל בעשריבענע אידעאלען אין דער בעציהונג פון מענש צו מענש וועגען אלע פאליטישע קאמבינאציעס און סענסאציעס ווערט געדרוקט און געשריבען, מען שרייבט נאר [illegible] מענש דעם יחיד, און דער אידיליע בין אדם לחברו; אלץ ווייניגער פערנעהמט זיך דאס געדרוקטע ווארט מיט מענשליכער פערנונפט, אלץ מעהר און מעהר מיט פאליטישער־סענסאציע.

* * *

וואס וועט אונז ברענגען די דרוק־ערפינדונג אין יאהר 1936? וועט דאס געדרוקטע ווארט בעקומען א מעהר בערוהיגענדען כאראקטער, צי וועט עס זיך ווייטער אזוי שווער לייגען אויפ'ן מענשליכען געמיט? וועט עס אונז ברענגען ידיעות וועגען שלום צווישען פעלקער, צי וועט עס דריקען מיט מאביליזאציע דעקרעטען? לאמיר זיך אבער נישט שפילען אין נביאות. דאס גאנצע נביאות האבען דאך לויט'ן פאלקס־ווערטעל גענומען אין פאכט האלבע נאראנים... יעדעס יאהר כאפט זיך ארויס עפעס א „העלזעהער" און זעהט פאר מיט זיין „נביאה'שען" קוק עפעס א וויכטיג געשעהעניש, פון מלוכה'שער בעדייטונג, אדער א פארפאל מיט א פאליטישער פערזענליכקייט, איז עס נאך דערצו א „מאדאם" וואס האט אזא גרויסען „העלזעהער'שען" טאלענט. מאכט מען מיט איהר גאר א וואשנעם צימעס. סוף יאהר שטעלט זיך אויס, אז לא דובים ולא יער. נישט דאס פאראויסגעזאגטע געשעהעניש איז פארגעקומען, נישט דער פארפאל מיט דער פערזענליכקייט האט פאסירט... אבער די וועלט מאכט זיך נישט דערפון... ביים אנהויב פון קומענדען יאהר איבערחזר'ט זיך ווידער די מעשה, טאקע פון אלף אן. ווי האבען עס געזאגט די לאטיינער: מונדוס וואולט דעציפי ערגא דעציפיאטור — די וועלט וויל מען זאל זי נארען, און דערפאר ווערט זי גענארט, א גרויסער, וויכטיגער לעבענס־אמת. מיר ווילען זיך טאקע גענארען, מיר ווילען טאקע נישט ארייננקוקען דעם נייעם יאהר טיף, טיף אין די אויגען אריין... מיר קאנען דארט נאך דערזעהען פיל יעהמאגליכעס און שמערצפולעס... ווילען מיר זיך טאקע גענארען... מיר האבען זיך דאך שוין אזוי צוגעוועהנט צו די פערשידענע קריזיסען, צו די שטענדיגע מלחמה־מעגליכקייטען אין איירופא, אז עס וואלט שוין אויף אונז באמת א פלוצלינגע, איבערראשענדע ידיעה נישט געדארפט מאכען קיין טיפערען איינדרוק. ווי זאגט אונזער פאלקס־ווערטעל: „אז מען איז גע'וואוינט צו צרות לעבט מען מיט זיי אין פריידען".

——×——

דאס יודישע בוך

פון לעא קעניג

עס זענען קיינמאל, דאכט זיך, אזוי פיל יודישע און העברעאישע ביכער נישט איבערזעצט געווארען אין די אייראפעאישע שפראכען, ווי אין די לעצטע פאר יאהר.

און דער אנבאט אויף אט דער „יודישער סחורה" אויפן אייראפעאישען און אמעריקאנער ביכער מארק האלט נאך אלץ אן.

מיט וואס זשע דערקלערט זיך אט די זעהר אינטענסיווע דערשיינונג?

מיט וואס דערקלערט זיך אט דער ווי פלוצלינגדיגער אינטערעס צו דער יודישער ליטעראטור, און צו די ווערק פון יודישע שרייבער?

איז א יודישער גאון פלוצלונג דערשינען אויפן ליטעראַרישען הימעל און האט אין איין וועגס ארויסגערופען א אינטערעס אויך צו אונזערע „קלענערע" ליטעראַרישע „שטערן"? האט א אייראפעאישער גרויסער ליטעראטור קריטיקער, א נייער, לאמיר זאגען, בראנדעס ענטדעקט פאר דער וועלט א נייעם יודישען איבסען און איין וועגס ארויסגעשטעלט אויף דער מאפע פון דער וועלט ליטעראטור אונזער יודישע ליטעראטור? מיט א 3 צו 4 צעהנדליג יאהר צוריק איז א דאנק געאָרג בראנדעסן נתגלה געווארען פאר דער וועלט איבסען און דורך איבסענען די גאנצע סקאנדינאווישע ליטעראטור.

איז איצט אזא „נס" געשעהן אויך מיט אונזער יודישער ליטעראטור?

איז א גרויסער יודישער דיכטער איצט נתגלה געווארען, און די וועלט האט אין זיין זכות זיך אנגעהויבען אינטערעסירען מיט דער יודישער ליטעראטור, בכלל? ליידער איז אזא נס נאך נישט געשעהן, און געשעהן נישט איצט מיט אונזער יודישער ליטעראטור.

אויף וויפיל ס'איז אונז בעקאנט, און אויף וויפיל מיר אליין קענען אורטיילען איז א יודישער דיכטער און שריפטשטעלער פון איבסענס אמאליגער גרויס און פערנעהם איצט נישט אויפגעשטאנען.

און דער אינטערעס וואס די וועלט ביכער מארק ווייזט איצט ארויס צו יודישע ווערק און ווערק וועגען יודען, דארף, דוכט מיר, דערקלערט ווערען דורך פיל פראזאאישערע סיבות.

ס'מעג זיין נישט קאמפלימענטאר פאר אונז יודישע שרייבער אליין, איז עס אבער דאך א פאקט, אז דער אינטערעס צו יודישע שאפונגען און די איצטיגע גרויסע געשעפטיש אויף איבערזעצונגען פון יודיש און העברעאיש, זענען ארויסגערופען געווארען דורך א מעהר פראזאאישען און נעגאטיווען אפשר לא לשמה, ווי דורך א פאזיטיווען לשמה: נישט אזוי צוליב זייערע איינגנארטיגע קינסטלערישע ווערטהען, נישט צוליב די מעהר-ווייניגער נייע קינסטלערישע בעהאנדלונגען און שילדערונגען ווערען יודישע ביכער איצט איבערזעצט, נאר צוליב זייער אינהאלט, צוליב זייער טעמאטיק; מיט איין ווארט, צוליב דער אזוי גערופענער „יודען פראגע", וועלכע איז אין די לעצטע פאר יאהר אזוי שרעקליך-שרייענדיג צוטרומייטערט געווארען.

דער צופלאקערטער אנטיסעמיטיזם און די אזוי זינדיג דעמאגאגיש צושריגענע יודען-פראגע האבען אפשר מעהר ווי עפעס אנדערש, ארויסגערופען דעם אינטערעס וואס איז איצט פאראן צו יודישע ביכער און ביכער וועגען יודען, און דאס איז נישט בלויז נישט קאמפלימענטאר פאר אונז, נאר אויך א גרויסע שאד, ווייל דער דורכשניטליכער לעזער און קריטיקער (יודישע און נישט-יודישע) זענען איצט שטארק גענייגט צו פערזעהען די קינסטלערישע מעלות צי חסרונות פון א בוך צוליב זיין „יודישקייט" צוליב זייגע יודישע מאטיווען.

אזוי איז די נוצען וואס די יודישע ליטעראטור האט געקאנט האבען דורך דעם אינטערעס, הגם נעגאטיווען, וואס איז איצט פאראן צו איהרע שאפונגען, ווערען אין א געוויסען זין פערשוואכט, ווייל די יודישע ווערק ווערען נישט אביעקטיוו אפגעשאצט.

די אויגען פון דער וועלט זענען דורכן ווילדער דעמאגאגישען נאציזם אויפגעריסען געווארען צו דער „יודען פראגע", ווייל די וועלט האך איצט וויסען וואס פאר א בעשעפענישען יודען זענען — זענען זיי טאקע אזעלכע טייוואָלים אדער אזעלכע צדיקים ווי זייערע פריינד און שונאים זאגען? כאפט מען פון צייט צו צייט אויך אנ'איבערגעזעצטען בוך פון יודיש אדער העברעאיש, — פשוט א קוק צו טון ווי אזוי זיי אליין שילדערען זיך, ווייזען זיך.

און אפילו נישט ווילענדיג און אפילו דער אזוי גערופענער „בעסערער לעזער" ווערט פערכאפט אין גאנצען כמעט פונם יודישען אינהאלט, און פערזעהט די גוטע צי שלעכטע קינסטלערישע בעהאנדלונגען פון די יודישע ווערק, און מען לויבט צי מען קריטיקירט די ווערק ס'רוב נאר פון פילא צי אנטיסעמיטישע שטאנדפונקטען. בקיצור: דער אינטערעס צו איבערזעצונגען פון יודישע שרייבער (פון דייטש יודיש און העברעאיש) איז ס'רוב נישט קיין קינסטלעריש ליטעראַרישער, נאר כמעט אינגאנצען א סאציאל מאטעמאטישער.

און דאס איז א גרויסער שאד, נישט ווייל מיר זענען אָנהענגער פון ריינער קונסט און נעגען סאציאלע טענדענצען אין ליטעראטור, נאר ווייל קינסטלעריש שוואכע ליטעראטור צוקריפעלט דאס לעבען, די מענשען, וואס זיי ווילען יאקובי ווייזען אזוי אז פון שוואכער ליטעראטור קען מען ווייניגער און פאלשער דאס לעבען ווי פון גארנישט לייענען.

איך האב געזאגט, אז א דאנק דער אויפגעריסענער יודען-פראגע האט די „גרויסע וועלט" זיך אנגעהויבען אינטערעסירען מיט יודישע ביכער און ביכער וועגען יודען, און דאס האט גורם געווען די איצטיגע געדעטעניש אויף איבערזעצונגען פון אונזערע נאציאנאלע שפראכען.

אויפ'ן נישט-יודישען ביכער-מארק

אבער דא מוז געמאכט ווערען א שטיקעל קארעקטור: ווען מיר זאגען די וועלט, מיינען מיר נישט אזוי די גרויסע נישט יודישע וועלט, די אומות העולם, נאר די גרויסע יודישע לעזער-מאסען, וועלכע לייענען נישט קיין יודיש, און האבען ביז די לעצטע פאר יאהר בשוגג ובמזיד, זיך נישט אינטערעסירט מיט יודישע ביכער.

ליידער האבען מיר נישט די ציפערען און נישט די מיינונגען פון די פערלעגער וועגען דעם אינטערעסאנטען פרט, נאר דעם איינדרוק האבען מיר אז די ענגלישע און אמעריקאנער פערלעגער האבען איצט אנ'אפנאַץ פאר יודישע ביכער און ביכער פון יודיש, נישט אזוי צוליב זייערע נישט-יודישע לעזער ווי צוליב זייער יודישער קליענטעל, וועלכע לייענט נאר ענגליש, און האט זיך איצט אנגעהויבען אינטערעסירען מיט יודישע ביכער. — מיט זייער אייגען יודישען לעבען.

עס קאן זיין אז דער איצטיגער אינטערעס צו יודישע ביכער וואלט ווייט נישט געווען אזוי בעדייטענד, ווען די פערלעגער וואלטען אין זינען געהאט נאר זייערע נישט-יודישע לעזער, און נישט הויפטזעכליך זייערע יודישע לעזער, וועלכע קענען נישט לייענען יודיש, העברעאיש (צי אפילו דייטש) און האבען זיך אין די לעצטע פאר יאהר „א דאנק" דעם היטלעריזם, אומגעקעהרט צו יודישקייט.

דאס לעצטע ערקלערט אונז, אגב, פאר וואס ענגלאנד און אמעריקא זענען איצט די וויכטיגסטע מארקען פאר איבערזעצונגען פון אונזערע נאציאנאלע ליטעראטורען:

יודיש קאנען זיי שוין נישט לייענען און היטלעריזם האט זיי אין א געוויסער מאס געמאכט פאר בעלי תשובה.

איז דאך נאטירליך אז די פאפולערע אייראפעאישע און אמעריקאנער פערלאגען מיט זייער חוש פאר ביזנעס זאלען איצט זוכען צו בעפרידיגען דעם „פרומען וואונש" פון טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער פון זייערע לעזער, זיי געבען יודישע ביכער, און ס'רוב די „געזאלבטע", יודישע ביכער וואס זאלען ביי דעם עולם אויסנעמען.

מיין ערשטער קאמף מיט דער יודישער אסימילירטער אינטעליגענץ

(זכרונות) • פון ד"ר ה. זשיטלאווסקי

דער בעשלוס פון דעם „עקזעקוטיוו-קאמיטעט" פון דער פארטיי „נאראדנאיא וואליא" נישט אנצונעהמען דעם אנבאט פון דער גרופע „תשועת ישראל" און די ראלע פון די יודישע רעוואלוציאנערען אין אט דעם בעשלוס, איז געווען א היפשער קלאפ פאר מיינע האפענונגען, שוין דעמאלט, ארויפצונעהען אויף דעם רעוואלוציאנערען וועג אונטער דער פאהן פון אנ'איינענער יודיש-סאציאליסטישער ארגאניזאציע, וואס זאל זיין אנ'אנדערקענטער טייל פון דער אלגעמיינער רעוואלוציאנערער ארמיי. אויך דער דאס האט געקאנט געשעהען, האט געדארפט אויסגעקעמפט ווערען אנ'אידעאישער קאמף מיט דער יודישער אסימילאטארישער אינטעליגענץ.

די נויטיגקייט צו זיין גוט בעוואפענט אין אט דעם קאמף, האט מיך געפיהרט צו דעם געדאנק אוועקצופאהרען קיין פעטערבורג. צוויי וויכטיגע אויפגאבען זענען דעמאלט ביי מיר געווען פערבונדען מיט אט דעם געדאנק. קודם האב איך געוואלט קומען אין אנ'ענגערען קאנטאקט מיט רוסישע „נאראדאוואלצען", וואס האבען נאך געהאט א שטארקען צענטער אין דער הויפט-שטאט פון דעם לאנד, מיט זיי, האב איך געהאפט, וואלטען מיר זיך גיכער געקאנט דערהערען וועגען א ריין-יודישער רעוואלוציאנערער ארבייט. והשנית, וואלט איך אויסגענוצט די פעטערבורגער קייסערליכע ביבליאטעק, כדי זיך בעסער „אונטערצושמידען" אין דעם יודישען קאמף פאר יענע נאציאנאל-יודישע אידעאלען, וואס האבען זיך ביי מיר צונויפגעוועבט מיט דעם רעוואלוציאנערען סאציאליזם. די הויפט-ראלע אין אט דעם מטאטעטישען צוגריטען זיך האט געדארפט שפילען א נעהנטערע בעקאנטשאפט מיט דער געשיכטע פון אונזער פאלק.

אויך דער אינטערעס, וואס איז אין מיר דערוועקט געווארען צו דער יודישער געשיכטע, איז געווען אנ'ארויסשטראהלונג פון דערמזעלביגען, צוויי אייניגען אידעאל, ער האט אויפגעוויכטען אויף א ווילע, אין יענעם אווענט, ווען מיין זיידע האט מיך בעקאנט געמאכט מיט דער אלט-יודישער סעקטע די איסיים. ער איז פערהונקעלט געווארען פאר א צייט, און איז ווידער געווארען בעזונדערס לעבעדיג און פאהרענדיג, באלד נאך דעם ענטפער פון דעם עקזעקוטיוו-קאמיטעט. איך האב גענומען לייענען אלץ, וואס איך האב געקאנט צופעליג קריגען אין וויטעבסק וועגען דער יודישער געשיכטע, זוכענדיג אין איהר נעהנטערע אדער ווייטערע, הילביגערע אדער שוואכערע אפקלאנגען פון יענעם גייסט, וואס האט זיך אויסגעדריקט אין די בעשטרעבונגען פון די איסיים.

איך געדענק, איך פלעג אפט שטעהן פאר דעם פאטערס אפענעם ספרים-אלמער. דעם אויפענגאן האבען פערנומען צוויי גאנגען ש"ס'ן (דער תלמוד). אט דער מאנומענטאלער גייסטיגער בנין איז געווארען פאר מיר אנ'אינטריגירענדיגע רעטעניש. זיין באזיס זענען די פלוגתא'ס צווישען די בית-שמאי און די בית-הלל. לויט דעם ספר „יוחסין" האט ר' צדוק דער בעגריגדער פון די איסיים, געהערט צו די בית-שמאי, צו די זעלביגע בית-שמאי, וואס האבען זיך געאמפערט מיט די בית-הלל וועגען אנ'איי, וואס איז געליגט געווארען אום יום-טוב. איז דא א וואסער עס איז אידעאישע שייכות צווישען די אידעאלען פון די איסיים און דעם שטרענגען פערבאט נישט צו עסען יענע איי? ווי „פאסט זיך" דער פערבאט פון פריוואט-אייגענטום מיט דעם פערבאט צו עסען אנ'איי?

איך פלעג אפט ארויסנעהמען א גמרא, פרובען אריינבליקען אין איהר. עס איז נישט שווער געווען, נאך א פאר פרובען, ווידער צו „כאפען דעם שניט" אין „לערנען א בלאט גמרא". אבער אלץ, וואס איך פלעג פערשטעהן פון א וועלכען עס איז דף, איז ווידער געווען נישט קיין אנדער זאך, ווי נאר די שאלעכץ פון דער זעלביגער אויסגעפלאזענער איי. איך האב צופעליג ארויסגענומען דעם „שאגת ארי", אויפגעמישט דעם פלפול וועגען דער שאלה, „אוטר יד ימינך", אויף וועלכער האנט דארף ליגען תפילין א געלינקטער, — מיין „דרשה" צו דער בר-מצווה.

צווישען די, לויטן פארמאט, קלענערע ספרים האבען זיך שוין געפונען אויך „היינט-וועלטיגע" זאכען, פון נישט קיין גרעסערען נוצען פאר מיר, א חוץ איין-איינציגען ספר, וואס האט פאר מיר געהאט נאר א גרויסען בעדייט. דאס איז געווען דער צווייטער באנד פון וויסעס „דור דור ודורשיו". דארטען האב איך געפונען א פרוב, צו דערקלערען די ענטוויקלונג פון דער תלמוד'ישער געזעצגעבונג דורך ריין וועלטליכע, ווען אפילו איינזייטיג גייסטיגע, מאטיוון. דארטען — אויך דעם געדאנק, אז דער אנטאגאניזם צווישען יודענטום און קריסטענטום דארף געזוכט ווערען אין דער פערשידענער שטעלונג צו דעם יודישען נאציאנאלען פראבלעם, צו דער דערהאלטונג פון דער איינענער נאציאנאלער עקזיסטענץ, און אז אט דאס שטרעבען איז געווען די טרייבענדיגע קראפט, וואס האט ארויסגעבראכט א היפשע צאהל דינים און מנהגים. עס איז אויך קלאר אנגעמערקט געווארען די ראלע, וואס דערביי האט געשפילט די יודישע סאציאלע עטיק, וואס איז געשטאנען אויף א גאר בעדייטענדיגער הויך, און פערגליך מיט דער עטיק פון די פריצים און די רוימער. א בעזונדערס שטארקען איינדרוק האט אויף מיר געמאכט דעם פאראלעל, וואס וויס פיהרט דורך צווישען דער יודישער און דער רוימישער געזעצגעבונג ותגען די שקלאפען, און וויס'עס בוך האב איך צום ערשטען מאל גענומען שפירען א פעסטערען בארען אונטער די פיס.

און נאך אנדערע ווערק, וואס האבען געהאט צו טון מיט דער יודישער געשיכטע, האב איך אין יענער צייט דורכגעלייענט, טיילס צום ערשטען מאל, טיילס שוין בעקאנטע פון פריהער. דא זאלען פון זיי דערמאהנט ווערען נאר יענע, וואס האבען זיך טיף איינגעקריצט אין מיין זכרון, ווייל זיי האבען אריינגעטראגען אלץ מעהר און מעהר ליכט אין יענעם חושך, וואס האט ביי מיר געהערשט וועגען דעם אלט-יודישען לעבען, און האבען מיר געהאלפען פארנאנדערצוקלייבען זיך אין די יודישע פראבלעמען פון דעם היינט.

(ווייטער — פרייטאג)

אויף באלוט

אויבער - בגדים.

מיין דאמע איז א לעהרערין פון א רעגירונגס-שול אויף באלוט, די ארימסטע, יודישע געגענט, — וואס איך האב ווען עס איז אמאל געזעהן, — אין לאדז.

אין איהר שול לערנען זיך צוועלף הונדערט קינדער. בלויז יודישע. עס איז א „יודישע" רעגירונגס-שול. דאס יודישקייט בעשטעהט אין דעם, וואס אנשטאט א גלח, קומט א רעליגיע-לעהרער אנגעטאן אין א יארמעלקע. און וואס אנשטאט שבת, — לערנט מען זונטאג.

כדי צו האבען א בעגריף פון דער באלוטער ארימקייט, איז גענוג א קוק צו טון אין די פאדערצימערען פון דער שול, אויף די אויבער-מלבושים פון די קינדער, און דאס בילד איז פערטיג.

שמאטעס און שמאטעס, צעהאדערט און צופערשלט. לייזיק. אפטמאל מוז די לעהרערין איבעררייסען דאס לערנען און הייסען די „אויבער בגדים" ארויסנעהמען אויפן הויף, בעגיסען מיט נאפט, אונטערצינדען: און שפעטער ערגעץ אויסבעטלען אנ'אנדער אויבער-מלבוש'ל פארן קינד.

פערהאן אזעלכע „אויבער-קליידער", וואס האבען שוין דורכגעמאכט א גאנצען „עטאפ" אין דער שול דא. זיי האבען נאך געווארימט די בלוטארימע גלידער פון אנ'עלטערע שוועסטער, איבער א יאהר וועט אין דעם „זשאקעטעל" קומען א יונגער שוועסטערל אין שול אריין.

יעדעס „שאבועלע", וואס הענגט אין קאָרידאָר, אויף דעם „האק"-ברעט, דערצעהלט אויף די צווי-טען-שפראך א גאנץ אינטערעסאנטע, אבער זעהר טרויעריגע לעבענס-געשיכטע. יעדע שמאטע, וואס האט אמאל געהאט א פארם פון אנ'אויפגענייטע זאך, וואס האט אמאל געהאט א קאלנער, ארבעל, קעשענעס, קנעפ, און איז איצט אנ'אפגעריבענער זאק „דערצעהלט" ווי עס איז קיין רוה נישטא. אז די זעלביגע שמאטע מוז ביינאכט ווארימען די אויסגעפרוירענע ביינער אויפן געלעגער. און נאך די שול-שעה'ן, וואלגערען זיך איבער די רינשטאקען, מיט בייגעל-קוישען.

נישטא קיין רוה? — — —

און אוידער געהען איבער די קלאס-צימערען, בעטראכטען די קינדער, הערען זייערע „קענטעניש-ען", מאך איך א שפאציר אין אט דעם פאר-הויז, ביי דער מלבושים-וואנט. עס איז מיר גענוג צו שאפען זיך א בילד.

עס מאהלען זיך שוין אליין די פנים'לעך, וואס זענען אין די שמאטעס געהילט.

דאס איז א פרעלודיע פון קינדער-טויט. —

מיניאטור-רעפארטאזשען

פון ל. מלאר

דער שפייזער איז געשטארבען

אנושא'ס מאנטעל פעהלט!

די לעהרערין איז דערשטוינט. עס האט נאך קיינמאל נישט פערפעהלט, אז די גרויע שמאטע פון זאק-שטאף, מיט וואטענע צוויטען ווי בדהדיגער שניי, מיט אויסגעריסענע לעכער אויף דעם ארט פון קנעפ, און אנשטאט די קנעפ האר-נאדלען, וועלכע „פער-שפילעווען" די פאלעס, זאל דא נישט הענגען.

די לעהרערין האט מיר געוואלט בעווייזען א „אריגינאל" מלבוש נאר פאר א קריגס-מוזעאום, וואָרים דאס מלבוש שטאמט טאקי נאך פון די אקופאציע-צייטען. די לעהרערין פרעגט די אנדערע קינדער, וואס מיט אנושא'ן איז געשעהן. קיינער ווייסט נישט. נאר אט, די ברייטע טיר צום גאס-הויף מאכט זיך אויף. א פארע לויפט ארויס און א פראסט שפארט זיך אריין און אין דער מיט בלויפט שטיין אנושא.

די לעהרערין דערקענט עפעס אויף איהר. דער אויסדרוק איז נישט קיין געוועהנליכער. אנושא איז אלט זיבען יאהר, נאר א קאפ האט עס „אויף רעדער", זי לערנט זיך אויס די לעקציעס פריהער פון אלע, אמיינסטען די לעקציעס, וואס מען לערנט נאך נישט מיט איהר, נאר מיט עלטערע און אין די העכערע קלאסען. נאר אזא איז שוין אנושא, האט וואס מען לערנט מיט אנדערע באפט זי אויך אויף, דערצו איז זי אזא „אלט געמיט", אז די לעהרערין, וואס דערציילט א „מעשה" וועגען באטשאן, וואס ברענגט קינדער האט אנושא מיט א מינע פון א דערוואקסענע געזאגט: „שוין צייט נישט צו דערציילען אזעלכע אויסטראכטענישען" לעהרערין און שילערין האבען זיך אנגעקוקט. די לעהרערין האט זיך פערשעמט, די שילערין האט טריאומפירט.

— וואס איז מיט דיר אנושא?

אנושא ענטפערט נישט. מען פיהלט אינערליכען קאמף צווישען אנושא'ס הארטען כאראקטער און די סענטימענטאלע טרעהרען, וואס ווילען זיך דוקא ארויספליאכען, דאס קינד, אנשטאט צו פערהאלטען מיט א פינגער די אויגען, פערבייסט מיט די ליפען. זי הענגט שנעל אויף איהר מלבוש און גייט אריין מיט טריט פון א דערוואקסענעם אין איהר קלאס, זעצט זיך אויף איהר ארט.

די לעהרערין ווינקט איך זאל מיטגיין. איך גיי מיט, שטעל זיך, פערשעמט מיט מיין רעפארטאזשען מלאכה אין אנבליק פון דאזיגען שוידערליכען אמת, און דער זייט, איך הער זיך איין צום געשפרעך צווישען די לעהרערין און איהר פערשפעטיגטע שילערין:

(ווייטער זעה 20. זייט)

מיין ערשטע באַקאַנטשאַפט

מיטן ים און מיט מענדעלען

פון יצחק קאַצענעלסאָן

ד

דער זיידע איז, הפנים, פון דער כאַליאַסטרע, וואָס האָט זיך צו איהם אָריינגעריסען און אַ מיטען כיטוהאָך, געווען צופרידען, ער איז אָבער נישט נעווען אַזאַ גוטמוטיקער ער זאָל עס אונז בפירוש זאָגען; ער האָט מיט זיין פיינער, פולער האַנד זיך צוגעכאַפּט צו זיין האָריגער בריימער ברוסט, אַרומגעפּאָהרען מיט איהר מפּאַכווע לפּאַכווע, צעקנאָטען איהר אויף רויט... יאָ, ער איז געווען צופרידען.

מיך האָט ער, לכתחילה, נישט געזעהן, איך האָב אַ ווילע אויסקאָמפּיניערט און געשטאַכען הינטער עמיצענס אַ פּלייצע און פון דאָרט אָפּגעגעבליקט צו איהם, צום זיידען, איך בין אָבער פון אַ שטאַרקע האָנד אומגעריכט אַרויסגעשטויסען געוואָרען דעם לייב אין „ראַכען" אַריין, אין סאַמען פּראָנט, דעם זיידען ווידאַווי...

ביאַליק האָט געקאָנט די מלאכה! דעם צווייטען מאָל שוין ווי ער טוט מיר אַזוי קונציג אָפּ. עהערנעכטען, דעם ערשטען מאָל ביים ים... איך שטעה נעבעך אַזוי ווי אַלע, אין באָד־הויזעלעך, און גאָר אַזוי אויפ'ן ים, האָב שטאַרק רחמנות אויף די ווייט אוועקגעשוואומענע מענשען ־ קעפּ... איך וועל יוצא זיין מיט קוקען, קוקען אויפ'ן ים איז זיכערער ווי באָדען זיך אין איהם, ערשט „אַ שטאַרקע האַנד" גיט מיר אַ כאַפּ פון הינטען און בויז מיט מיר אין ים אַריין... טאָמער וואָלט איך זיך דערטרונקען, וואָלט איך געהאַט אין איהם אַ נקמה! אַזוי עהערנעכטען ביים ים און יעצט דאָ ביים זיידען... פון וועלכענס בליק מען קען אויך געניזוקט ווערען. אַזוי, אַזוי עהערנעכטען מיט וואַסער און יעצט מיט פייער... אַ שפּיל אַזאַ, אַ ביאַליק'שע! און דערביי גיט ער אַזוי אַ ברום אויס מיין נאָמען מיט'ן לאַנגען פאַמיליענאָמען מיינעם...

מענדעלע — קיין גוטמוטיקער איז ער נישט געווען, ער האָט געהערט פּונקט אַזוי ווי ער האָט געזעהן, ס'הייסט גוט. און האָך האָט ער איבערגעפרעגט: ווי? דערהערענדיג מיין לאַנגען נאָמען אַ צווייטען מאָל האָט דער זיידע געוויזען בקיאות און צוגעגעבען: — דער לאַזער!

— ניין, האָב איך רוהיג אַ זאָג געטון, — איך בין אַ קאַפּולי ער.

דער זיידע האָט זיך פערוואונדערט און האָט דערביי בעוויזען אַ קונץ: אָנשטאָט עפענען דאָס מויל רוהיג האָט ער עס געמאַכט פירקאַנטיג: וואַ־אַ? אַ קאַפּוליער טאַקי... ווי אַזוי ושע? — און באַלד דערויף וועגדעט ער זיך צום עולם: כערכע... אָנשטאָט איך איהם, נעמט ער גאָר מיך אויפ'ן צימבעל... אָט וועלען מיר זעהן ווי ער וועט זיך אַרויסקאַראַפּקען... קאַפּוליע איז עפּעס מתחייב, גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין איז מען נישט קיין קאַפּוליער... זאָגט שוין, זאָגט ווי אַזוי?

איך האָב איהם אָנגערופען אַ זיידען און עטליכע עלטער־זיידעס קאַפּוליער רבנים.

— איז פעשקע דעם רב'ס אַ באָבע אייערע?

— די באָבע פעשע, עליה השלום, יאָ!

דעם „עליה השלום" האָט ער זיך געמאַכט נישט הערענדיג, כאָטש עס האָט איהם אַ הויב געטון פון אָרט, ער האָט דעם „אויפשטאַנד" קונציג פערריבען...

— הייסט עס, אַז געשפּילט אין קאָרטען האָב איך מיט אייער באָבען?

— מיט מיין באָבען! האָב איך אין גרויסען אומגלויבען אויסגערופען — אין קאָרטען!

— מיט פעשקען.... אַ שייכות פון אַ מיידעל איז עס געוועזען, פּאַ! פּאַ! מיט אַ קומאַרלן פון קנאַפּע שוין זיבעציג יאָהר צוריק, ביים רב טאַקי, האָבען מיר געמאַכט אַ קערטעל, ביים רב אין שטוב.

ווען איך הער עס נישט פון זיידען... ס'הייסט, ווען דער זיידע איז יונגער מיט עטליכע יאָהר, וואָלט איך אָפּגעליקענט אַליין: די באָבע מיינע — ווייס איך געדענק זיך — הער איך דערצעהלען פון איהר אויס טערלישע פרומקייט, נעמט „קאָלענע" מענדעלע און דערציילט נישט געשטויגענע מיר זאָגען...

— מיט דער באָבע פעשען?!

— מיט אוהר! נישט שוים זשע מיט עמיצען אַנדערש! מיר האָבען אי געשפּילט און אי געהאַט אַ מצוה: ס'איז חנוכה געווען דאָן אין קאַפּוליע. אין קאַפּוליע פאַלט אויס חנוכה אום ווינטער, פון אייביג אָן שוין, אַ חזקה. איז זי ק"ק קאַפּוליע מהא טעמא געווען ווייס, שניי על גבי שניי, פון אונטען אַ האַרטער, נאָך פון פאַראַכטאָגען און פון אויבען אַ פּוכקער, אָקאָרשט געפאַלען, מיט'ן ערשטען ליכטעל טאַקי.

— חנופה! האָב איך זיך דערפרייט, נישט ווייסענדיג אויף קלאָר פאַרוואָס, — חנוכה גאָר! איצט לייגט עס זיך אויפ'ן שכל.

— חנוכה! אוודאי חנוכה! האָט זיך דער זיידע צעשריען, — נישט שוין זשע נישט? טאָמער וואָלט אייער באָבע וועלען שפּילען מיט מיר אין קאָרטען אום דערוואָכען וואָלט איך נישט וועלען, איך בין געווען דער פרומערער! —

ה

און ס'איז אוועק אַ גאַנג... דער זיידע האָט גערעדט פון קאַפּוליע, ער האָט גערעדט ווי ער שרייבט, ניין נישט ווי ער שרייבט, ער האָט גערעדט בעסער... ס'הייסט: נישט בעסער נאָר האַרציגער, וואַרימער, ער האָט זיך אפילו געבייזערט, דער ס אַ ט י ר י ק ע ר אָבער האָט זיך געדעמפּט, דאָס אויסלאַכען איז געווען מיט חסר. מענדעלע שאַנעוועט איין. ש ר יי ב ע ן אַ לאַנדשאַפט, בענעמט ליריש אַ וואַלד, אַ טייך... יודען אָבער, אַ יודיש שטעטעלע שאַנעוועט ער נישט, וואָס אין קאָרט שטעהט! קאַפּצאַנסק; גלופּסק, און דאָ — מיט וואָס פאַר אַ פּיעטעט, ווי איינטים ער האָט דערציילט פון קאַפּוליע... הפנים, ריידען און שרייבען זיינען צוויי זאַכען. מענדעלע — אַ לייב ביים שרייב־טיש, אַ רויבטיר, אַ פאַרצוקער, דער לייב, אָבער, אין אַ שמועס, האָט זיך פערוואַנדעלט אין אַ — אין אַ... נו אין אַ לאַם טאַקי נישט, אין אַ לאַם האָט זיך מענדעלע קיינמאָל נישט פערוואַנדעלט, נאָר אין פערגלייך ווי ביים שרייבטיש איז ער בשעת'ן ריידען געווען כמעט ווי אַ לאַם... ריידענדיג האָט ער נישט געלאַקערט נאָך ווילדפרעט, נישט געשאַרפט די ציין, שוין אַזוי בלוט־דורשטיג נישט געווען... פון לייב איז, אמת, קיין בהמה'לע, קיין גראַז־עסעריין נישט געוואָרען, אַ מעלערשטשאַוו, אָבער ווען די אַלטע זיינע איהם האָט דערלאַנגט, האָט ער בעת אַ געמיטליכען מיטאָג־שמועס געווים פערצערט.

אַ פּראָפּאָ — שלום עליכם, אויף וויפיל עס איז בעקאַנט איז אין שרייבען די גוטהאַרציגקייט אַליין, ער פערגעהט זיך פון ליבע, דערפאַר אָבער איז ער אין ריידען געווען, מעהרסטענטייל, סאַרקאַסטיש, אָפּלאַכעריש, שטעכלדיג ביז גאָר... פון וואַנען נעמט זיך עס ביים פערפאַסער פון ט ו ב י ה'ן אַזאַ ביטערער חוזק? און וואו איז עס אהינגעקומען די גוטמוטיגקייט, די געדולדיגקייט צו מנחם־מענדלען און צו קינדערלעך, שלום עליכם'ס קינדער, פון וועלכע ער קוועלט אָן מעהר ווי ציהן מאַמעס?

שלום־עליכם איז אין דעם פּרט מזלדיגער פון זיידען! וואָס ביי שלום־עליכם אויף דער צונג איז ביים זיידען אויף דער פעדער... מענדעלע — ווען ער וואָלט, בעת דער רבונו של עולם האָט איהם צוגעטיילט אַ פונק פון זיך, נעהאַט די ברירה, וואָלט ער אויסגעקליבען בעסער אַ גוטע פעדער און אַ בייזע צונג... אַ פעדער איז ביי אַ שריפטשטעלער דער עיקר.. הגם אַ צונג איז אויך נישט אוועקצוּמאַכען מיט דער האַנד... דעם זיידענס פערלדיג לשון, זיין שיחת חולין איז געווען אַ שם־דבר, ער האָט זיך „אָפּגעבאַרט" אין ריידען אַזוי ווי אין שרייבען. וואָס קומט אָבער אַרויס, אַז ריידען האָט מענדעלע גערעדט צו יחידים און געשריבען פאַר גאָר דער וועלט...

שלום־עליכם, ווי געזאָגט, איז אין דעם פּרט געווען גליקליכער פון זיידען, כאָטש דער כח־היוצר זייערער לאָזט זיך נישט אַזוילייכט מעסטען. זיי זענען ביידע געווען גרויסע יכל'ער, נישטמעהר, וואָס איינעם איז געווען בעשערט זיין אין ש ר יי ב ע ן ביסיג און דעם אַנדערן גוטהאַרציג שמייכלען

(ווייטער — פרייטאָג)

דער זיידע טאַנצט!...

סילוועסטער־צרות פון אַ יוד אַ זקן — דערצעהלט פון איהם אַליין

פון י. אַבערזשאַנעק

ווי איהר קוקט מיך אָן, רבותי, בין איך אָהן עין־הרע אַ בן שבעים, און אפשר אַ שמיצעל אַריבער.

נו, פון דעסטוועגען בין איך נאָך אַ יונגערמאַנטשיק. אַ יונגערמאַנטשיק אין „מיאָדאָווע מיעשאַנץ" האָב מיר אַ יונג, שעהן ווייבעלע, אַ צאַצקעלע, אַ ליאַלקעלע, אַ שפּיל־פייגעלע — אַ נחת אויף די אַלטע יאָהרען!... איך בין „פּשעקאַנירט", אַז איך וועל נאָך מאַכען אַ ברית אויך, און זאָלען מיינע שונאים פּלאַצען.

און ווייסט איהר ווער מיינע שונאים זענען? מיינע אייגענע זיהן, ס'געפעלט זיי נישט, וואָס איך האָב מיר גענומען אַ יונגע קאַלע.

— טאַטע, זאָגען זיי, פע, ווי פּאַסט דאָס פאַר דיר. אַ יוד אָהן עין־הרע אויף דער עלטער?

— עלטער, שמעלטער, מיין פּאַס איז נאָך אָנ'אַלטער, אָבער איך בין נאָך אַ יונגערמאַנטשיק! — אַזוי האָב איך זיי געענטפערט.

און אפשר מיינט איהר, אַז מיינע זיהן געפעלט נישט דער שידוך? אַך, דאָס רעדען זיי פון קנאה, זיי זענען מיך פּשוט מקנא, וואָס זיי זענען שוין זקנים מיט אַלטע צעקראָכענע ווייבער, און איך, זייער טאַטע — אַ יונגערמאַנטשיק, מיט אַ יונג שעהן „זגראַבנע" ווייבעלע און פּראָוועט דעם האָניג־חודש פּרת וכדין.

נו, איז אַ חידוש, וואָס ס'פערדריסט זיי? ווען איך בין אויף זייער אָרט, וואָלט עס מיך אויך געקרענקט. אָבער ווען ארט עס? איך האָב פערברענט דעם פּאַס און הייב אָן פון בראשית.

ווי אַזוי קום איך צו מיין יונג ווייבעל? איהר מיינט דאָך אַ שרכן? אַך, ווי פּאַלט איהר אויס? אויס ליבע! זי האָט זיך פערליבט.... אין מיין טשעקביכעל. מיטן ערשטען אויגענבליק, האָט זי זיך פערליבט אין מיין טשעקביכעל איבער די אויערען, און מיט יעדען טאָג ווערט איהר ליבע צו דעם ביכעלע שטאַרקער און שטאַרקער. ווי אַנ'אויג אין קאָפּ, היט זי אָפּ — דאָס ביכעלע. איהר גאַנץ לעבען, זאָגט זי, העננט אָפּ.... אין דעם ביכעלע:... צוויי זאַכען, זאָגט זי, זעהט זי אויף דער וועלט: מיך, און דאָס טשעקביכעל.

ווי איהר זעהט, האָב איך חתונה געהאַט „ז'מילאָשטשי"....

נו, זאָלט איהר זעהען ווי זי היט אָפּ אונז ביידע: מיך און דאָס טשעק־ביכעל? גאַנצע טעג האַלט זי מיך אין איין פרעגען:

— הערש לייזערל, וואָס מאַכסטו? וואָס מאַכט דאָס ביכעלע?

— הערש לייזערל, געזונד און שטאַרק זאָלסטו מיר זיין, אָהן דיר און אָהן דעם ביכעלע איז מיין לעבען קיין שמעק טאַבאַק נישט ווערט. אַזוי פערליבט איז זי אין מיר און אין דעם טשעק־ביכעל.

איצט, זאָלט איהר זעהען, ווי זי פרישט מיר אויף מיינע יאָהרען. באַלד נאָך דער חתונה, האָט זי מיך אַריינגעפיהרט צום פריזיער, האָט מיך אָוועקגעזעצט אויפן שטוהל און האָט איבער מיר אַדורכגעפיהרט אַ „פערייונגערונגס ־ אָפּעראַציע". די באָרד פערשווירען אויף אַ „לאַפּאַטקע". אויפגעטרעהט די וואָנסעס. די האָר איינגעשוואַרצט מיט שיוואַקס אַז איך האָב אַ קוקגעטון אין שפּיגעל אַריין, האָב איך מיך אַליין נישט דערקענט.

דערנאָך האָט זי מיך אַריינגעפיהרט צום שניידער און בעשטעלט פאַר מיר אַ „קליאָשאָווע" אַנצוג מיט אויסגעבעטע „פּיערשעס", האָט מיר אָנגעטאָן אויפן קאָפּ — אַ „שטיוויניאַק". אַ האַרטען פּעבער, הייסט עס — אַ פּאַצעט, נאָר אַ ברכה צו מאַכען.

— נו, איצט, מענזשושו, האָט זי געזאָגט, איצט, אַז דו ביזט שוין אַ פּאַצעט, וועט מען זיך געהן „באַוויען". יונגע פּאַרפּעלקער זיצען נישט אין דער היים.

— באַוויען? וואו געהט מען זיך באַוויען? — האָב איך איהר געפרעגט.

— איצט, האָט זי געזאָגט, געהט דער טאַנץ־סעזאָן אין לאַנד אַריין. ס'געהט חנוכה, נאָך חנוכה געהט אַ סילוועסטער, נאָכן סילוועסטער הייבט זיך אָן קאַרנאַוואַל. נו, וועלען מיר טאַקע סקאַזשישטשען מיר זענען דאָך עפּעס אַ יונג פּאַרפּאָלק, און אַ יונג פּאַרפּאָלק זיצט נישט אין דער היים.

— וואָס הייסט? איך און טאַנצען? איך ווייס דאָך נישט מיט וואָס מען עסט דאָס!

— הייגט דאַרף מען נישט קענען טאַנצען. האָט זי מיר געגעבען צו פערשטעהן. הייגט טאַנצט מען נישט, נאָר מ'שיבערט זיך. און דאָס קענסט דו דאָך אויסגעצייכענט....

נו, מילא פערפאַלען, וואָס טוט מען נישט פאַר אַ יונג ווייבעל? האָב איך אָנגעטאָן דעם וויעטשוראָווע אַנצוג, אָריינגעצויגען די באַלאָווע לאַטשען, פּערקעמט זיך דאָס „לאַפּאַטקעלע". מיין ווייבעל האָט מיר צוגעשוואַרצט די האָר, פערפּוצט די פּאות. מיין ווייבעלע אויסגעפּוצט אין איהר „וויעטשאָראָווע סטראָי". אַ קלייד מיט אַ שלעפּער, פאַרענט פערשפּילעט ביז צום האַלז אָהן פון אונטען — אַ נאַקעטע פּלייצע ביז דער טאַליע.

זאָג איך צו איהר: פייגעלע, דו האָסט דאָך אַ טעות.

— וואָס פאַר אַ טעות?

— דו האָסט דאָך אָנגעטאָן ס'קלייד פערדרעהט.

— ניין, ס'איז נישט פערדרעהט. דאָס וואָס מ'האָט אַמאָל געטראָגען פון פאָרענט, טראָגט מען היינט פון אונטען, — האָט מיר מיין ווייבעלע געגעבען צו פערשטעהן.

— נו, טאָ וואו געהען מיר?

— אויפן חנוכה ־ באַל.

— אויף וועלכען חנוכה־באַל?

— פון פעראיין „פּה לשתות".

— געקומען אויף דעם חנוכה־באַל, אַ גרויסער זאַל ווי אַ קאַזאַרמע. מענער און ווייבער, יונגען און מעדען. קלעזמאָרים שפּילען. איינער פּייפט אויף אַ ליאַק, אַ צווייטער זעצט אין אַ פּויק, אַ דריטער פּויקט אויף אַ פּייקעל, דער פערטער קלאַפּט מיט שטאַרצען, אַ פינפטער גרעמפּעלט אויף אַ האַרמאָניק. חברה שיבערן זיך אין [illegible] מ'האַלט זיך פעסט ארום. די יונגען האַלטען צו די מעדען, זיי זאָלען חלילה נישט אַנטלויפען.

ווי נאָר מיר קומען אַריין אין דער קאַזאַרמע, קומט באַלד צו איינער אַ פערשוין מיט אַ שוואַרצען פּראַק מיט אַ שטייף לאָקשען־ברעט, פערנייגט זיך פאַר מיין ווייבעל ווי אַ קעלנער:

— „משי מאָגען פּאַניאָן פּראָשיטש?

מיינע לאָזט זיך נישט לאַנג בעטען, ציהט אויס דאָס הענטעל, נעהמט אַרום דעם פערשוין מיטן פּראַק, און אַדיאַזד! מיינע פליהט ווי רוח. יענער שלעפּט זי, דריקט זי, קוועטשט פון איהר די קישקעס אַרויס און זי זאָל דאָס רעדען אַ וואָרט. פערקעהרט, זי איז גאָר צופרידען. ער קוועטשט פון איהר די גערערים אַרויס, און זי שמייכעלט.

און אַז כ'האָב שוין דערלעבט, אַז די קלעזמאָרים האָבען אויפגעהערט, האָב איך דאָך געמיינט, אַז זי וועט זיין צופרידען, וואָס זי ווערט זיינע פּטור, הייבט זיך גאָרנישט אָן. שטעלט זי זיך אַוועק און שרייט:

— „מאַלאָ!" „מאַלאָ!"

ס'איז איהר ווענינ, ער האָט איהר נאָך ווענינ די קישקעס אַרויסגעקוועטשט. שטעלט מען זיך ווידער אַוועק שיבערן, שיבערט מען זיך אַזוי לאַנג, ביז זיי פערלירען דעם אָטעם. דער שוויים רינט, מ'כאַפּעט ווי אַ לאָקאָמאָטיוו, און אַז זיי האָבען שוין נישט קיין כוח צו שטעהן אויף די פיס, פיהרט ער זי צו צו מיר. גיט איהר אַ קוש אין דער האַנד. אָפּגעטאַנצט

אַזוי איז עס געגאַנגען בסדר. איינער האָט אָפּגעטאַנצט איז געקומען אַ צווייטער, אַ דריטער, יעדער האָט פון איהר די קישקעס אַרויסגעקוועטשט. זי האָט געשריגען „מאַלאָ". אַ קוש אין דער האַנד, אַזוי אָהן אַנ'אויפהער.

נאָך אַזאַ ביסעל „קוועטשעניץ", האָב איך איהר אין דער היים אַ גאַנצע נאַכט געלעגט קאָמפּרעסען, געשטעלט באַנקעס, אויסגעשמירט מיט פראַנצוסקע מערפּענטין, און ווייס איז דער חידוש. נאָך אַזאַ ביסעל קוועטשען!

צו מאָרגענס האָבען מיר געהאַט אַ צווייטען חנוכה־באַל אַ דריטען חנוכה־באַל, ווידער דאָס אייגענע ביסעל קוועטשעניץ, ווידער „מאַלאָ" און ווידער געהאַקטע באַנקעס מיט קאָמפּרעסען.

נאָר די ריכטיגע מפּלה, האָב איך געהאַט סילוועסטער.

— מענזשושו, האָט זי צו מיר געזאָגט. סילוועסטער איז אַ מצווה צו טאַנצען. דאָס נייע יאָהר מוז מען בעגעגענען מיט טאַנץ.

נו, האָט מען טאַקע געטאַנצט. איהר מיינט, אַז בלויז מיין ווייבעל האָט געטאַנצט? איך האָב אויך געכאַפּט אַ טענצעל.

קומענדיג אין זאַל אַריין, געהט צו מיר צו אַ בחור'טע מיט אַ פּאַרהענגעל ביים פּנים, אַ ווילדפרעמדע אשה, און ווערט מיט מיר באַלד אַ גאַנצער שמעלקע.

— „נאָ, יאַק שען מאָוש קאָכאַניע?"

איהר הערט דיבורים? „יאַק שען מאָוש", זי „דוצט" מיך גאָר!

„קאָכאַנ'יע", איהר הערט לשון?

האָב איך דאָך געמיינט, אַז זי איז עפּעס מיינע אַ קרובה, פרעג איך זי:

— ווער ביזט דו?

— „קופּ מי באָנבאָניערקע טאָ טשען פּאָוויעם'

— האָט זי געענטפערט.

— וואָס הייסט, איך זאָל דיר קויפען? פאַרוואָס קומט עס דיר? האָסט מיר שעהן נע'דרשנ'ט? און געטראַכט האָב איך מיר:

— אַ חוצפה און אַ העזה דאָס האָט זיך. געהט צו צו אַ פרעמדען אַלטען יוד, וואָס האָט עלטערע קינדער פון איהר, און זאָגט איהם „דו", „קויף מיר", „קאָכאַניע".

די איז אוועק, ס'איז שוין דאָ אַ צווייטע, אַ „שאַסטערע" מיט אַ קרייץ אויפן ערמעל. זאָגט זי צו מיר:

— „נאָ, יאַק שען מאָוש קאָטעטשקו?"

דאָ בין איך שוין געוואָרען אין כעס; וואָס איז דאָס סאָרע שוואַרץ יאָהר? קאָטעטשקו גאָר! כ'האָב איהר טאַקע געוואָלט געבען אין ט..... ט..... אַריין, נאָר כ'האָב מיך איינגעהאַלטען, ס'איז דאָך עפּעס סילוועסטער און מיין ווייבעל זאָגט דאָך, אַז סילוועסטער איז אַ הייליגער יום־טוב.

זיץ איך מיר אַזוי אין מיינע צרות. די אויגען קלעבען זיך, דער קאָפּ האַקט ווי מיט האַמערס. די פיס ציטערען, ס'שטייפע העמד פרעסט מיך ביים האַרץ. דער שטייפער קאָלנער שטעכט מיר אַרונד און מאַכט מיר לעבער אין דער גאָמבע, דער קראַוואַט ווערגט מיך. פלוצים פיהל איך אַ ווייך, פוכיג הענטעל גלעט מיר די לוסינע.

— „ניע שפּי בלאָפּטשיקו".

און איידער איך קוק מיך אום, האַלט מיך עפּעס אַ מכשפה אונטערן אָרעם און איך דרעה מיך אין קרענצעל. איך שריי, מאַך געוואָלדען:

— יאָ..... יאָ ניע מאָגע.

— אידזשע דאָ ריאַפּלאַ!...

— אָרטושעפּ שען אָרעמניע.

יענע הערט מיך ווי דעם קאָטער. זי שלעפּט מיך, איך פאַל פון די פיס. ס'האַרץ קלאַפּט ווי ביי אַ פּילן. איך רוף מיין ווייבעל „נאַ פּאָמאָץ":

— פייגעלע ראַטעווע מיך!

— פייגעלע, איך בין פערביי!

אָבער ווער מיר פייגעלע און וואָס מיר פייגעלע? נישטאָ קיין פייגעלע.

וואָס ווייטער איז געווען, ווייס איך נישט, איך ווייס נאָר, אַז ווען איך בין אויפגעקומען, בין איך געלעגען אין בעט מיט אַ פערבונדענעם קאָפּ, נעבען בעט איז געשטאַנען אַ דאָקטאָר און מיר געהאַלטען דעם פּולס.

און מיין פייגעלע? מיין פייגעלע איז אויך געשטאַנען ביים בעט, מיט איין אויג האָט זי געקוקט אויפן דאָקטאָר און מיטן צווייטען אויג — אויפן טשעק ־ ביכעל.

צוועלף א זייגער

א מאַקאַבראַלער שמייכעל

פון משה בראָדערזאָן

(די פרוי ביי אַ טישעל — פון דער רעכטער זייט. לינקס, אין ווינקעל — אַ גרויסער זייגער אויף אַן־אויסגעהוילטען געשטעל, דורך וועלכען עס קאָן אַדורך אַ מענשליכע פיגור. נאָכן אויסקלינגען 12 ־ערשיינט אין דער זייגער־נישע דער **טויט**).

פ ר ו י:

ווי שווער ס׳איז אָנגעקומען מיר דער ווידוי,
דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט צו שטיין,
און אַלץ דערציילען
פאַר דעם יונגען שווייגענדן מאָנאַך — אין שוואַרצען...
איך האָב איהם אַלץ דערציילט,
פון אַלע מיינע זינד,
כ׳האָב אַלץ אַראָפּגערעדט זיך פונם האַרצען,
און איצט איז מיר שוין לייכט,
עס טוט שוין מעהר נישט באַנג!

(מוזיק - פויזע)

איך האָב איהם צוגעזאָגט, דעם פאָטער הייליג׳
תשובה טון,
זיך רייניגען אין אָפּגעזונדערטקייט און תפלה
זיך ריינוואַשען פון אַלע מיינע זינד בסדר,
איך האָב געגעבען איהם אַ הייליג עהרען-וואָרט,
געשוואוירען ביי דעם קרייץ פון דעם דער-לייזער,
פאַר מוטער און פאַר זוהן געגעבען זיך אַ נדר —
אַז ס׳ענדיגט זיך מיין וועג פון זינד
היינט 12 ביינאַכט,
היינט 12 ביינאַכט!
אַז דאָס וועט זיין מיין לעצטע שעה:
און ס׳וועט זיך ענדיגען
דער גאַנג פון מיינע זינד!

(מוזיק - פויזע)

היינט... ביז 12 ביינאַכט!
ווי נאָר די שעה וועט שלאָגען,
ביים ערשטען קלאַנג פון צוועלף
בעדאַרף איך אָנטון שטילע פרומע קליידער
בעדאַרף זיך אָפּטון פון מיין לעבען יעדער
חטא —
היינט ביז צוועלף ביינאַכט,
אַזוי צווישען מיר און דעם מאָנאַך
איז אָפּגערעדט —
ביז ערשטען קלאַנג פון צוועלף!
אַזוי — דער נדר!

(מוזיק - פויזע)

און אַט איז צוועלף שוין באַלד ...
נאָר ער איז נאָך נישטאָ!

באַלד טאָר איך שוין נישט מעהר:
עס גייט צום סוף די לעצטע שעה,
וואָס איך מעג „זינדיגען"
מיט גליק און פרייד,
אַן ער איז נאָך נישטאָ —
דער יונגער, וואונדערבאַרער,
זינגענדער מאָנאַך!
ווער ווייסט עס נאָך, ווי ער,
אַז באַלד די צייט
וועט אָהן רחמנות שלאָגען צוועלף,
אַז באַלד. ....
אוי, באַלד איך וועל נישט טאָרען מעהר...

(מוזיק - פויזע)

גאָט מיינער!!!
צי לויפט נישט אָט דער זייגער,
ווי יעדער זייגער אויף דער וועלט???
אויב ריכטיג איז ער אָנגעשטעלט —
האָט ער שוין לאַנג געדאַרפט דאָ זיין,
דער יונגער זינגענדער מאָנאַך
מיט זיינע בלויע שמייכלען אין די אויגען...
איך וואַרט אויף איהם,
ווי נאָר ס׳האָט אָנגעהויבען צופאַלן די נאַכט
איך ווייס: עס לויפט די צייט,
און כ׳פיהל איצט, אַז זי גייט פּאַמעלעך...
אָ, ווען מען קאָן אַזוי איהר אימפעט - מאַרש
פערהאַלטען!
פערהאַלטען ....
און נישט לאָזען ווייטער גייען...
אָדער גאָר אַ ציה - טון און אַ יאָג - טון אויף
צוריק...
צוריק —
צו די פערפאַסטע פרייד און גליק!!!
פאַרוואָס, אָ, קומט ער נישט?!!
פאַרוואָס אַהער - דאָ קומט ער נישט,
בעת ער ווייסט, אַז ס׳איז מיין לעצטע שעה,
און פינסטער איז די נאַכט,
און קיינער וועט נישט זעהען,
און גאָט וועט זיכער מוחל זיין —
טאָ, וואָס זשע קומט ער נישט,
דער נאַרעלע...
דער געטליכער מאָנאַך?!!

(מוזיק - פויזע)

ס׳איז קיינער נישט געווען, אין קלויסטער
בעת מיין ווידוי,
אַ חוץ דער שטילקייט, מיך און איהם...
גערעדט האָב איך,
און ער האָט שווייגענדיג געהאָרכט,
געקוקט אויף מיר

מיט זיינע בלויע בליהענדיגע אויגען..
איך האָב געבעטען, ווי עס בעט אַ קינד...
געבעטען, ווי מען בעט ביי אַ געליבטען
ס׳זאָל דערלויבט זיין בלייבען מיר, אַזאַ, ווי
כ׳בין,
ביז צוועלף ביינאַכט,
און ווייטער...
שפּעטער מעג שוין זיין, וואָס ס׳וויל...
ווייל... כ׳האָב פון זיי אַראָפּגעלייענט:
אַז עריט קומען....
ווייל... כ׳האָב פון זיי אַראָפּגעלייענט:
— זינדיג...
אומשולדיג... און זינדיג ווייב,
איידער איך וועל קומען,
דאָ פערבלייב!!!
אַזוי איך האָב אַראָפּגעלייענט פון די אוי-
גען זיינע —
און אָט איז שוין באַלד צוועלף,
באַלד שלאָגט די שעה פון תשובה .....
און ער... און ער..
אָ, גאָט מיינער!
ווי שווער דו מוסט מיך פרובען,
אין לעצטען ערדישען בעגעהר!!!
האָב רחמנות, גאָט דו איינציגער,
און העלף מיר, גאָט!...
גאָט, העלף!!!
איך פאָדער דאָך נישט מעהר,
און כ׳וועל דאָך שוין נישט מעהר!!!

(מוזיק - פויזע)

שאַ.... טריט....
איך הער עס נעהנטערען זיך טריט....
ער?...
ס׳איז זיכער ער.....
ס׳איז זיינע שטילע טריט....
זיין פרומער גאַנג איז עס..
נאָר... גאָט, מיין גאָט!
נאָך איין מינוט....
איין רגע בלויז,
וועט באַלד דער זייגער שלאָגען צוועלף...
און כ׳וועל נישט טאָרען...
נישט טאָרען קיינמאָל נישט....
אָ, גאָט,
איין אויגענבליק —
דעם זייגער - ווייזער בלויז
איך וועל אַ ציה-טון אויף אַ ווייל'ע
אויף צוריק...

(לויפט עס טון, אָבער בעוויזט נישט. דער זיי־גער שלאָגט, אונטער מוזיק ־ בעגלייטונג, צוועלף. אין דער געשטעל־נישע דערשיינט דער **טויט**).

פ ר ו י:

אַך, דו?...

ט ו י ט:

יאָ, איך — דער אַנדערער!

פ ר ו י:

דער אַנדערער?

ט ו י ט:

יאָ, דער לעצטער!

פ ר ו י:

ווער ביזטו?...
מורא קריג איך....

ט ו י ט:

דער לעצטער גאַסט בין איך,
וואָס לאָזט זיך נישט פערפיהרען!
איך בין דער טויט,
דער יעניגער, וואָס קומט,
צו דיר און דיינע שוועסטער,
ווען ס׳לאָזט זיך אויס אין אייך
דאָס איינציגע, וואָס ס׳לאָקט אויף דר׳ערד־
די זינד...
דער טויט בין איך!

פ ר ו י:

דער טויט?
אַזוי — דער טויט?!!

(דער טויט פערנויגט זיך.)

ווילסטו — איך זאָל זינדיגען מיט דיר?
מיט דיר אין טאַנץ גייען?
מיט דיר —
מיין אומדערוואַרטעטער געליבטער?
אָ, דו ביזט שיין, און אייביג...

ט ו י ט:

יאָ, אייביג בלייבסטו מיר שוין טריי —
אָהן שפיגעל —
אָהן אַ זייגער —
אָהן אַ שבועה,
אין מיינע אָרעמס וועסטו איצטער רוהען—
אַ פלאַם אַרויסגעשפרונגען פונם קנויט
פון ליידענשאַפט — פון זינד,
אין טויט אַריין — אין טויט —
מיין כלה
און מיין קינד!

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

שוועריגקייטען פאַר יודישע וועבערס

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

דעם ערשטען פאַל, וואָס אַ יוד האָט זיך געלערנט וועבעריי אין לאָדז, האָט די פאָלקס־טראַדיציע בע־קליידט אין האַמאַנטישע מלבושים. ביי די פערצייטישע יודען, וועלכע האָבען פון דעם בעל־מלאכה בכלל נישט געהאַלטען און האָבען אויף איהם קרום געקוקט, וואָלט אַזאַ „גויאיש" פאַך, ווי וועבעריי זיכער אויסגעזעהען עפּעס, ווי אַ הפקרות. דער ערשטער יודישער יונגערמאַן, וועלכער האָט זיך גע־לערנט וועבעריי ביי אַ דייטשען מייסטער אויף וויל־קע, האָט דאָס געמוזט אַלזאָ טון בסוד־סודות. דער ערשטער יודישער אַרבעט פון דער וועבעריי־קונסט האָט לויט ווי עס דערציילט די פאָלקס־לעגענדע, גע־זאָלט זיין איינער אַ יונגערמאַן, נפתלי משומד. דער צופאַל האָט געוואָלט, אַז אַ געוויסער גרשון, אַן־אַלטער יוד זאָל איהם פּאַקען אין דער הייסער מי־נוט, בעת דער נפתלי האָט זיך געהאַלטען אין מיטען לערנען דאָס וועבעריי־פאַך ביי אַ דייטשען מייסטער. עס האָט נישט געהאָלפען קיין וויינען און קיין בעטען — דער אַלטער גרשון האָט די גאַנצע מעשה איבערגעגעבען דער פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה אין לאָדז, וועלכע האָט נפתלי׳ן געלעגט אין חרם אַריין. אָבער דער ביישפּיל פון נפתלי׳ן האָט געווירקט אַנשטעקענדיג; עטליכע יונגעליייט האָבען זיך אָנגעהויבען לערנען וועבעריי און צוליב דער אַלץ בסדר וואַקסענדיגער צאָהל פון יודען, וועלכע האָבען זיך געווידמעט דער וועבעריי, איז די יודי־שע קהלה געבליבען מאַכטלאָז, און האָט רעזיגנירט פון צו קעמפען מיט דעם נייעם שטראָם.

עד כאן לעגענדע. הנם אויב עס האַנדעלט זיך אום פּאָקטישע מאַטעריאַלען האָט די לעגענדע פאַר אַהנז קיין ווערט נישט, איז זי אָבער זעהר ווערטפול, בכדי פון איהר צו הריינגען די דעמאָלטיגע שטימונג ביי יודען, בנוגע דעם וועבעריי־פאַך: דער ווידער־ווילען און די געזעלשאַפטליכע פערוואָרעניש נעגען דעם וועבעריי־פאַך, די רעליגיעזע בעפאַרבונג — דאָס אַלעס האָט בלתי ספק געשפּילט אַ בעדייטענדיגע ראָל אין דעם פערהאַלט פון דער פערשפּרייטונג פון דעם וועבער־פאַך, צווישען די אָרטאָדאָקסישע יו־דישע מאַסען.

אָבער דאָס זענען נישט געווען די הויפּט־סיבות, צוליב וועלכע יודען האָבען זיך דערווייטערט פון וועבעריי־פאַך. די הויפּט־סיבה איז געלעגען ערגעץ אַנדערש. די וועבעריי איז אויפען לאַדזער באָדען גע־ווען אַ מלאכה, וואָס איז דאָ איינגעפלאַנצט געוואָר־רען פון אויסער־וועלטס, און מיט דער דאָזיגער מלאכה האָבען זיך, אין תחילת פערנומען, נאָר די איינגע־וואַנדערטע דייטשען און טשעכען. די דאָזיגע עמי־גראַנטען זענען געווען אומגינסטיג געשטימט לגבי יודען, שוין אין סאַמע תחילת פון זייער אַרייקום אין קעניגרייך פּוילען. שליסענדיג קאָנטראַקטען מיט די פּוילישע מאַכטען, האָבען זיי זיך באַלד אויסגע־רעדט, אַז אין די נייע שכינות, וועלכע זיי וועלען בע־וואוינען, זאָל זיין פערבאָטען די יודען זיך דאָרט צו בעזעצען. בעת ווען די אָרטיגע קריסטליכע בע־פעלקערונג, האָט מצד די וועבערס נישט געהאַט קיין שום שטער אינם פערנעהמען זיך מיט וועבעריי, האָ־בען די יודען זיך אָנגעשטויסען אויף אַ קאַטעגאָרי־שער עקשנות און ווידערווילען פון די וועבערס און טיילמאָל אויך, אויף דעם ווידערווילען פון דער מו־ניציפּאַלער און צענטראַלער מאַכט.

אין דעם שוין בעקאַנטען פאַל מיט לייזער בער־גער (1830-1832), האָט די וואָיעוואָדישע קאָמיסיע פערלאַנגט איהם אויסצושטרייכען פון דער מייסטער־ליסטע, צוליב דעם, וואָס ער האָט נישט עגטשפּראָ־כען די בעשטעטיגונגען פון פּאַראַגראַף 118 און די שפּעטערדיגע געזעצען פון 31. דעצעמבער 1886.

(דער פּאַראַגראַף 118 האָט געלייטעט: פון איצט אָן, אום צו ווערען אַ מייסטער, דאַרף מען צום ערשט זיין אַ שילער, שפּעטער אַ געזעלען און אַלס אַזעלכער מיטמאַכען די פאַרגעשריבענע איינאַר־בייטונגס־יאַהרען). אָבער דער פּאַראַגראַף 118 איז בנוגע לייזער בערגער געווען נאָר אַן אויסרייד, ווייל די קאָמיסיע האָט געהאַט דאָס רעכט אויפען סמך פון די פּאַראַגראַפען 138 און 146 פון דעם זעלבען געזעץ אייגאַנצען צו פערביטען דעם 118־טען פּאַ־ראַגראַף. אויב דאָס פערלאַנגט „די נוצליכקייט און בעקוועמליכקייט פון אַלע פאַבריקאַנטען"; די עלטסטע פון דעם וועבער־צעך, האָבען טאַקע דערויף אויפמערקזאַם געמאַכט דער קאָמיסיע. אין אמת׳ען אָבער האָט די קאָמיסיע, אַלס מאָטיוו צו איהר אָפּ־זאָג נאָר געהאַט די בעוואָרעניש, וואָס זי האָט בכלל געהאַט צו אַלע יודישע וועבערס, וועלכע זי האָט חושד געווען אין אַ קאָנטאַקט מיט די שמוגלערס. די שטאָטישע מאַכט דאַגעגען און דער וועבער־צעך האָ־בען זיך זעהר גינסטיג בעציייגען צו דעם ענין בערגער, וועמענס אַקציע עס איז, צו יענער צייט, פאַר זיי געווען אַן׳אמת׳ע וואַוויל־טאַט.

לייזער בערגער האָט אַלזאָ נישט בעקומען דעם טיטול פון אַ צעך־מייסטער, אָבער דאָס האָט איהם, לכל הפחות נישט געשטערט זיך צו פערנעהמען מיט טעקסטיל - אויסאַרבייטונג, מיט וועלכער ער האָט זיך פערנומען אין לאָדז אויך אין די שפּעטערדיגער יאָהרען. אין פּרינציפּ איז, סיי דאָס צעכען-געזעץ פון 1861, גראָד אַזוי ווי די אַלע שפּעטערדיגע אַמט־ליכע דערקלערונגען און דערגענצונגען צום דאָזיגען געזעץ, געווען אַדורכגעדרונגען מיטן גייסט פון ווירטשאַפטליכען ליבעראַליזם און האָבען דערלאָזט די טעטיגקייט פון פרייפּראַקטיצירענדיגע בעלי-מלאכות. דאָס רעגירונגס - געזעץ פון 1816 האָט פּאַקטיש איינגעפיהרט נישט קיין צעכען, נאָר ווערט־ליך: פערזאַמלונגען („זגראָמאַדזעניע"), די דאָזיגע פערזאַמלונגען האָבען נישט געהאַט די פּערראָגאַטי־ווען און פּריווילעגיעס, וואָס די אַמאָליגע צעכען, קודם כל האָבען זיי נישט געהאַט דעם אויסאַרביי־טונגס - מאָנאָפּאָל. אַלזאָ אויך יעדער יודישער בעל-מלאכה, אויב האָט ער נאָר ענטשפּראָכען די דעכטע־ליכע פאָרשריפטען, האָט זיך געקענט פריי פערנעה־מען מיט דער וועבערישער פּראָפעסיע, צי מיט אַנ׳־אַנדערער, נאָכדעם ווי ער האָט בעקומען אַ געוועהנ־ליכע קאָנצעסיע פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט, אויסמיידענדיג אַלע צעך־אינסטאַנציען.

אַזוי האָט דער ענין אויסגעזעהן טעאָרעטיש.

אין דער פּראַקטיק אָבער, האָט אַ וועבער, וועלכער האָט נישט געהערט צום צעך און קודם כל איז עס געווען - אויף יודען, געהאַט צו בעקעמפען זעהר אַ סך שוועריגקייטען. די וועבער - פערזאַמלונג אין לאָדז, גראָד ווי אין אַ סך אַנדערע שטעט, האָט גע־שטרעבט אומעגליך צו מאַכען פאַר די יודישע וועב־בערס די פּראָדוקציע, סיי באופן פון נישט דערלאָ־זען, אַז די מאַכט זאָל זיי אַרויסגעבען קאָנצעסיעס אויף צו גרינדען אינדוסטרי - אַנשטאַלטען, סיי באופן פון נישט צולאָזען יודען צום צעך, אַ דאַנק וואָס די יודען האָבען נישט געקענט געניסען פון אַ גאַנצע רייהע הנחות און בעקוועמליכקייטען און איז אויך געווען עלול אַרונטערצורייסען די מאַרקע פון זייערע (דעם יוד׳ס) אויסאַרבייטונגען און זיין מאָראַלישען אויטאָריטעט אין די אויגען פון די קליענטען.

אויב עס האָט זיך נישט געהאַנדעלט אום אַזעל־כע אויסערגעוועהנליכע מאָמענטען, ווי אין ענין בערגער, זענען די בעציהונגען פון דער שטאָטישער מאַכט, בפרט די וועבער - פערזאַמלונג, געווען זעהר אומפריינדליך, בנוגע יודישע וועבערס. אין 1839, בעט הענעך גאָלדבערג אום אַ דערלויבעניש אויף צו גרינדען אַ פאַבריק פון ביינוועל און פאַנד־אויסאַר־ביטונגען. דער בירגערמייסטער, וועלכער איז אויפ־געפאָדערט געוואָרען דורכ׳ן לענטשיצער דיסטריקט־קאָמיסאַר אַרויסצוזאָגען זיין מיינונג אין דעם ענין, גיט אַ נעגאַטיווע מיינונג, אַ זעהר כאַראַקטעריסטי־שע: אָנשפּאַרענדיג זיך אויף די זעלבע אויסריידען, וועלכע ר׳האָט בעקעמפט אין דער וואָיעוואָדישער קאָ־מיסיע אין בערגערס ענין, פיהרט ער אויס: 1) גאָלד־בערג האָט נישט אויסגעפילט די פאָרמאַליטעטען, וועלכע עס זעהן פאָר דער פּאַראַגראַף 118 און דאָס געזעץ פון 31. דעצעמבער 1816, 2) „די גרויסע צאָהל פאַבריקען אין אונזער שטאָט, שרעקען נאָר נישט גאָלדבערג אָפּ, דאַרף מען דעריבער משער זיין, אַז גאָלדבערג איז גאָרנישט עפּעס אַנדערש אויי סען, ווי נאָר אויסצופיהרען דעפראַודאַציעס".

גאָלדבערג האָט באמת די דערלויבעניש אויף צו גרינדען זיין פאַבריק נישט בעקומען, ערשט אַ סך יאָהרען שפּעטער, האָט עס זיך איהם איינגעגעבען צו פערווירקליכען זיין מחשבה.

— = —

נישט מעהר ווי א האַלבע שעה

(ערצעהלונג) ● נאָכ'ן פראַנצויזישען ● פון נ. פערלמאַן

זי איז איהם געקומען אנטקעגען, שפּאַנענדיג מיט אויסגעהויבענע טריט איבער דעם רעגען־פערפליי־צטען ברוקיר־שטיין, וואָס האָט געגלאַנצט און זיך געלויכטען מיטן ליכט פון די גאַסענלאַמפּען. זי האָט זיך בעוועגט מיט דער שוועבעדיגער גראַציע פון אַנ'אויסגעבילדעטער באַלעט־טענצערין. ווען ער האָט זי דערזעהען אָנקומען, האָט ער אַ ווייל־ע נישט געקאָנט מעהר מאַכען קיין שריט ווייטער, אַזוי פרייס איז געווען זיין אומגעריכט גליק.

— איך בין אַזוי גליקליך, וואָס איהר האָט געקאָנט קומען, — האָט ער געזאָגט, — איהר האָט דאָך געקריגען מיין בריף?

— איך האָב, צום בעדויערען, נאָר איין האַלבע שעה צייט, — האָט זי געזאָגט — איך מוז געהן פריה שלאָפען. מאָרגען איינדערפריה האָבען מיר ווידער פּראָבע.

ער האָט זי גענומען אונטערן אָרעם. ער האָט נישט געזעהען נישט איהר ביליגען רעגענמאַנטעל, נישט דאָס צוקניטשטע מיצעל אויף איהרע גלאַטע פערקעמטע, שוואַרצע האָר. ער האָט זי נאָך אַלץ געזעהען, ווי ער האָט מיט א שעה צוריק זי געהאַט געזעהען אויף דער ביהנע: א צאַרטע, בלאַסע באַלעט־טענצערין אין א הערכמעכטיג־ווייסען קלייד, בעפּוצט מיט זילבער־פליטערלעך. איהר יונג־מיידעלישע שעהנקייט האָט איהם בעגייסטערט צו שרייבען איהר א בריף, אין וועלכען ער האָט „אויסגעלייגט זיין האַרץ צו איהרע שעהנע פיס" און איהר געבעטען, אַז זי זאָל זיך טרעפען מיט איהם נאָך דער פאָר־שטעלונג.

ער האָט גערופען א טאַקסי.

— ווען אפילו איהר קאָנט מיר שענקען נאָר איין האַלבע שעה, — האָט ער געזאָגט, — וועט עס זיין די גליקליכסטע האַלבע שעה פון מיין לעבען. אין וועלכען קאַפע־הויז זאָלען מיר פאָהרען?

— אין זיבעלס קאַפע, — האָט זי געענטפערט, — עס איז האַרט איצט זעהר לעבעדיג.

און זי האָט אַליין געזאָגט דעם שאָפער וואוהין צו פאָהרען.

ווען דער אויטאָמאָביל האָט זיך גערירט פון אָרט, האָט זיין האַנט געגומען זוכען אין דער טונ־קעל איהר האַנט.

— ניין, איך בעט אייך, — האָט זי געזאָגט.

זי האָט געפיהלט מיטן אינסטינקט פון א פרוי, אַז אָט דער פיין־אויסזעהענדיגער יונגערמאַן וועט אין לויף פון דער איינער האַלבער שעה, וואָס זי וועט איהם געבען, איהר אָנבאָטען צו ווערען זיין פרוי. זיי האָבען זיך געהאַט בעקענט ערשט מיט פיר־און־צוואַנציג שעה צוריק. ער האָט איהר דער־צעהלט, אַז ער איז א יונג־געענדיגטער דאָקטאָר און זוכט צו ענטוויקלען א פּראַקטיקע. זיי האָבען צוזאַ־מען געטאַנצט. דעם אַנדערען אָוונט האָט ער גע־קויפט א טייערען פּלאַץ אין טעאַטער, כדי ער זאָל זי קענען בעוואונדערען פון גאַר נאָהענט. און איצט איז ער, אַנ'ערנסטער און א שווייגענדיגער געזעסען לעבען איהר.

— אָט זענען מיר אָנגעקומען! — האָט זי אויס־געריפען מיט א געמאַכטער מונטערקייט.

„אָפען א גאַנצע נאַכט!" — האָט געשריגען די עלעקטרישע שילד איבערן רעסטאָראַן.

יאָ, א האַלבע שעה וועט זיין גענוג פאַר איהם, — האָט זי געטראַכט. עס וואָלט נישט געווען רעכט פון איהר צו פיהרען איהם פאַר דער נאָז. ער איז דאָך גאָר א יונגעל.

אין דעם רעסטאָראַן, וואָס זי האָט אויסגעקליבען איז געווען גאַנץ טומעלדיג. זיי האָבען פערנומען א פּלאַץ גאָר נאָהענט פון די מוזיקער.

— איך וואָלט איך בעסער געגומען אין א שטור־לערען פּלאַץ, נאַטאַליע, — האָט ער געזאָגט מיט בע־דויערען.

— מיר געפעלט דאָ גאַנץ גוט, — האָט זי גע־ענטפערט, — אָבער הופט מיך נישט מיט דעם לע־כערליכען נאָמען „נאַטאַליע".

זי האָט אַרויסגענומען א קליין שפּיגעלע און גע־נומען זיך צורעכטמאַכען דאָס מיצעל אויפן קאָפּ.

— עס איז דאָך, פערשטעהט זיך, נאָר מיין ביהנע־נאָמען. מיר טוען דאָרט אַלע אַזוי, גלייך ווי מיר וואָלטען געווען רוסישע. אין דער אמת'ען הייס איך עמאַ.

— עמאַ! — האָט ער נאָכגעזאָגט דעם נאָמען. ער איז געווען אביסעל ענטוישט.

— יאָ עמאַ! — האָט זי ווידער אַרויסגעזאָגט און זיך צוגעפּודערט די נאָז.

דער קעלנער איז צוגעקומען. זי האָט בעשטעלט וויין און עפּעס צום עסען.

דער אָרקעסטער האָט אויפגעשפּילט א טום עלדריגען שטיק דזשעז.

— פיין, נישט אמת? — האָט עמאַ געפרעגט, קלאַפּענדיג צום טאַקט אין טיש; — אַזאַ מוזיק האָב איך ליב.

— איהר מיינט עס נישט ערנסט? — האָט ער געוואָלט וויסען.

די צוטראַגענקייט אין זייטע בלויע אויגען איז איהר נישט געוואָרען געפעלען. זי האָט א קוק געטאָן אויפן זייגער. א פערטעל שעה איז שוין געווען פער־ביי, א העלפט פון דער האַלבער שעה, וואָס זי האָט איהם געוואָלט געבען. זייגע ליפען, האָבען זיך איהר געדאַכט, האָבען געציטערט. זי האָט בעשלאָסען ביי זיך צו מאַכען א שנעלען סוף.

„אָרעם יונגעל!" — האָט זי געטראַכט פאַר זיך. זי האָט גערעכנט מיט זיך. אָט זיצט לעבען איהר א וואוילער, ערליכער בחור. אויך זי איז שוין דאַכט זיך, פערליבט אין איהם. דער ניכטערער פרויען אינסטינקט האָט זי פונדעסטוועגען נישט פערלאָזען. אָט דער יונגערמאַן איז ווערט עפּעס בעסערס. ער־בעדאַרף האָבען א פרוי, וואָס ער זאָל קענען זיין שמאַלץ מיט איהר. טיף ביי זיך אין האַרצען ווייסט זי, אַז זי איז נישט אַזאַ פרוי. זי איז נישט בעשאַפען געוואָרען צו בעגלייטען איין מאַן איהר גאַנצען לעבען. דערצו איז ער ערשט אַלט א דריי־פיר־און־צוואַנציג יאָהר און זי איז שוין באַלד דרייסיג.... זי וועט זיין ערהליך מיט איהם.

— דאָס שווינדעל־ליכט פון די ביהנע־לעמפּ־לעך און דער שימער פון דעם באַלעט האָבען אייך גאַנץ פּשוט פערבלענדט די אויגען, לעאָן, — האָט זי ווידער אָנגעהויבען, — איהר בעזינגט מיך מיט אַזוי פיל בעגייסטערונג אין אייער בריף, ווען איהר קענט מיך נאָך גאָרנישט... ווען איהר ווייסט אַזוי ווייניג פון מיר.

— איך האָב אייך געזעהען אויף דער ביהנע און איך בעוואונדערט.

— איהר האָט מיך אָבער נישט געזעהען אין דעם צימער, וואו איך וואוין מיט מיין מוטער. ווען זי זאָגט מיר, אַז זי קען נישט אָפּנעהמען מיינע שיך פון שוסטער, ווייל עס איז נישטאָ קיין געלט אין הויז, אָדער ווען מיר ביידע לויפען גאַנץ פריה אוועק פון הויז, ווייל מיר ווילען אויסמיידען די באַלעבאָסטע, וועלכע דאַרף קומען מאָהנען דירה־געלט. עס איז, זאָג איך אייך, א מיאוס, ציגייגעריש לעבען, האָט איהר אפשר א ציגאַרעט?

ער האָט איהר דערלאַנגט מעכאַניש דאָס פּעקעל ציגאַרעטען.

די מוזיק האָט געליאַרעמט. זי האָט זיך איבער־געבויגען איבערן ווענטעל פון שטוהל און געפּלאַ־צען רויך־וואָלקען פאַר זיך. זי האָט געוואָלט בעהאַל־טען פון איהם איהר פּנים.

— דאָס אַלץ איז נאָר א קלייגער טייל פון דעם, וואָס איך וואָלט אייך נאָך געקאָנט דערצעהלען.

עס זענען אָבער אַלץ געווען אומזיסטע רייד. לעאָן האָט זיך אָנגענומען מיט מוט און אַרויסגע־פּלאַצט:

— ליבסטע... עמאַ, ווילט איהר מיט מיר חתונה האָבען?

די טענצערין האָט פערוואָרפען דעם קאָפּ אויף צוריק און ווייטער געבלאָזען דעם רויך פון זיך. זי האָט געוואָלט לאַכען; זי האָט אָבער אויך מורא גע־האַט, אַז זי וועט זיך פונאַנדערוויינען.

— איהר רעדט נאַרישקייטען לעאָן, — האָט זי געזאָגט ווייך — איהר קענט נישט מיין מוטער, איהר קענט מיך נישט.

— איך קען אייך....

— יאָ, גאַנצע פיר־און־צוואַנציג שעה, — האָט זי איהם איבערגעשלאָגען, — נו, עס איז שוין צייט פאַר מיר צו געהן.

זי האָט זיך אויפגעהויבען:

— עס איז געווען זעהר אנגענעהם, לעאָן. איך עטליכע טעג אַרום וועט איהר אָן מיר פערגעסען און האָבען אַנדערע געדאַנקען. ניין, איהר דאַרפט מיך נישט בעגלייטען. א גוטע נאַכט און.... פיל, פיל גליק.

ווידער האָט זי צורעכט געמאַכט דאָס מיצעל אויפן קאָפּ און זיך געלאָזט געהן צום אַרויסגאַנג מיט יענער שוועבעדיגער גראַציע, וואָס האָט מיט א האַלבער שעה צוריק געהאַט פערכאַפּט ביי דעם יונ־געמאַן דעם אָטעם.

אין הרויסען האָט זי אָפּגעשטעלט א טאַקסי.

— אין „פּאַלי־בערזשער" — שנעל!

אין דער טונקעל פון דער טאַקסע, וואָס האָט גע־שמעקט מיט לעדער און לאַקיר האָט זי אַרונטער־געריסען פון זיך דעם רעגענמאַנטעל און דאָס מיצעל. זי האָט געפּרובט זעהן אין איהר קליינעם האַנט־שפּיגעלע, צי איהרע אויגען זענען נישט געווען נאַס פון טרערען. דער בחור איז איהר צופיל געווען גע־פעלען, אַז זי זאָל מיט איהם חתונה האָבען און צו־שטערען אַלע זייגע יוגנטלישע חלומות.

אין קאָרידאָר פון נאַכט־קלוב האָט געוואַרט אויף איהר א מיטעל־יעהריגע פרוי, וועלכע איז געווען געקליידעט מיט איבערגעבאַפּטער עלעגאַנץ, אביסעל צו שרייענדיג פאַר איהר עלטער.

— איך וואַרט שוין דאָ אויף דיר אַריבער א האַלבער שעה, — האָט די פרוי געזאָגט, — הער בלאַק איז אומרוהיג. דו ווייסט דאָך, וואָס פאַר א פריינדליכע בעציהונגען ער האָט צו דיין טעאַטער. איך האָף, אַז דו וועסט פערשטעהן, ווי צו זיין גוט צו איהם. איך וועל איך איינגיכען איבערלאָזען אַליין.

— איך וועל טאָן דאָס בעסטע, מאַמע, — האָט די באַלעט־טענצערין געענטפערט, — ה' בלאַקס פריינדשאַפט בעדייט זעהר פיל פאַר מיין קאַריערע.

— און וואו ביזטו עס געווען די גאַנצע צייט?

די טענצערין האָט געשמייכעלט פערלוירען.

— איך.... איך האָב געמאַכט פּראָבע, — האָט זי לאַנגזאַם געענטפערט.

— מאַרטשט זיך נישט אַזוי פיל אַנשטרענגען, עמאַ, — האָט די מוטער געזאָגט.

אין איהר צוזאַמענגעדריקטער האַנט האָט עמאַ געהאַלטען א טייער שטיקעל פּאַפּיר. זי איז געווען צופרידען, וואָס לעאָן האָט עס נישט פערלאַנגט צו־ריק פון איהר. עס איז געווען זיין ליבעס־בריף, אין וועלכען ער האָט מיט אַזוי פיל געפיהל, אַזוי אויפ־ריכטיג געשריבען פון זיין ליבע. זי האָט א זיפץ גע־טאָן און זיך געלאָזען געהן נאָך דער מוטער, וועלכע האָט זי צוגעפיהרט צו א דיקען מאַן מיט א נאַקעטען, גלאַנציגען שאַרבען און מיט א לאַנגען ציגאַר אין ווינקעל פון מויל.

עמאַ האָט געשמייכעלט, אָבער דער שמייכעל איז געווען א קרומליכער, א געצוואונגענער — א ביהנע שמייכעל פון א באַלעט־טענצערין.

הינדע לעווי.

לידער

ווינטער־טעג

וויי אויסגעבאַדענע טויבען
קומען זיי אָן; —
מיט אַ טאָן
די ווינטער־טעג

קומען זיי אָן
מיט נייעם טאָן —
א זילבער־ווייכען־שטילען —
ס'האַרץ פאַרהילען
אין שטומע ווייסקייט...

—*—

צעוואָרפענע זכרונות

ווי א הונגעריגע קראָ —
פּיק איך צעוואָרפענע זכרונות;
צעפלויגענע, צעטרעטענע־גראָ;
זיי וואַלגערען זיך אַרום
אויפן היימישען טיש
פון פרייליכען קינדער־ברויט...

ווי א הונגעריגע קראָ —
פּיק איך צעוואָרפענע זכרונות;
צעפלויגענע, צעטרעטענע־גראָ; —
קוקען פיינדלעך אויגען,
שטום ברוגזדיגט זיך ס'האַרץ.
ס'ווילט זיך קוים גלויבען; —
אַז קרישקעלעך פון קינדער־יאָהרען
דערהאַלטען די חכמה פון לעבען...

ווי אַזוי ענטשטייט די אימפּאָטענץ

פון ד"ר ה. רוזשאַנער

וואָס דאָס איז אונזער מענער־שוועכע — האָבען מיר געזעהן, וועלכע אָבער זענען עס די סיבות, וואָס דערפיהרען צו דעם צושטאַנד, וואָס מיר רופען אָן אימפּאָטענץ? כדי די פּאָטענץ זאָל זיין א מעהר אָדער ווייניגער גענוגענדע מוזען א גאַנצע רייה פון אָרגאַנען נאָרמאַל פונקציאָנירען, האַרמאָניש צווי־שען זיך צוזאַמענגעפּלאַכטען זיין. פון איין זייט צענטראַל־אָרגאַנען ווי געהירען, רוקען־מאַרך מיט זייערע ספּעציעלע צענטרומס פון מענער־קראַפט, פון דער צווייטער זייט — אָרגאַנען, וואָס געפינען זיך אין פערבינדונג מיטן צענטרום, אַליין אָבער גע־פינען זיי זיך אין דער פעריפעריע — דאָס געשלעכט־ליכע אָרגאַן, יאַנדרעס, פּראָסטאַטאַ־דרוזאַל. עס איז א שטרענג קאָאָרדינירטער סיסטעם, וואו די צענטראַ־לע (געהירען, רוקען־מאַרך) און דורך ספּעציעלע קאַ־בעלען (נערווען) פערבונדען מיטן אויספיהר־אָרגאַן (געשלעכטס־אָרגאַן). אויב איינער פון די דאָזיגע בעשטאַנד־טיילען איז בעשעדיגט, קראַנק, אָדער די פערבינדונג צווישען די טיילען, אָרגאַנען אפילו גער־זונדטע, איז איבערגעריסען — קומט עס צו אימפּאָ־טענץ. די עלעקטרי ברענט נישט, ווען דאָס גליה־לעמפּעל (זשאַרובקע) איז קאַליע, פונקט אַזוי אָבער ווערט פינסטער, ווען אויף דער צענטראַל־סטאַנציע, אין דער עלעקטראָוונייע איז פאָרגעקומען א שטער־רונג, אָדער דער ווענ צווישען דער סטאַנציע און די וואוינונג — די קאַבעלען — זענען בעשעדיגט. דאָס איז קלאָר און פערשטענדליך. דאָ אָבער הערט אויף די אַנאַלאָגיע, די עהנליכקייט צווישען דעם עלעקט־רישען שטראָם און דעם געשלעכטליכען אַפּאַראַט, וואָס געפינט זיך אין מענשליכען. לאַבעדיגען אָרגאַ־ניזם. דאָס געשלעכטליכע סיסטעם פונקציאָנירט בער אַשר צוזאַמען און דער גאַנצער אָרגאַניזם איז אין א געוויסער מאָס פון איהם בעאיינפלוסט. די שטימונג, דאָס שאַפען, די זעלבסטפיהלונג פון מענ־שען געהט אפּט האַנד ביי האַנד מיט דער טעטיגקייט פון זיין געשלעכטס־פונקציאָן. פון דער צווייטער זייט אָבער, ווירקען די פערשידענאַרטיגסטע פּראָ־צעסען, וואָס שפּילען זיך אָפּ ווען די הויפּט־אָרגאַנען פון מענשליכען אָרגאַניזם ווי די לעבער, נירען, אוי־נערליכע חריזען א. אַז. וו. אויף דאָס פונקציאָנירען פון געשלעכטליכען אַפּאַראַט. און אין געוויסע פּאַ־לען האַמעווען, שטערען און ס'פּאַסירט אויך, אַז זיי לעשען אוים די לעצטע פונקען פון דער פּאָטענץ. א צוקער־קראַנקהייט, א שטאַרקע פערגיפטונג מיט ניקאָטין (ביי שטאַרקע רויכערס) קאָנען דערפיהרען צו פולשטענדיגער מענער־שוועכע, אויב אפילו אַלע טיילען פון געשלעכטליכען אַפּאַראַט זענען ביז איצט געווען אומבעשעדיגט. ביז איצט האָבען מיר בע־טראַכט פערשידענע פאַלען פון אַזוי גערופענער אָר־גאַנישער אימפּאָטענץ. ס'זענען אָבער אויך דאָ אַנ־דערע פאָרמען (און די זענען טאַקע פיל מעהר פער־שפּרייט), פון דער אַזוי גערופענער פּסיכישער אימ־פּאָטענץ. וואָס איז דאָס פּסיכישע אימפּאָטענץ? ווען אַלע בעשטאַנד־טיילען פון געשלעכטליכען אַפּאַ־ראַט זענען אומבעשעדיגט. די פערבינדונג צווישען זיי נאָרמאַל, קיין שום ערנעהרונגס־שטערונגען פון אַנדערע קערפּער־טיילען האָבען נישט אויף זיי די מינדעסטע שעדליכע ווירקונג, און דאָך — דאָך איז דער מאַן מענער־שוואַך, ער קאָן נישט פיהרען קיין נאָרמאַלען געשלעכטליכען לעבען — דאַן האָבען מיר צו טון מיט דער פּסיכישער אימפּאָטענץ. דאָס דענקען, ווילען און פיהלען — דאָס זענען די דריי פונקציעס, וואָס בעזונדער אָדער צוזאַמען בעאיינ־פלוסענדיג דאָס געשלעכטליכע לעבען ווירקען מיט, אַז די פּסיכישע אימפּאָטענץ קומט צושטאַנד. אַלס אילוסטראַציע וויל איך דאָ דערצעהלען א פאַל פון ד"ר שטעגעל, א יונגערמאַן 4 יאָהר פערהייראַט לעבט גליקליך מיט זיין פרוי. דער יונגערמאַן האָט בע־דאַרפט מאַכען א לענגערע רייזע. אין משך פון זיינע גליקליכע פיר יאָהר האָט ער זיין פרוי קיינמאָל נישט פערראַטען, ער האָט איהר זעהר ליב געהאַט. און וועג דערשפּירט אַנ'אויפּרייזונג פון געשלעכטליכער תאווה. ער קאָן זיך נישט בעהערשען. ער טרינקט אויס א פלאַש וויין און וויל האָבען א געשלעכט־ליכען פערקעהר מיט א גאַסען־פרוי. ער מוז איהר פערלאָזען פערשעהמטערהייט — ער האָט געהאַט א מיאוסען דורכפאַל. ער דערמאָהנט זיך איצט, אַז יונגעהייט האָט ער זיך איניגע יאָהר אָפּגעגעבען מיט זעלבסט־בעפרידיגונג.

„דאָס זענען די פאָלגען פון מיינע יוגענד־זינד. איך ווער אימפּאָטענט" — דאָס איז זיין ערשטער געדאַנק. עטליכע דאָקטוירים, וועלכע ער בעזוכט, פערשרייבען איהם פערשידענע מיטלען — עס העלפט נישט. איין מיסערפאָלג נאָכן צווייטען. א נידערגעשלאָגענער קומט ער צו זיין פרוי אהיים, ער וויל זיך איבערצייגען צי איז ער טאַקע אימפּאָטענט געוואָרען. ער בעזוכט זיין פרוי און קאָן זיין מענער־פליכט נישט ערפילען. איצט איז ער שוין איבער־צייגט, אַז די אימפּאָטענץ איז ביי איהם א פולשטענ־דיגע. ער פאָהרט קיין ווין צו ד"ר שטעקעל. ד"ר שטעקעל שטעלט איהם די פראַגע, צי איז ער גע־גאַנגען צו דער גאַסען־פרוי, מיט א רוהיג געוויסען. דער פּאַציענט איז זיך מודה, אַז ער האָט געהאַט געוויסענביסען, צוליב דעם, וואָס ער האָט געוואָלט זיין פרוי פערראַטען. אויסער דעם, האָט ער אויך געציטערט פאַר א ווענערישע קראַנקהייט, מיט וועל־כע ער וועט עווענטועל אַנשטעקען זיין פרוי, וואָס וועט זיין פאַר איהם א גרויס אומגליק. אָט די צוויי מאָמענטען, דאָס געוויסענביסען צוליב דעם פער־ראַטען זיין פרוי און די שרעק פאַר אַנ'אַנשטעקונג האָבען איהם געשטערט דורכצופיהרען דעם גע־שלעכטס־אַקט. דער פּאַציענט, נישט קאָנענדיג זיך אָריענטירען, נישט וויסענדיג ווי אַזוי זיך אַרויס־קריגען פון דעם פערפּלאָנטערטען קנויל געשעהעני־שען, האָט נאָר איין זאַך געקאָנט פעסטשטעלען — ער איז אימפּאָטענט — דער דאָזיגער געדאַנק האָט געווירקט אַלס פּסיכישע שטערונג און פון דעם איז עכ טאַקע אויסגעפאַלען זיין דורכפאַל, צוערשט ביי עטליכע גאַסען־פרויען און שפּעטער אויך ביי זיין איינענער פרוי. קיין שום מעדיקאַמענטען האָבען דאָ נישט געהאָלפען, און אויך נישט געקאָנט העלפען. נאָר דאָס אויפקלערען פון ד"ר שטעקעל האָט קלאָר געמאַכט דעם גאַנצען פּלאָנטער און אונזער חולה — איז געזונד געוואָרען. דאָס איז א טיפּישער פאַל פון פּסיכישער אימפּאָטענץ. ער איז עטוואָס קאָמפּלי־צירט, אָבער עהנליכע פאַלען, וואו דער חולה דאַרף נישט מעהר ווי אַנ'אויפקלערונג, א בערוהיגונג, א פערזיכערונג, אַז ער איז געזונד, כדי פולשטענדיג געזונד צו ווערען — אַזעלכע זענען דאָ זעהר, זעהר פיל.

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

שבת הגדול: זאָגט מיר פאַניע קורצער פרייטאָג, וואָס איז דער אונטערשיד פון יודישען ניי־יאָהר פון קריסטליכען ניי־יאָהר?

קורצער פרייטאָג: נו?

שבת הגדול: אין יודישען ניי־יאָהר לויפען יודען צו „תשליך“. און אין קריסטליכען ניי־יאָהר לויפען די יודען צו „טישלעך“.

בעניעלע זאַלץ

נישט קיין שלעכטע בהמה

אַ ארץ־ישראל־וויץ

— דו שרייסט אַלץ, איך האָב דיר איינגעהאַנדעלט אַ שלעכטע בהמה — זאָגט דער קאָלאָניסט צמח דער שלים־מזל צו זיין ווייב — קום נאָר און שמאַל לאָמיר זעהען, וואָס איז דאָס פאַר אַ מין שלעכטע בהמה.

זיי זענען אריין און שטאַל.

— נעהם דאָס מילך־שעפעל און מעלק!

די צמח'טע האָט גענומען מעלקען און עס נעהמט נישט.

זעהסטו? האָב איך דיר נישט געזאָגט, אַז די בהמה איז נישט קיין שלעכטע?.... זאָג אַליין, זי האָט דען מילך און גיט נישט? זי האָט דאָך נישט!..

א ווייב — א שד

משה האָט אַ ווייב אַן אמת'ע אַחורה, .אַ שלאַק, אַ פיסקאַטש. ער, משה אַליין, איז אָבער אויך נישט פון די „צוויי פאַר אַ דרייער“ און ער קומט אַהיים כמעט יעדע נאַכט 4—5 אַ זייגער פאַרטאָג. איינמאָל איז גנענדיל, משה'ס קליפה, געפאַלען אויף אַ פּלאַן, ווי אַזוי איהר משה'ן אָנצולערנען, ער זאָל זי האָבען צו געדענקען. און דער פּלאַן איז בעשטאַנען דערין, אַז זי גנענדיל, וועט זיך אָנטון אין אַ ווייסען ליילעך איבערן קאָפּ און ביינאַכט, ווען משה וועט קומען— וועט זי איהם אַזוי, אין דער פינסטער אַנטקעגענגעהן און איהם דערשרעקען אויף טויט, אַז די נשמה זאָל איהם ארויס.

האַלב פיר אַ זייגער, ווען משה האָט אין דער טיר געגומען קלאַפּען, האָט גנענדיל אויסגעלאָשען די לאָמפּ, איינגעוויקעלט זיך איבערן קאָפּ אין ליילעך און משה'ן געפענט.

— ווער איז דאָס? — האָט משה אַ געשריי געטון.

— אַ שד, אַ רוח... האָט גנענדיל ארויסגערעדט מיט אַ „מאַראַליש“ קול, ווי פון אַ קבר ארויס.

— געלויבט דער אויבערשטער — האָט משה אויסגערופען אַ דערפרייטער — כ'האָב געמיינט, אַז ס'איז מיין ווייב.

דער בילאַנס

פון אַ לאָדזער פאַבריקאַנט

נאָכן יעהרליכען בילאַנס, האָט אַ היגער פאַבריקאַנט פאָנאַנדערגעשיקט אויף ניי־יאָהר צו זיינע קונדען אַזאַ אַקולניק:

ג. ה. ....

איך האָב דעם כבוד מיטצוטיילען, אַז צוליב דעם היי־יאָהריגען בילאַנס, האַלט איך פאַר אַ פליכט, דעם 1־טען יאַנואַר פּינקטליך 12 פאַרמיטאָג זיך אויפצוהענגען אויף דער קאַסע אין מיין קאַבינעט. צוליב דעם בין איך נישט אומשטאַנד אָנצונעהמען קיין שום בעשטעלונגען פון אייך.

וועגען טאָג פון מיין לוי' וועל איך בעזונדער העפליך מיטטיילען. מיט אַכטונג

מאַקס דאַליסמאַן עט קאָמפּ.

אָפּשפּאָרונגען אין איטאַליען

אין איטאַליען ווערען איצט צוליב דער מלחמה געמאַכט איינשפּאָרונגען. ווי מ'שמועסט האָט דער דוטשע ארויסגעגעבען אַ בעפעהל, אַז די לבנה, טאָר נישט לייכטען שפּעטער ווי ביז 12 ביינאַכט.

אַ טרייסט צום ווייבליכען געשלעכט

צום נייעם יאָהר

מיידלעך, ווייבלעך, צום פרישען יאָהר, וואָס איז אויך צוגעקומען זאָלט איהר פאַר אייער צער אין דעם פּענזעל אַ טרייסט געפינען.

קאַפּריזנער.

ים - לופט

אויפן פיש־מאַרק האָט מען בעמערקט אַ יוד, וואָס האָט זיך אַ גאַנצען טאָג געדרעהט ביי די באַליעס און געשמעקט. האָט איהם אַ פיישער געפרעגט:

— ר' יוד, וואָס דרעהט איהר זיך גאַנצע טעג אויפן פיש־מאַרק.

— דער דאָקטאָר האָט מיר געזאָגט, אַז איך מוז האָבען ים־לופט — האָט דער יוד געענטפערט.

גראָסמאַנ'ס מיטעל

צו אַלע חולאת'ן

דאָקטאָר (צום פּאַציענט): וואָס, איהר ווילט נישט נעהמען די מעדיצין?

פּאַציענט: זי האָט דאָך אַ פּאַסקודנעם טעם.

דאָקטאָר: כ'האָב אַן עצה, ביים טרינקען נעהמט אייך אין זינען אַריין, אַז איהר טרינקט בראָנפען.

פּאַציענט: אַ וואוילע חכמה. כ'טו פּונקט פערקעהרט: כ'טרינק בראָנפען, און נעהם מיר אין זינען אַריין, אַז כ'טרינק די מעדיצין.

פּונקט ווי אַ בייגעל

— זאָגט מיר הענטש, ווי אַזוי מאַכט מען אַ בודזשעט?

— פּונקט ווי מ'מאַכט אַ בייגעל.

— דהיינו?

— מ'נעהמט אַ לאָך און מ'קלעבט עס אַרום. מיט אויסגאַבען.

לופט-באַלאָנען

אין דער סילוועסטער - נאַכט

— פון וואַנען נעהמט זיך דאָס, וואָס אין דער סילוועסטער - נאַכט, איז אַ סעזאָן אויף לופט - באַלאָנען?

— דאָס האָבען מסתמא יודען אויסגעטראַכט.

— צי וואָס?

— אַז די לופט - פּרנסות זאָלען אָוועקגעהען מיטן אַלטען יאָהר.

בעניעלע זאַלץ

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאָג מיר טרייטעל, וואָס איז די חכמה פון די ענדעקעס, וואָס זיי האָבען לעצטענס געגומען גיסען זאַלץ־וואַסער אויף פּוטער - פּאַלטענעס?

טרייטעל: גאָר פּשוט: זיי האָבען געזעהען, אַז אין דער פּוטער - בראַנזשע איז אַ שטילשטאַנד, נו, מאַכען זיי אַזוי, ס'זאָל זיך מאַכען אויף פּוטערוואַרג דער אמת'ער „ברען“.

בעניעלע זאַלץ

צום קאַמף מיט די קאַרטעלען

דעם „קונדס“ טיילט מען מיט:

צוליב דעם אָנגריף אויף די קאַרטעלען, איז דאָ אַ פּראָיעקט צו קאַרטעליזירען אַלע קאַרטעלען.

ער נעהמט אויף זיך דאָס אמת'ע פּעקעל

מחותן (צום חתן): זאָגט מיר, יונגערמאַן, איהר שרכ'ענט זיך צו מיין טאָכטער, קאָנט איהר כאָטש אויסהאַלטען אַ פאַמיליע?

חתן: בודאי.

מחותן: אָבער איהר דאַרפט וויסען, אַז מיין משפחה בעשטעהט פון 7 פּערזאָן!...

אין אַ ראַדיאָ - געשעפט

קונה: כ'האָב געוואָלט קויפען אַן אַפּאַראַט, אָבער נאָר אויף קורצע פאַליעס, ווייל איך האָב זעהר אַן ענגע וואוינונג.

נאָר אין אַ ראָמאַן

קאָן דאָס געשעהן

אין אַ ראָמאַן פון אַ וואַרשאַווער צייטונג לייענען מיר:

„....און אין סאַלאָן איז אריין דער דינער און געמאָלדען דער מאַדאַם, אַז זי האָט מיט מזל געבוירען אַ בן זכר“.

וואָס איז דער חילוק?

— וואָס איז דער חילוק פון אַ פרוי ביז אַ באַלעם?

— אַ באַלעם וואַרפט מען פריהער און דערנאָך כאַפּט מען איהם, און אַ פרוי איז פערקעהרט.

די לבנה, נעבעך!

נאָך אַ רייזע

אויפן הימעל די לבנה
שווימט אָרום פערקלערט, פערטרויערט;
אויף דער ערד זי קוקט אַרונטער,
קוקט אַרונטער און בעדויערט.

זי דערמאָהנט זיך יענע צייטען,
ווען נאָך „פאָרלעדיי“ פלעגען גערען
אונטער איהרע בלאַסע שטראַהלען
זיך אין ליבע צו ערקלערען.

איצטער איז געוואָרען אַנדערש,
און זי האָט פון דעם פיל זאָרגען;
איצט די „פאָרלעדיי“ זוכען וואָס מעהר
זיך אין „שאָטען“ צו פערבאָרגען...

די שוואַרצע מאַשע

● הומאָר ● סאַטירע

דער קונדס

צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק ●

בייל‌אַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 3 — פרייטאָג, דעם 3 יאַנואַר 1936

דאזאר: מ'רעדט אַזויפיל וועגן שחיטה, קוהען און אָקסען, ביז...

פאָליטיק פון דער וואָך

טרעטען מיר אַ־ריין אין אַ ניי־יאָהר ! עס הויבט זיך אָן אַ שפּאָגעל נייע אַרבייט אין דער וועלט פון דער פּאָליטיק.

אייגענטליך איז נישטאָ קיין נייע שנוים צום נייעם יאָהר, נישט מעהר, וואָס דאָס נייע יאָהר דאַרף איבערנעמען די קלאָפּאָטען, וואָס דאָס אַלטע יאָהר האָט אָנגעאַרבייט.

און אָנגעאַרבייט האָט דאָס אַלטע יאָהר שוין איינמאָל קלאָפּאָטען !

אַ קלייניגקייט, וואָסערע זאָרגען עס האָט זיך אָן וואָרף־געטון פאַר׳ן נייעם יאָהר.

קודם־כל די זאָרג פון דער איטאַליעניש־אַבּי־סינישער מלחמה וואָס איז געווען דאָס שטיקעל אַר־בייט פון אַלטען יאָהר.

זעט איהר דאָך זאָגען, אַז דאָס איז גאָרנישט אַזאַ וואזשנע זאַך, וועלען מיר אייך זאָגען, אַז איהר האָט אַ טעות, דאָס איז שוין יאָ אַ וואַזשנע זאַך, דאָס איז אַזוי ווייט וואזשנע, אַז מיר דיפּלאָמאַטען און פּאָליטיקער זענען גאָר שטאַרק פאַרנומען מיט איטאַליען און אַביסיניען.

מיר האַלטען, אַז דער סוף פון דער דאָזיגער מחלוקה, אָדער. ווי מען רופט דאָס אָן — מלחמה, וועט האָבען אַ ווירקונג אויף דער גאַנצער וועלט־פּאָליטיק.

ווי אַזוי עס וועט זיך ענדיגען אין אַביסיניען, וועט זיך אָנהויבען, ערשט אין דייטשלאַנד.

נאָר צו וואָס אַ סך רעדען וועגען דעם, צו וואָס זאָלען מיר זיך זאָרגען וועגען די אלע זאַכען ? זאָל זיך בעסער וועגען דעם זאָרגען דאָס נייע יאָהר.

וואס טוט מען מיט די יודען ?
דזשעמס מאַקדאָנאַלדס קלאָפּאָטען

דזשעמס מאַקדאָנאַלד, דער ביז איצטיגער הויך־קאָמיסאַר פאַר פּליטים ־ ענינים ביים פעלקער־בונד, האָט אין אַ געשפּרעך מיט זשורנאַליסטען געזאָגט:

— וואָס קאָן מען טון מיט אַ פאָלק, וואָס האַלט אין איין וואַרטען אויף משיח׳ן, און דערוואַרט האָט זיך אויף היטלער׳ן.

פון אַביסינישען פראָנט

פיי אדי־אַבּי קומען ווייטער פאַר בלוטיגע קאַמ־פען צווישען פירערע צדדים האַלטען דעם אַפּשניט פאַר זעהר וויכטיג.

איצט ווענדט זיך נאָר, ווער פון די צדדים ס׳־וועט אויף דעם אַפּשניט כאַפּען אַנ׳אַפּשניט.

בעניעלע זאַלץ

דער איטאַליענישער קאָמוניקאַט

...מיר האָבען פאַרנומען אַ פּאָזיציע, וואָס איז פאַר אונז בעשטימט געוואָרען פון אַביסינישען גע־נעראַל ־ שטאַב. ״

אוים שידוך
צוליב די סאַנקציעס

דעם „קונדס“ טיילט מען מיט פון רוים:

אַנ׳איטאַליענישער מיליטער־מאַן האָט זיך פאַר־ליבט אין אַנ׳ענגליש מעדעל. די טעג האָט געזאָלט זיין די חתונה, איז ער אַוועק צום דוטשע פרעגען אַ שאלה, צי מעג ער צוליב די סאַנקציעס פון ענג־לאַנד געגען איטאַליען חתונה האָבען מיט אַ מעדעל פון ענגלאַנד.

דערויף האָט דער דוטשע געענטפערט :

— כ׳קאָן נישט מסכים זיין אויפ׳ן שידוך, וואָרום די פעלקער־ליגע האָט פאַרבאָטען דעם אַריינפיהר פון ענגלישע סחורה קיין איטאַליען.

גראַף קאָלי.

מיין נביאות אויפ׳ן יאהר 1936

איך, גראַף קאָלי, זאָג נביאות
וואָס ס׳וועט זיין צום נייעם יאָהר,
ווער עס איז געווען אַ קבצן,
בלייבט אַ קבצן — דאָס איז קלאָר !

ס׳וועט נישט זיין אויך קיין פּראָטעסטען
האָב איך אויבעט אנערקענט
ווייל עס וועט נישט זיין די זלאָטע
צו בעצאָהלען דעם רעיענט...

מוסאָליני — אַט דער דוטשע
פון פאַשיסטען — אַט דער רבי
וועט אין חלום זיין דער זיגער,
דאָרטען אין אַדים - אַבעבע...

אין דער היגער לאָדזער קהלה
פרעזעס זיין וועט פּראָים לאָזער
און דער דיכטער איצעק מאַנגער
ווערען וועט דאָס יאָהר אַ נזיר...

אין דעם יודישען טעאַטער
וועט אַל׳ץ ענגער זיין און ענגער
אויף די בענקלעך וועט זיין לעדיג,
אויף דער בּיהנע וועט זיין דרענגער...

זשאַבּאָטינסקי — ער וועט קומען
אין דעם נייעם יאָהר קיין גער.
האַלטען וועט ער דאָרט אַ דרשה
פון נ. צ. א. און טראַנספער...

קאָמענדאַנט מייזלער—ער וועט מאַכן
דאָ „טשוויטשעניעס“ יעדען חודש
די קאָמענדע וועט ער פיהרען
דוקא נאָר אויף לשון-קודש...

און צום סוף, צום סוף רבותי,
זאָג איך אייך אַ סוד אַ נייעם
אַדוואָקאַט ר׳ יוסף ווייצמאַן
וועט ריכטער זיין אין ירושלים...

מוסאליניס מיסיע אין אביסיניען
פולשטענדיג אַדורכגעפיהרט

מוסאָליניס ציוויליזירונגס ־ מיסיע אין אַביסיניען איז אויסגעפיהרט געוואָרען פולשטענדיג:

צוערשט האָבען די איטאַליענער געמאַכט אין אַביסיניען גוטע וועגען, דערנאָך האָבען זיי אַדורכ־געפיהרט עלעקטרישע בעלייכטונג, שפּעטער האָבען זיי זיך געלאָזט צונעהמען טאַנקס, פּאַנצער־אויטאָמאָ־בילען. איצט קענען זיי זיך מיט כבוד צוריקציהען.

האנדעלס-איבערזיכט
פון פערגאַנגענעם יאָהר

גלאָז

איז געוואָרען אַ סך געלייזט אַ דאַנק, וואָס די ענדעקעס האָבען אויסגעהאַקט ביי יודען די שויבען.

פּאַפּיר

איז אַ סך אָפּגעטאָנען, צוליב דעם, וואָס מען האָט געהאַלטען אין איין דרוקען וועקסעל־בלאַנקעס.

זוילען - לעדער

איז אַ סך פערברויכט געוואָרען. מחמת סוחרים און פאַבריקאַנטען האָבען געהאַלטען אין איין לויפען מאָהנען פאַר פּראָטעסטען און בּאָרגען זיך אַ גמילת חסד, בכלל האָבען מיר אַ סך געריסען די זוילען, ארומדרעהענדיג זיך אין די גאַסען זוכען אַ גראָשען. און לויפען אין די אוזשע גרעס.

באַניקערען און שמעק - טאַבאַק

איז אַ סך פערברויכט געוואָרען, ווייל סוחרים און קרעמער האָבען פון לאַנגווייליגקייט געהאַלטען אין איין קנאַקען און געשמעקט — ביי וועלכען סוחר שמעקט מיט אַ נאָדזור, קאַרקעס האָבען געהאַט אַנ׳־אָפּגאַנג, ווייל אלע קאַרקעס זענען געוואָרען בּלל־טוערס.

פאַרב, פענזעלקעס און ליפען -פּאָ - מאַדעס

־עט געהאַט אַ שטאַרקען אָפּגאַנג, צוליב דעם קריזיס, האָבען מעדלעך, פּדי צו כאַפּען אַ פרייער אַהן נדן — אַ סך זיך געמאַליעוועט. צוליב דעם, וואָס באָבעס האָבען זיך גענומען צו דער מלאכה זענען די אַרטיקלען שטאַרק געשטיגען. אויך דער „מושב זקנים“ האָט די אַרטיקלען אַ סך פערברויכט.

מעבעל

איז געוואָרען שוואַך געלייזט. מ׳האָט מורא גע־האָט צו קויפען, אַז דער מאַגיסטראַט און דער אוהר־ושאַנד זאָל עס נישט צונעהמען.

באָקס

אויף באָקס איז געווען אַ שטאַרקע נאָכפראַגע מ׳האָט זיך געהאַלטען אין איין באָקסען. די ווייבער האָבען געבאָקסט די מענער, יונגוואַרג האָבען זיך געבאָקסט, ס׳האָבען זיך געבאָקסט די פּאַרטייען, און די אוניווערזיטעטען א. אז. וו.

ציטרין

אויף דעם אַרטיקעל איז געווען אַ האַסע, ווייל דאָס ווייבּליכע געשלעכט האָט געהאַלטען אין איין שלינגען ציטרינען, כדי צו האַלטען די ליניע.

וועגען אַנדערע אַרטיקלען: ווי למשל: מאַנופאַק־טור, גאָרן, רוה־שטאָף וכדומה לוינט נישט צו רעדען.

האַנדעלס-עקאָנאָם קאַפּריזנער.

פיניעלע מזיק
גיט רשון

כ׳זוג ענק, יאַטען, כ׳קען מיעך גורניש אָעס־פּופּן נועך דעים זעליגוועסטער. כאָדיך אַ גאַנצע נאַכט ניש גישלופן.

צמיינט, אַז איעך בין גיוועין אָף אַ טראַסקע־ראַדע אין דעיר פליהאַמאַניע סאַליע אָדער אין טראַמבירין בא אַ טישל ? זאָל איעך שטאַרבען אַ טויטער ! דער זעליגוועסטער איז אַ יאָנטיף פאַר די ווילקער שמאַלץ־באַכער, אַז ס׳קימט דעיר, זעליג־וועסטער, טיען זיי זיך אוען די סמאָקיס מיט קליאַפּיס אנגישמיערט מיט שיוואַקס. די גושיבעס שמירן זיי זעך אוען מיט אַרביס־יאָעך, זיי זאָלן גלאַנצן. טיען זיך אוען די ליאַקערקיס אָף די פּיס. אין דעיר גאַס קויפּן זיי פאַר אַ צעינער א ליפּטבאַלוען, כאָל־יען זיך אַוועק בא אַ טישל אין אַנ׳עסטראַציע אין טאַנצן פאָקסדרויעט. אַזוי טיען זיי, די ווילקער יאַטן. מיר, באַליטער יאַטלעך אָבן איינמועלט אין יוער באַיוער, דוס איז רישעשונע, ווען מיבלועסט שוי־פער אין מ׳גייט אָפּן סטאַוו צי טעשליך — דענצמויל איוז בא אינז אין באַליט נאַיוער.

עט עץ דעך פרעיגן, אַז איעך בין ניש גיוועין אָפּן זעליגוועסטער, טאָ פאַיואָעס בין איעך שלעיפער־דיג ? וואַל איעך בין גיגאַנגע קא ווילקע זעיען ווי די ווילקער פרייען זעך. בין איעך גיגאַנגע אָף דעיר פּיעטריקאָווסקע גאַס. זוג איעך ענק, איז דאַרט גיוועין אַ רוך. די שמענדיריקיס אונגיטין אין האַר־טע בעכערס אָף די קעפּ אָבן גימאַכט יאַליס ווי מיואַלט זיי גיריסן באַ די קעפּ. זאָנע גיטרינקען זודעוואַסער אין אָנע זיך גימאַכט שיקער — אַ סימכע אָף זיירע קעפּ. ס׳איז זיי שוין אַזוי שיואָויל, אַז בלויז דעיר זעליגיועסטער פעילט זיי.

אַז איעך אָב דוס גיזעיען, אָב איעך גיוואָלט ציגיין צי איינעם אזאַ שמענדעריק מיט אַ האַרטן בעכער אָפּן קאָפּ אין עים זוגן :

— זיע, יאָלדטשיסקע, וואָעס שטוצסט די, וואָעס ? מאַרינע גידילע איז אָף דאַן קאַפּעליש ? וואָעס שטיפּסט די דיעך יוי מ׳שטאַט דיער אין פּונים אַראַן ? ס׳איז דאַן בא יוער ? רישעשונע איז בא די גאָיעם אָעך אַ יאָנטיף ? אַהיים גייץ, פּענטאַקיס ! פּופּן זאָלט עץ גיין ! וואָעס מעיער עץ עט זיעך ראַבן באַ די שלובים, וואָעס מעיער עט מע ענק ראַבן די מאָרדיס. גייץ צי אַ׳דע שוואַרץ יוער אין ענ־קער רי אַראַן !

אַזוי אָב איעך גיוואָלט זוגן, כאָנאָר מוירע גיגאַט פאַר דעים מיילי׳ך, וואָעס אַט ניש גיפאַלן מאַן זעליגוועסטער־גראַניטויל. נו, בין איעך גיגאַנגע פלייטע אַהיים.

כאָב ענק נאָך עפּיס גיוואָלט פאַרציילן נאָר כ׳בין שלעיפערדיג, טאָ אָצץ מיער אַ גיטן שאַביס אָץ זאָצץ מיער גיזינט

פעסימיסטישע געדאנקען
נביאות צום נייעם יאָהר

— וואָס פאַר אַ יאָהר וועט זיין דאָס 1936־טע?
— זיכער אַ בעסערס !
— אַזוי מיינט איהר?
— יאָ, אַ בעסערס פון 1937 !...

* * *

אויב איהר זענט שוין יאָ אזא חכם, טאָ זאָגט מיר, ווען האָט דער מענש אַזוי פיל אויגען וויפיל טעג אין יאָהר ?

— נו ?
— דעם 2־טען יאַנואַר.

* * *

— איז דאָס אמת, אַז די אַביסינטשיקעס זענען מענשען־פרעסערס ?
— זייט נישט קיין שוטה, זיי זענען גליקליך אַז מען פרעסט זיי נישט אויף.

נישט נויטיג !
דעפּעשע פון פראָנט קיין רוים

נאָך די לעצטע נצחונות פון די אַביסיניער, האָט דער איטאַליענישער שעף פון גענעראַל ־ שטאַב טע־לעגראַפירט קיין רוים :

— נישט מעהר שיקען קיין טאַנקס און קיין פּולעמיאָטען. די אַביסינטשיקעס זענען שוין אַזוי אויך גענוג בעוואָפענט.

וואס איז אזוינס א סופליאר ?
געשפּרעך מיט וואָלף נייהויז צו זיין יובּילעאום

א י ך : ווי קוקען אויף אייך די אַרטיסטען ?

י ו ב י ל אַ ר : פון אויבען אראָפּ.

א י ך : וואָסערע געשמאַק האָט דאָס פּובליקום ?

י ו ב י ל א ר : ס׳ווענדעט זיך לויט די פּלעצער און לויט דער צייט : שבת נאָכמיטאָג עסט מען געשמאַק אין די פאָדערשטע רייהען געבעקס, פּאָמע־ראַנצען א. ז. וו. און אויף דער גאַלעריע קנאַקט מען באַניקעהען, איבּריגענס וויים אויך נישט געווי, ווייל איך שטיי צום פּובליקום, ווי דער חזן צו די מתפללים.

א י ך : ווי זעהט עס אויס מיט די אַרטיסטען בכלל ?

י ו ב י ל אַ ר : אונזערע אַרטיסטען זענען ווי די מיניסטאָרען : זיי קענען זיך לאַנג נישט האַלטען. אַ יודישער אַרטיסט איז אויך ווי אַנ׳ענגלישער דיפּ־לאָמאַט : ער שפּילט אַלע ראָלען מיט אַמאָל.

א י ך : ווי זעהט איהר אַליין עפּעס אויס ?

י ו ב י ל א ר : מיט א דאַך איבער׳ן קאָפּ בין איך פערזאָרגט.

אויך האָט זיך דער יובילאַר פאַר מיר אויסגע־דריקט, אַז ער בעזיצט אזא מעכטיגע שטימע, אַז ווען ער סופלירט אין „ראָזמאַריטאָשטשי“, הערט מען איהם אין „סקאַלאַ“. קאַפּריזנער.

די הרי-את-פינגערלעך
פון דעם זאָל איטאַליען געראַטעוועט ווערען

ווי בעוואוסט, איז אין איטאַליען אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַ זאַמלונג פון גאָלדענע קידושין ־ רייפלעך אין שייכות דערמיט האָט דער זאַמעל ־ קאָמיטעט פערעפענטליכט אזא אויפרוף :

„איטאַליענער ! צי קאָנען מיר זיך פערגלייכען צו די אַביסינישע באַרבאַרען, וואָס טון אָן זייערע אָרעם מאַנטען גאָלדענע קייטען אויף די הענט ? ניין ! מיר אַלע ווי איין מאַן געבען מיר אָפּ אונזערע גאָלדענע קידושין ־ רייפלעך פאַר דער מלוכה־פאַרטיידיגונג“.

* * *

אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען, אַז די איטאַליענער זענען דעצידירט צו קעמפען ביזן לעצ־טען.... קידושין ־ רייפעל.

דער שרעקליכער טעות
אין דער אַמוניציע פאַבריק

צום דירעקטאָר פון אַ גרויסער אַמוניציע ־ פאַב־ריק קומט אַריין דער פאַבריקס־ליטער און מעלדעט:

— פּאַניע דירעקטאָזשע, ס׳איז ביי אונז גע־שעהען אַ שרעקליכער טעות : מיר האָבען אויסגע־טוישט צוויי טראַנספּאָרטען אַמוניציע. קיין איטאַל־יען האָבען מיר אַנשטאָט שראַפּנעלען געשיקט גראַ־נאַטען און קיין אַביסיניען — גראַנאַטען אַנשטאָט שראַפּנעלען. וואָס טוט מען איצט ?

— האָט נישט קיין עגמת נפש, זיי וועלען זיך שוין דאָס צווישען זיך אַליין אויסטוישען — האָט דער דירעקטאָר געענטפערט

ניי-יאהר-געדאנקען
געפרעגט און געענטפערט

— וועלכער קערפּער־טייל פון מענש, איז פאַר דער מלוכה אַמנוציגסטען ?
— די פיס, ווייל זיי פיהרען דעם בירגער אין אוזשאָנד סקאַרבאָווי אַריין.

* * *

— און וועלכער קערפּער ־ טייל איז אַמשער־ליכסטען ?
— דער קאָפּ, ווייל ער טראַכט כסדר, ווי אַזוי זיך אויסצודרעהען פון צאָהלען דעם פאָדאַטעק.

וואָס די „געשטאַפּאָ“ קאָן

אין בערלין האָט די „געשטאַפּאָ“ אַרעסטירט דעם ראַבּינער ד״ר קאָן.

דערמיט ווייזט די „געשטאַפּאָ“, וואָס זי קאָן.

בעניעלע זאַלץ

סטאַטיסטיק

— ר׳ מענדעל, איהר האָט היי־יאָהר אויסגע־קויפט אַ פּאַטענט?
— ניין.
— נו, טאָ מיט וואָס בעשעפטיגט איהר זיך?
— מיט סטאַטיסטיק.
— נו, וואָס האָט איהר אויסגערעכענט?
— אַז ביי אונז אין לאָדז, איז יעדער דריטער יוד אַ מאַנופאַקטוריסט און יעדער צווייטער יוד — אַ שנאָרער.

אויפ'ן דערנער־וועג

שפאנענדער סענסאציאנעלער עראטישער ראמאן

— 1 —

דער געהיימנישפולער בריף־אפנעהמער

דער בעאמטער פון „שווארצען קאבינעט" (וואו עס ווערען דורכגעזוכט פערדעכטיגטע בריף) ביי דער ווינער הויפט־פאסט האט אין א געוויסען טאג אין מערץ פון יאהר 1913 אריינגעבראכט צוויי קאנווערטען און זיי געוויזען דעם שעף זייגעם.

— פערדעכטיגע צוויי בריף, ה' דירעקטאר, נישט אמת?

דער שעף האט מיט זיין געניט אויג גענומען בעטראכטען די צוויי קאנווערטען און אנגעהויבען לייענען הויך אויפן קול:

— צייכען אפערנבאל 13, פאסט־רעסטאנט, וויען.

דער שעף האט זיך א ווילע פערטראכט און דאן געזאגט:

— יא, מיר דוכט זיך אויך, אז די דאזיגע צוויי בריף זענען פערדעכטיגע. מען דארף א קוק טון, וואס דארטען געפינט זיך.

מיט א ספעציעל אפאראטעל האט דער בעאמטער פארזיכטיג אויפגעעפענט די בריף. אבער אנשטאט געשריבענע בייגעלעך פאפיר האט ער פון די קאנווערטען ארויסגענומען..... געלט. אין איין קאנווערט איז געווען אכט טויזענט קראן אין פאפירענע אסיגנאציעס און אינם צווייטען — זעקס טויזענט קראן.

— איהר האט א גוטען חוש, ה' אבערמייסטער, — האט דער שעף געלויבט דעם בעאמטען, — ס'איז זעהר א פערדעכטיגער ענין. ווער שיקט עס געלד, און נאך דערצו אזא גרויסע סומע, אויף אזא אופן? לאמיר נאר זעהען, פון וואנען איז דער בריף? פון איידקונען, פון דער רוסישער גרענעץ־שטאט איידקונען.... דאס איז נאך מעהר פערדעכטיג...

— געווים, ה' דירעקטאר, — האט געענטפערט דער בעאמטער, — ווען אימיצער וויל שיקען געלד, קאן ער דאך שיקען אויף א געלד־איבערווייזונג. ווער כשר משוגענער שיקט עס פירצעהן טויזענט קראן,— דאס איז דאך א שלל מיט געלד — אויף פאסט־רעסטאנט? ! די זאך איז אבער קלאר: דער ארויסשיקער פון געלט האט נישט געוואלט, אז די פאסט זאל וויסען פאר וועמען דאס געלד איז בעשטימט. פארוואס ושע האט ער דאס מורא געהאט צו טון? כדי דער, צו וועמען דאס געלט איז געשיקט, זאל נישט אריינפאלען; דאס איז זיכער.

דער שעף פון „שווארצען קאבינעט" האט גענומען דאס טעלעפאן־טרייבעל אין דער האנט.

— האלא? ביטע צורופען דעם שעף.... א וויכטיגער ענין.... וויטער הויפט־פאסט־אמט.... יא, דעם שעף.... ה' שעף? דאס רעדט ווינקלער... גוט מארגען. הערט זיך גוט איין! צו מיר אין די הענט זענען אריינגעפאלען צוויי זעהר פערדעכטיגע בריף. אייגענטליך זענען דאס נישט קיין בריף, נאר צוויי קאנווערטען, אין וועלכע עס ליגט א סומע פון פירצעהן טויזענט קראן. מעהר קיין שום צייכען, קיין שום אויפשריפט... בלויז א פאסט־רעסטאנט־צייכען..... א געהיימנישפולער ענין, זאגט איהר? זיכער! מיר האבען דא צו טון מיט א זעהר כיטרען שווינדלער. ווער ווייסט וואס אונטער דעם אלעם בעהאלט זיך. מען מוז אוועקזעצען אויפן פאסט־אמט א פעהיגען געהיים־אגענט... דער פערשוין מוז ווערען פערהאלטען..... דאס מוז שוין זיין איינמאל א העבט.... בלייבט עס אזוי? שוין פון מארגען אן, יא, פון מארגען־אן מוז שוין זיצען דער אגענט.

אין דער ווינער הויפט־פאסט זענען צוגעשיקט געווארען צוויי געהיים־אגענטען. זיי האבען זיך אוועק געזעצט אין א זייטיג צימערל, וואס איז געווען פערבינדט דורך אנ'עלעקטרישען גלעקעל מיט א פענסטערל פונם פאסט־בעאמטען, וועלכער גיט ארויס די בריף, וואס קומען אן פאר „פאסט־רעסטאנט".

די פערבינדונג איז אזוי געמאכט געווארען, אז ווען דער פאסט־בעאמטער האט א דריק־געטון מיטן פוס אויף א קנעפעל האט אנגעהויבען צו קלינגען דאס גלעקעל אינם צימער, וואו ס'האבען זיך בעהאלטען די צוויי געהיים־אגענטען.

דער פאסט־בעאמטער האט בעקומען א בעפעהל, אז ווי נאר עס וועט זיך מעלדען אימיצער נאך א פאסט־רעסטאנט ־ בריף מיטן צייכען „אפערנבאל 13", זאל ער א דריק טון דאס קנעפעל. די אגענטען וועלען דאן גלייך ארויסשפרינגען פון זייער בעהעלטעניש און דעם פערשוין פערהאלטען.

— אבער געדענקט, — האט געגעבען א בעפעהל דעם פאסט־בעאמטען דער שעף פון „שווארצען קאבינעט", — איהר דארפט אזוי האנדלען, אז יענער זאל זיך נארנישט כאפען, איהר דארפט איהם אויפהאלטען זעהר העפליך, דערלאנגען איהם די בריף מיט א שמייכעל און.... די גאנצע צייט נישט אראפנעהמען דעם פוס פון קנעפעל. פערשטאנען?

דעם 22־טען מערץ האבען צוויי געהיים־אגענטען זיך אוועקגעזעצט אין זייער בעהעלטעניש אויף דער הויפט־פאסט.

מיט אומגעדולד האבען זיי געקוקט אויפן גלעקעל. ס'איז אדורך דער טאג — דאס גלעקעל האט נישט געקלונגען. דער פערשוין איז נאך די בריף נישט געקומען.

ס'איז אדורך א צווייטער, א דריטער, א פירטער און פינפטער טאג — דאס גלעקעל האט ווייטער געשוויגען. דער חברה־מאן איז ווידער נישט געקומען.

— ס'איז איבעריג אומזיסט זיצען — האט איינער פון די אגענטען בעמערקט — דער בחור האט זיך געכאפט, אז מען לויערט אויף איהם. וועט ער נישט קומען. ווי ס'איז צו זעהען, איז ער שוין גאר קיין נאר נישט. וואלט ער געהאט בדעה אפצונעהמען די בריף, וואלט ער זיי באלד אפגענומען. מיר זיצען דאך שוין דא באלד צוויי וואכען.

און ווידער זענען אדורך צוויי וואכען, ביז עס איז אנגעקומען דער שבת פון 24־טען מאי, 1913, דער טאג איז געווען א הערליכער, א זוניגער, די געהיים־אגענטען זענען געזעסען אין זייער בעהעלטעניש און שוין מיט אומגעדולד געווארט, אז די פאסט זאל זיך שליסען, כדי זיי זאלען קענען ארויס געהן אויף דער גאס אייטאטעמען אביסעל פרישע לופט.

אבער פלוצלונג האבען זיך ביידע אגענטען א ריס־געטון פון די ערטער, ווי מ'וואלט זיי אפגעבריהט מיט קאכעדיג וואסער. זיי האבען א בליק געטון אויפן גלעקעל: עס קלינגט! עס קלינגט!

ענדליך, ענדליך האט זיך דאס גלעקעל צוקלונגען מיט א געוואלדיגען רעש און געפילדער....

— 2 —

די געהיים־אגענטען לויפען שנעל ארויס פון זייער בעהעלטעניש און פליהען־צו צעיאכמערטע צום פענסטערל פון „פאסט־רעסטאנט"...

אבער דארטען שטעהט שוין קיינער נישט.

— וואו זענט איהר געווען? כ'האב דאך גע־האלטען אין איין קלינגען!... — בייזערט זיך דער פאסט־בעאמטער הינטערן פענסטערל, — איך האב איהם נישט געקענט לאנג אויפהאלטען.

— אבער צו אלדי טייוועל, וואו איז ער? — שרייען די אגענטען און א קאלטער שווייס בעדעקט זיי.

— וואס הייסט, וואו ער איז? — בייזערט זיך צוריק דער פאסט־בעאמטער, — אז איהר זענט שלימ/מזל'ען, בין איך שולדיג? ער האט גענומען די בריף און איז אוועק.

אבער מען קען נאך דעם בחור פאקען. ער מוז זיך נאך געפינען נישט ווייט פון דער פאסט.

— ווי זעהט ער אוים? — פרעגען די אגענטען ביים פאסט־בעאמטען און ציטערען בשעת־מעשה פון אויפרעגונג.

— א הויכער, א דיקער. אין א העלען אנצוג.

בליץ־שנעל זענען שוין די אגענטען אויף דער גאס. זיי קוקען זיך אום אין אלע זייטען. און אט בעמערקען זיי פון דערווייטענס, אנ'ערך א פופציג טריט פון זיי, א הויכען, א דיקען הער אין א העלען אנצוג.

זיי נעהמען שנעל לויפען. אבער ווי נאר זיי הויבען אן צו לויפען, זעצט זיך דער הויכער מאן אריין אין א טאקסי און פאהרט שנעל אפ.

— אך, צום טייוועל! — כאפט זיך איינער פון די אגענטען אן ביים קאפ — כ'האב אפילו דעם נומער פון דער טאקסי נישט בעמערקט.

— איך האב יא בעמערקט: 5867. אבער, וואס קומט ארוים דערפון? דער ענין איז סיי־ווי פערשפילט! — האט דער צווייטער אגענט ערקלערט מיט א פערצווייפעלטען טאן, — דער פויגעל איז אונז אוועקגעפלויגען פון אונטער דער האנט.

דאס ערגסטע פון אלעם איז געווען דאס, וואס אין דער נאהענט האט זיך גראד נישט געפונען קיין שום אויטאמאביל, מיט וועלכען זיי וואלטען געקאנט נאכיאגען דעם געהיימנישפולען בריף ־ אפנעהמער.

דאס וויסען דעם נומער פון דער טאקסי, מיט וועלכען דער הויכער הער איז אפגעפאהרען, וואלט זיי אויך קיין נוצען נישט געבראכט. וואס וואלטען זיי שוין געהאט דערפון, ווען זיי פאקען נאך לאנגע זוכעניש די דאזיגע טאקסי? וואס וואלט זיי דער שאפער געקענט דערצעהלען? דער געהיימנישפולער פאסאזשיר וואלט דעם שאפער נישט געהייסען פאהרען אויף קיין בעוואוסטען ארט. דער חברה־מאן איז זיכער געווען גענוג פארזיכטיג.

די געהיים־אגענטען גיהען אויף דער גאס פערצווייפעלטע און קוקען זיך אלע ווילע ארום. אפשר וועט זיך בעווייזען די טאקסי, מיט וועלכער דער אומבעקאנטער הער איז געפאהרען, אפשר וועט אונטערקומען דער חברה־מאן אליין. עס קאן דאך געשעהען א נס!

פלוצלונג האט איין אגענט א געשריי געטון:

— זעה נאר, אט דאס איז די טאקסי!

— טאקע דער נומער 5867! — האט דער צווייטער בעשטעטיגט.

די טאקסי איז אפגעפאהרען אהן פאסאזשירען און דעריבער איז זי געפאהרען גענוג פאמעליך.

ביידע אגענטען זענען מיט אויסגעשטרעקטע רעוואלווערען צוגעשפרונגען צום אויטאמאביל און א געשריי געטון:

— האלט! שטעהן בלייבען!

דער שאפער האט א דערשראקענער פערהאלטען די טאקסי. די געהיים ־ אגענטען זענען ארויפגעשפרונגען אויף די טרעפלעך, אויפגעריסען דאס טירעל און ערשט דאן זיך איבערצייגט, אז אינעווייניג איז קיינער נישטא.

— מיר זענען פון דער געהיים ־ פאליציי, ערקלערט אהט, וואו האט איהר אפגעפיהרט דעם הויכען פאסאזשיר, וואס איז מיט צוואנציג מינוט צוריק אייננעשטיגען אין אייער אויטאמאביל נישט ווייט פון דער הויפט פאסט.

— אין רעסטאראן „קייזערהאף" — האט דער שאפער געענטפערט.

— אויב אזוי, פיהרט אונז וואס שנעלער אין רעסטאראן „קייזערהאף", — האבען די אגענטען בעפוילען און איינגעשטיגען אין אויטאמאביל.

די טאקסי פליהט שנעל איבער די גאסען, דערווייל פאלט איין די אגענטען א געדאנק צו זוכען אין אויטאמאביל, אפשר האט דער געהיימנישפולער פאסאזשיר עפעס דארטען איבערגעלאזט, אפשר האט ער געלאזט נאך זיך וועלכע עס איז שפורען. עס קענען זיך דאך טרעפען אזעלכע פאקטען.

זיי נישטערען. נערוועז אין אלע ווינקעלעך און געפינען א פוטעראל (אזא בייטעלע) פון א טאשענמעסערעל. דער פוטעראל איז געמאכט פון העל־גרעהע טוך.

— דאס וועט צונוץ קומען... — בעמערקט איין אגענט.

עס קען זיין, אז דאס געהערט צו א פריהערדיגען פאסאזשיר, — איז דער צווייטער אין צווייפעל.

נאך צעהן מינוט פאהרען קומען זיי אן אין רעסטאראן „קייזערהאף". זיי געהען אריין צוזאמען מיטן שאפער אין רעסטאראן, זוכען ביי אלע טישלעך, אבער דער געהיימנישפולער הער געפינט זיך נישט דא. זיי שטעהען צו צו די קעלנער:

— איז דא נישט געווען א הויכער, דיקער הער אין א העלען אנצוג?

— געווען, אבער ער איז באלד אוועק. ער האט בלויז אויסגעטרינקען א גלאז לעמאנאד.

בייזע, אויפגערעגטע און פערצווייפעלטע פערלאזען די אגענטען דעם רעסטאראן און לאזען זיך צו דערבייאיגער סטאציע פון טעקסים און דראזשקעס. עס קאן דאך זיין, אז ארויסגעהענדיג פון רעסטאראן איז דער פערשוין אוועק צו דער נאהענטסטער סטאציע פון די אויטאמאבילס און אוועקגעפאהרען, אפשר וועלען זיי זיך יא עפעס דערוויסען, אפשר וועלען זיי דאך עפעס דערגעהען!

ביי דער סטאציע פון די אויטאמאבילס און דראזשקעס דערוויסען זיך די אגענטען, אז „א הויכער, דיקער הער אין א העלען אנצוג" איז נאר וואס אפגעפאהרען אין א טאקסי.

— אין וועלכער ריכטונג? אפשר האט איהר צופעליג געהערט? — פרעגען די אגענטען.

— ניין, מיר ווייסען נישט, מיר האבען נישט געהערט, — ענטפערען די שאפערס, — אבער דא איז פערהאן א מענש. וואס קען אייך עפעס וועגען דעם זאגען. דאס איז דער וואסער־טרעגער, באקפייף. היינט פוצט ער די אויטאמאבילס. ווען עס שטייגט איין א פאסאזשיר, עפענט ער אויף די טירעל, ער איז תמיד דא פערהאן. אט איז ער!

— 3 —

די אגענטען שפרינגען צו צום אלטען וואסער־טרעגער און הויבען איהם אן אויסצופרעגען.

— א הער זאגט איהר? א הויכער הער? א דיקער? אין א העלען אנצוג? — רעדט דער אלטער געלאסען.

— רעדט צו דער זאך, דו אלטער תרח! — האט דער דאזיגער הער זיך געהייסען פיהרען? נו, שרייען צו איהם די געהיים־אגענטען. — וואוהין ענטפער שנעל!

— איך האב איהם געעפענט דאס טירעל... נו, האב איך געהערט ווי ער האט געזאגט צום שאפער: „פיהרט מיך אין האטעל „קלאמזער"... אזוי האט ער געזאגט, כ'זאל אזוי לעבען...

די אגענטען הערען שוין נישט די לעצטע ווערטער פון אלטען וואסער־טרעגער, זיי שטייגען איין אין אנ'אויטאמאביל און בעפעהלען דעם שאפער, ער זאל מיט דער גרעסטער שנעלקייט פאהרען צום האטעל „קלאמזער".

און אט זענען זיי ביים האטעל „קלאמזער". צעיאכמערטע, פערשוויצטע פאלען זיי צו צום האטעל־פארטער און פרעגען:

— אין וועלכען צימער געפינט זיך דער הער, וואס איז דא נישט לאנג אנגעקומען מיט אנ'אויטאמאביל.

— מיט אנ'אויטאמאביל זענען איצט געקומען צוויי הערען פון בולגאריען, אבער נישט איין הער.

— און פריהער, פאר די צוויי הערען?

— פריהער איז קיינער נישט געקומען. יא, איך האב גאר פערגעסען! מיט א פערטעל שעה צוריק איז געקומען אהער דער פולקאווניק רעדל, ציוויל אנגעטון. אבער איך ווייס נישט צי ער איז געקומען אין אנ'אויטאמאביל.

— מיר זענען נישט פעראינטערעסירט אין דעם פולקאווניק רעדל, — ענטפערן די אגענטען. — מיר קענען איהם זעהר גוט, ער איז שעף פון „געהיימען דינסט" ביים גענעראל־שטאב. מיר זוכען דא א פערברעכער, איהר פערשטעהט? א הויכער, דיקער הער אין א העלען אנצוג, ער איז דא נישט לאנג צוגעפאהרען צום האטעל מיט אנ'אויטאמאביל.

— בלויז דער פולקאווניק רעדל טראגט אזא אנצוג, קיין אנדער הער מיט א העלען אנצוג האב איך נישט געזעהן — ענטפערט דער פארטיער.

— אבער צום טייוועל! מיר האבען דאך אייך שוין געזאגט, אז נישט דעם חשוב'ען הער פולקאווניק מיינען מיר, נאר א פערברעכער און איהר דרעהט א קאפ מיט'ן פולקאווניק רעדל. זאגט דעם אמת, אז איהר האט נישט בעמערקט, ווער ס'איז ארויף אויף די טרעפ.

— עס קאן זיין — צווייפעלט שוין דער פארטיער.

די אגענטען זענען גליקליך. ענדליך האבען זיי דעם פויגעל געפאקט! זיי וועלען איהם שוין גוט היטען, ער וועט פון האטעל נישט אנטלויפען.

און פון נאך א זאך זענען די אגענטען צופרידען, וואס אין דעם זעלבען האטעל געפינט זיך גראד אויך דער בעוואוסטער פולקאווניק רעדל, דער שעף פון „געהיימען דינסט" ביים עסטרייכישען גענעראל־שטאב, דער גענ יאלער ענטדעקער פון אלע אויסלענדישע שפיאנען אין עסטרייך און זייערע מעשים, דער געפערליכסטער שונא פון אלע שפיאנען אין לאנד. דער פולקאווניק רעדל וועט זיי צוהעלפען פאקען דעם פערשוין. ער איז דאך א מייסטער צו כאפען פערברעכערישע פארשוינען.

די אגענטען רייבען זיך די הענט פאר פרייד. איינער פון זיי בלייבט שטעהן אויף דער וואך ביים ארויסגאנגס־טיר און דער צווייטער געהט צו צום טעלעפאן מעלדען דעם שעף פון דער געהיים־פאליציי א: זיי האבען ענדליך געפאקט דעם געהיימען בריף־אפנעהמער.

דערווייל דערמאנען זיך די אגענטען אן דעם פוטעראל. מען וועט באלד קאנען וויסען, ווער דער חברה־מאן איז, מ'וועט פון איהם תיכף קאנען ארויסטערייסען זיין מאסקע אויפ'ן ארט, טאמער וועט ער פרובירען לייקענען.

די אגענטען גיבען דעם פארטיער דעם פוטעראל וואס זיי האבען געפונען אין אויטאמאביל, און זאגען איהם אן, אז ער זאל פרעגען ביי די געסט, ווער פון זיי עס האט פערלוירען דעם דאזיגען פוטעראל זיי זאגען, אז דעם פוטעראל האבען זיי געפונען ביים אריינגאנג.

דער פארטיער נעמט דעם פוטעראל און געהט ארויף אויפ'ן ערשטען שטאק. עס געהט איהם נאך איינער פון די אגענטען. אויפ'ן ערשטען שטאק בעגעגענט זיך דער פארטיער מיט א הויכען דיקען הער אין א העלען אנצוג.

— ענטשולדיגט, הער פולקאווניק — פרעגט דער פארטיער — אפשר איז דער דאזיגער פוטעראל פון אייער טאשען־מעסערל?

— יא ענטפערט דער פולקאווניק רעדל, בעטראכטענדיג דעם פוטעראל און לעגט איהם אריין אין טאש.

דער אגענט, וואס קוקט זיך צו פון דער זייט צו דער דאזיגער סצענע, ציהט מיט די אקסלען און פערשטעהט נישט וואס דא קומט פאר: זאל דער פולקאווניק האבען א טעות געהאט. אדער איז עס אין דער אמת'ן זיין פוטעראל? זאל דער „חשוב'ער הער פולקאווניק" האבען געפאהרען אין אויטאמאביל? זאל דאס ער אפשר האבען אפגענומען די בריף? מא וואס זשע קומט דא פאר? איז דער פולקאווניק רעדל יענער הער אין העלען אנצוג?

דער אגענט לויפט אראפ צו זיין חבר און דערצעהלט איהם וועגען דער דאזיגער ענטדעקונג. דערווייל קומט אראפ דער פארטיער און מעלדעט אויך, אז דעם פוטעראל האט פערלוירען „דער געעהרטער הער פולקאווניק רעדל".

ביידע אגענטען שטעהען א ווילע און ברעכען זיך דעם קאפ. איצט זענען זיי שוין אינגאנצען צודולט. איצט ווייסען זיי שוין נישט, וואס זיי האבען צו טון. זיי שטעהען ווי געפלעפטע.

דערווייל געהט מיט שנעלע טריט אראפ פון די טרעפ דער פולקאווניק רעדל, ער געהט פערביי די אגענטען און ווארפט אויף זיי א פארשוועריגען בליק זיי פערטייגען זיך לייכט פאר איהם און ציהען די היטלען, ער עפענט די טיר און געהט ארוים אויף דער גאס.

די געהיים אגענטען בלייבען שטעהן ווי אפגעמעלקטע קיה, נישט וויסענדיג וואס ווייטער צו טון. איינער פון זיי קראצט זיך פערצווייפעלט אין קארק און בעמערקט:

— איינגאנצען ענליך מיט דער פיגור און מיטן אנצוג צו י ע נ ע ם הער, וואס איז איינגעשטיגען אין אויטאמאביל.

— יא, זעהר ענליך.. — בעמערקט דער צווייטער אגענט פערטראכטערהייט.

דערווייל דערמאנען זיי זיך, אז זיי האבען געקלונגען צו זייער שעף, אז דער פויגעל געפינט זיך שוין אין זייערע הענט. זיי שטעהען ווי צודולטע, קוקענדיג איינער אויפ'ן אנדערן מיט אזא בליק, ווי ביידע וואלטען געהאט עפעס א שרעקליכען געדאנק און זיי האבען מורא איינער פאר'ן אנדערן אפען דאס ארויסצורעדען...

א מארד אין רוסישען גענעראל שטאב

אין זיין קאנצעלאריע אויפ'ן זאקסישען פלאץ איז געזעסען דער שעף פון די רוסישע מיליטער־שפיאנען און געלייענט די טרויעריגע בעריכטען: דער עסטרייכישער אפיציר סעווערינסקי פון קראקא, וואס איז געווען אין דינסט פון רוסישען גענעראל־שטאב, איז ענטדעקט געווארען און מען האט איהם דערשאסען; דער בעאמטער ארנאלד איז דורכגעפאלען ביים אריבערפיהרען פאטאגראפיעס פון פעסטונגען; דער קעלנער אין ווינער אפיצירען־קאסינא, אלברעכט וואס פלעגט רעגעלמעסיג צושיקען רעפארטען קיין ווארשא איז געכאפט געווארען ביי דער האנט... א סך, א סך זענען זיי דורכגעפאלען און אלץ צוליב דעם דאזיגען טייוועל רעדל!

וויטערדיגע פארטזעצונג לייענט זונטאג אין „נייעם פאלקסבלאט"

ניי'ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבן

ניי'ער פאלקסבלאט

פרייטאג, 3 ח
טבת תרצו

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.44
זון-אונטערגאנג 3.33
ליכט-צינדען: 3,18

נאכ'ן אויסקויפן פּאַטענטען

פון אדוו. ע. שעסקין.

די הייסע צייט פון אויסקויפן פּאַטענטען איז שוין אַדורך. ס'זענען שוין נישט פאַרהאַן קיין רייהען ביי די טירען פון די רעפּערענטען פאַר אומזאַץ-שטייער, מ'שטופּט זיך שוין נישט מעהר ביי די קאַסעס. אַלץ איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַנזעהעודיג געוואָרען אויף די קליינע פּאַפּירליך וועלכע הייסען „פּאַטענטען". דאָרטען קאָנצענטרירט געוואָרען אַלע בעמיהונגען, קאָמבינאַציעס און די זשמודנע אַרבייט פון די, וועלכע דאַבען פון גייעהר אַן אַנגעהויבען אַ ניי וירטשאַפטליך לעבען און וועלכע האָבען גענומען אויף זיך די לאַסט פון דער שטייער-פליכט אין אַ'הרע פּערשידענסטע פאָרמען.

זיי דערמאָהנען מיך די גרויהע, אונבעקאַנטע זעלנער, וועלכע ריהרען צום קאַמף מיט דעם נישט-בעקאַנטען און געפעהרליכען שונא — אַלץ איז פאַרדעקט מיט אַ געהיימניש, מ'קען גאַרנישט פאַראויסזעהען. די קלוגסטע, די פּינקטליכסטע קאַלקולאַציע קען פערפיהרען — אָבער געהען דאַרף מען, מטאָר נישט בלייבען פון הינטען, יעדער מוז אויסקעמפען פאַר זיך און די נאָהענטסטע די מיימאַלע ... קוזיסטענץ-בעדינגונגען...

געהן דאַרף מען און די זעלנערלעך פון יורט פּאַטליכען פּראָגט האָבען געריהרט אונטער די פּאָהנען פון „פּאַטענטען", זאָל דאָס זיין אין אַ מזלריגער מינוט, זאָל דער אויבערשטער געבען, אַז זיי זאָלען בעזיגען די שונאים, וועלכע זענען פערהאַן אַרום אין אַ אונגעהויער גרויסער צאָהל...

כ'קומט דער צווייטער פּעריאָד פון דער שטייער-פּראָצעדור, די אַזוי-גערופענע לוסטראַציעס פון פּאַטענטען, דאָס איז אַ שטאַרק דענערווירענדע צייט, אַ זעהר פריקרע פאַר די שטייער-צאָהלער — אין זייערע געוועלבער און זייערע אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען הויבען אָן אַריינצופאַלען שטייער-בעאַמטע אויף שנעלע רעוויזיעס, זיי פאַרשען יעדען פּרט, שטעלען זיך אָפּ אויף יעדער קליינינקייט און גיבען אַרויס אַ אַנטייל:

צי די פּאַטענטען ענטשפּרעכען דעם פאַרנעהם פון די אונטערנעהמונגען, צי די בעזיצער האָבען נישט אויסגעקויפט קיין קלענערע קאַטעגאָריע ווי זיי האָבען געדאַרפט אויסצוקויפען...

יעדער שטייער-צאָהלער ווייס, פון דער אייגענער פּראַקטיק ווי אַזוי די דאָזיגע לוסטראַציעס קומען פאָר: כ'קומען הערען פון שטייער-אַמט, הויבען אָן אויסצופרעגען, איינצושרייבען און הייסען זיך אונטערשרייבען, דער מעהר בעוואוסטזיניגער צאָהלער איז ביי דעם אַלעם זעהר פאַרזיכטיג, טראַכט אַדורך יעדען ענטפער, ענטפערט

צו דער זאַך און ווייס וואָס ער שרייבט אונטער, אָבער די גרויסע, גרויסע מאַסע ווייס גאַרנישט פערשטעהט גאַרנישט און שרייבט אַלץ אונטער, טייל מאָל בעדייט דאָס אונטערשרייבען דעם טויט פון דער ניי-געבוירענער אונטערנעהמונג.

דאָס געזעץ וועגען אומזאַץ-שטייער אין צוואַמענהאַנג מיט'ן אַרט 23 שטעלט פעסט מיט די גענויעסטע פּרטים וואָס פאַרא פּאַטענטען און רעגיסטראַציע-קאַרטען די אָדער יענע אונטערנעהמונג דאַרף אויסקויפען. דער „זאַלאַנטשניק" צום אַרט. 23 איז דער וויכטיגסטער טייל פון געזעץ וועגען אומזאַץ-שטייער, אויפ'ן יסוד פון דעם, צי די געגעבענע אונטערנעמונג ענטשפּרעכט די בעדינגונגען, וועלכע ווערען פאָראויסגעזעהען אין דעם „זאַלאַנטשניק" אָדער נישט בעשטימט די פינאַנץ-מאַכט צי דער פּאַטענט איז אַ ריכטיגער אָדער מען דאַרף אויסקויפען אַ העכערע קאַטעגאָריע, די פּערפּולקאַמונג און קאָרעקטע צו דעם „זאַלאַנטשניק" צום אַרט. 23, איז דער צירקולאַר וועגען שטייער-הנחות, וועגען וועלכען איך האָב שוין בשעתו געשריבען.

די פּראַקטיק פון די שטייער-אַמטען ביים אויסקויפען פּאַטענטען איז געווען אַ זעהר שטרענגע, שוין דעמאָלט האָבען די רעפערענטען געפאָרשט צי מ'קען ערלויבען אויסצוקויפען אַזאַ פּאַטענט ווי מען פּערלאַנגט און זעהר אָפט האָבען זיי אָפּגעזאָגט, פאָדערענדיג אַ העכערע קאַטעגאָריע.

איך מוז פעסטשטעלען, אַז אַזעלכע אָפּזאָגען אַרויסצוגעבען די געפאָדערטע קאַטעגאָריע פון מאַטעגעבען איז געווען אין סתירה צום געזעץ, ווייל ס'איז פאַרהאַן אַ קלאָהרער צירקולאַר פון פינאַנץ-מיניסטעריום, וועלכער לעגט אַ-ויף אויף די רעפערענטען פון אומזאַץ-שטייער די פליכט אויסצוקויפען די צאָהלער אַ פּאַטענט פון דער קאַטעגאָריע, וועלכע ווערט געפאָדערט דורך דעם צאָהלער. די רעפּערענטען פון שטייער-אַמט, האָבען נישט קיין רעכט, לויט דעם דאָזיגען צירקולאַר, אָפּצוזאָגען דערין. ער קען נאָר אויף דער דעקלאַראַציע מאַכען אַ בעמערקונג, אַז דער פּאַטענט ווערט אַרויסגעגעבען אויף דער פאַראַנטוואָרטליכקייט פון צאָהלער, אָבער אַזאַ בעמערקונג האָט נישט קיין שום פּראַקטישע בעדייטונג און טראָגט נאָר אַ פאָרמעלען כאַראַקטער. ליידער קען איך פיל פערקעהרטע פאַלען, נישט

איינמאָל האָב איך אינטערוועניערט אין ענינים פון אויסקויפען פּאַטענטען, אין נאָמען פון מיינע קליענטען, וועלכע דער שטייער-אַמט האָט אָפּגעזאָגט אַרויסצוגעבען די געפאָדערטע קאַטעגאָריע און נאָר אַ דאַנק אַן ענערגישער און עקשנות'דיגער אינטערווענץ האָט זיך מיר איינגעגעבען אַרויסצובעקומען דעם געפאָדערטען פּאַטענט.

בעת די לוסטראַציע פון די אונטערנעהמונגען, וועלכע יעטצט זיך באַלד אָנהויבען, דאַרף מען געדענקען, אַז ביים מאַכען דעם פּראָטאָקאָל מוז דער צאָהלער זיין זעהר פאָרזיכטיג אין זיינע ערקלעהרונגען, יעדער, וועלכער האָט אַ פּאַטענט פון דער אָדער אַנ'אַנדער קאַטעגאָריע דאַרף זיך שוין איצט גענוי איינפאָרמירען, וואָס פאַראַ רעכט ער האָט, וועגען, וואָס פאַר'א סחורה און אין וואָס פאַראַ צאָהל ער האָט דאָס רעכט ביי זיין פּאַטענט צו פערקויפען, וואָס פאַרא לאָקאַל ער האָט דאָס רעכט צו פערנעהמען, וויפיל אַנגעשטעלטע ער האָט דאָס רעכט צו האָבען, וויפיל אַ-בייטער ער האָט דאָס רעכט צו בעשעפטיגען א. א. ו. א. א. ו. יעדער וואָס האָט אַ פּאַטענט מוז איצט פאַר דער לוסטראַציע די אַלע פּראָבלעמען אַדורכשטודירען, אַז ער זאָל נישט ווערען איבעררעאַשט, ווען ס'וועלען קומען די פאָרשטעהער פון שטייער-אַמט און זאָל וויסען וואָס פאַרא ערקלעהרונגען אָפּצוגעבען.

ליידער מעלדען זיך, אין דער גרעסטער צאָהל פּאַטענטען-בעזיצער נאָך עצות שוין נאָך דער לוסטראַציע, נאָך די שוין פערשריבענע פּראָטאָקאָלען, וואָס מ'האָט געדאַרפט טון פריהער.

נאָכדעם ווי די שטייער-מאַכט שטעלט פעסט, אַז דער פּאַטענט איז נישט קיין ענטשפּרעכענדער, ווערט צונויפגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל און זי גיט אַרויס אַ שטראָף-ענטשיידונג, לויט וועלכער דער וואָס פיהרט אַן אונטערנעמונג אָהן פּאַטענט בכלל אונטערליגט אַ שטראָף פון איין ביז אַ צוואַנציגפאַכיגער סומע, וועלכע ס'קאָסט דער פּאַטענט, דער וואָס האָט אויסגעקויפט אַ נידריגערען פּאַטענט ווי מען דאַרף אונטערליגט אַ שטראָף פון איין ביז אַ דרייפאַכיגער סומע.

אין פאַלען פון פיהרען אַנ'אונטערנעהמונג אָהן פּאַטענט האָט די פינאַנץ-מאַכט דאָס רעכט צו שליסען דעם אינדוסטריע-אַנשטאַלט אָדער האַנדעלס-אונטערנעהמונג, אויב אין פערלויף פון 30 טעג נאָכ'ן צונויפשטעלען דעם פּראָטאָקאָל ווערט נישט אויסגעקויפט ווערען קיין פּאַטענט.

געגען דער שטראָף-עקספּעדיציע קען מען אָפּגעבען אַ רעקורס צו דער פינאַנץ-קאַמער אין פערלויף פון 14 טעג אָדער צום געריכט אין פערלויף פון 7 טעג.

מ'דאַרף קאַטעגאָריש בעטאָנען, אַז אין פאַלען פון צונויפשטעלען אַ פּראָטאָקאָל דאַרף מען זיך שטענדיג בעמיהען דעם ענין איבערצושיקען אין געריכט און נישט צו דער פינאַנץ-קאַמער. אין געריכט קען זיך דער צאָהלער פערטיידיגען פּערזענליך אָדער דורך אַן אַדוואָקאַט, קען רופען עדות און פאַרשטעלען אַנדערע בעווייזען.

אין געריכט איז דער צאָהלער אַ גלייכבערעכטיגטער צד. דער שטייער-אַמט טרעט דאָ אויך אַרויס נאָר אַלס צד, ס'דערצידירט דאָס אָביעקטיווע געריכט. אויב דער ענין ווערט געריכטעט אין דער פינאַנץ-קאַמער, האָט דער צאָהלער נישט די מעגליכקייט זיך צו פערטיידיגען פערזענליך און אויך נישט דורך קיין אַדוואָקאַט, דער שטייער-אַמט טרעט דאָ נישט אַרויס אַלס צד, נאָר אַלס אמט, די פינאַנץ-קאַמער אַלס העכערע פיסקאַלע אינסטאַנץ, איז שטענדיג נוטה צו בעשטעטיגען די דעציזיע פון שטייער-אַמט, אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען קרייז-געריכט לאָזט זיך איצט בעמערקען אַ ליבעראַלע פּאָליטיק פון געריכט בנוגע די צאָהלער אין אַ גאַנצע רייהע ענינים וועלכע זענען צום פּערשפּילען אין דער פינאַנץ-קאַמער, שנדיגען זיך אין געריכט מיט אַ בעפרייאונגס-אורטייל.

מ'דאַרף נאָך בעטאָנען, אַז ביים ריכטען דעם ענין אין דער פינאַנץ-קאַמער איז זעהר שווער אָפּצוהאַלטען די עקזעקוציע ביז צום בעטראַכטען דער ענין.

פרעהליך און אַמוזירענד
יועט זיין דער גרויסער באַל
לטובת דער נאַכט-פּאַגאַטאַוויע
ביי „לינת-הצדק"
מארגען שבת-צו-נאַכט אין „וויסן זאַל" (מאַנטייפל)

בעראַטונג פון די שטאָטישע בעאַמטע

(א) אין שייכות מיט די דעריוואַרטעטע נייע געזעצען וועגען די שטאָטישע בעאַמטע, איז אויף היינט, פרייטאג, 6 אין אָוונט צוזאַמענגערופען געוואָרען אַ גרויסער מיטינג אינ'ם העלענאָוו-זאַל, אויף וועלכען עס וועלען אַרומגערעדט ווערען די דאָזיגע געזעצען און עס וועלען אָנגענומען ווערען ענטשפּרעכענדע בעשלוסען וועגען דער ווייטערדיגער אַקציע פון די בעאַמטע.

דער וואוקס פון ראַדיאָ-אַבאָנענטען אין לאָדז

(א) אין משך פונ'ם פערגאַנגענעם יאָהר איז אין לאָדז צוגעקומען 9,415 ראַדיאָ-אַבאָנענטען, אַזוי אַז זייער צאָהל איז איצטער 98,721.

פּראָבירט אייער גליק
אין דער קאָלעקטור פון
י. א. פיינגאָלד
8 שרודמיעסקאַ 8
און קויפט אַ לאָס צו דער 4-טער קלאַס פון דער איצטיגער 34-טער מלוכה-לאָטעריע.
געדענקט, דאָס הויפּט-געווינס איז
א מיליאָן זלאָטעס!

צוזאַמענפאָר פון וואַיאַזשאָרן-פאַראיינען

אין לאָדז איז אויף שענקעוויטשאַ 3-5 פאָרגעקומען אַנ'אויסערגעוועהנליכער צוזאַמענפאָהר פון די וואַיאַזשערען פאַראיינען אין פּוילען.

אין צוזאַמענפאָהר האָבען אַנטיילגענומען 83 דעלעגאַטען, נאָכן אויסהערען די רעפעראַטען וועגען דער לאַגע וואָס האָט זיך געשאַפען אין די פּויזנער און פּאָמערער וואַיעוואָדשאַפטען בנוגע די וואַיאַזשאָרען און יודישע פערטרעטער, איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציע:

די בעשלוסען און אַרויסטרעטונגען פון דעם פּויזנער און פּאָמאַרער סוחרטום בנוגע די יודישע פאַרשטעהער און יודישע פערטרעטער, בעליידיגען אונזער מענשליכען און פּראָפעסיאָנעלען שטאָלץ און טרעפען דירעקט אין די האַנדעלס-בעציהונגען פון דער דאָרטיגער געגענד. הגם מיר ווייסען אַז די דערמאָהנטע אַרויסטרעטונגען און אַגיטאַציע זענען נישט דער אויסדרוק פון אַלע פּויזנער און פּאָמאַרער סוחרים, האַלטען מיר דאָך פאַר נויטיג זיך אַקעגענצושטעלען דעם פּרוב

פון בייזוויליגע מענשען אויף אונזער עקזיסטענץ.

צו דעם צוועק איז בעשלאָסען געוואָרען: אויסצוואַהלען אַ קאָמיטעט פון 5 פּערזאָן מיט קאָאָפּטאַציע-רעכט, כדי זיך צו פערשטענדיגען מיט די סוחרים-פאַראיינען אין די גרויסע שטעט כדי זיך געמיינזאַם אַקעגענצושטעלען די נישט-פאַראַנטוואָרטליכע פאַקטאָרען, וועלכע ווילען צונעהמען די עקזיסטענץ פון פרייטע מאַסען אַרבייטענדע וועלכע פיהרען געוויסענהאַפט און עהרליך זייערע פליכטען. די פערפאַל גענגען קומען נאָר צוליב ראַסען-האַס.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענדען צום אויבערהאַט פון יודישען סוחרטום אין וואַרשאַ, וועגען געבען די צענטראַלע פון די וואַיאַזשאָרען פאַראייניגטען 2 שטימען אין הויפּט-ראַט און צו אָרגאַניזירען די עפענטליכע מיינונג, אַז זי זאָל מיט איהר אייגענעם צווינגען די אינדוסטריעלער און סוחרים זיך צו קאָנסאָלידירען אין דער פראַגע פון שיצען די רעכט, וועלכע זענען געזיכערט געוואָרען דורך דער קאָנסטיטוציע, צו אַרבייט פאַר אַלע בירגער פון דער פּוילישער רעפּובליק.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

קאָנטראָלירט די פּאַפּיר-רשימות

(א) פון 2טען ביזן 16טען יאַנואַר 1936, וועלען אין מיליטערישען ביוראָ ביי דער שטאָט פערוואַלטונג פּעטריקאַווער 165, אין די ביוראָ שעה'ן אויסגעלעגט ווערען די רשימות פון די פּאַפּאָראָווע פון יאַהרגאַנג 1915.

די פּעראינטערעסירטע פּאַפּאָראָווע דאַרפען קאָנטראָלירען די ריכטיגקייט פון דער רעגיסטראַציע און אויב זיי וועלען בעמערקען אַ פעהלער אָדער אונפּינקטליכקייט דאַרף מען ווענען דעם גלייך מעלדען.

די לעצטע 6 צוגאַב-קאָמיסיעס

(א) די שטאָטישע סטאַראָסטווע האָט פעסטגעשטעלט די טערמינען ווען עס וועלען אַמטירען די לעצטע צוגאַב פּאַפּאָר-קאָמיסיעס אין יאַנואַר, פעברואַר און מערץ ה.י.

דעם 15טען יאַנואַר — פאַר פּ.ק.או. לאָדז — שטאָט 1; דעם 28טען — פאַר לאָדז-שטאָט 2.

דעם 15טען פעברואַר — פאַר פּ.ק.או. לאָדז-שטאָט 1; דעם 28טען — פאַר פּ.ק.או. 2.

דעם 15טען מערץ — פאַר פּ.ק.או. לאָדז-שטאָט 1; דעם 28טען מערץ — פאַר לאָדז-שטאָט 2.

די קאָמיסיעס וועלען אַמטירען אין לאָקאַל אויף פּעטריקאָווער 145.

אין אַפּריל וועט קיין צוגאַב פּאָפּאָר קאָמיסיע נישט זיין טעטיג און אין מאַי וועט פאָרקומען דער נאָרמאַלער פּאָפּאָר.

דאס יודישע לאָדז טרעפט זיך
מאָרגען שבת-צו-נאַכט אין „וויסען זאַל"
אויף דעם גרויסען טראַדיציאָנעלען באַל
לטובת דער נאַכט-פּאַגאַטאַוויע
ביי „לינת הצדק"

מכח דער רעדוקציע פון טראַמוואַי-טאַריף

אין דער וואָיעוואָדשאַפט איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ וועגען דער בעפאָרשטעהענדער פערקלענערונג פון פּרייז פון טראַמוואַי-בילעטען.

אין דער קאָנפערענץ האָבען אַנטיילגענומען דער וויצע וואָיעוואָדע פּאַטאָצקי, וויצע-פּרעזידענט נאָדלאָווסקי, נאַטשעלניק קשעזשינסקי, הויפּט-אַרבייטס אינספּעקטאָר וויזשיקאָווסקי און אַנדערע. בזשאָזאָווסקי ס'זענען אָנגענומען געוואָרען בעשלוסען וועלכע וועלען האָבען אַ רעציפּראָקע איינפלוס אויף דעם נייעם פּלאַן אַז די רעדוקציע פון טראַמוואַי טאַריף זאָל אינטעגרירען איינגעפיהרט ווערען.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: דאַנצער, זגערזשער 57; גראַשקאָווסקי, ליסטאָפּאַד 11; גאַרפיין, פּילסודסקיעגאָ 54; קאַנדזינסקי, פּעטריקאָווער 165; רעמבעלינסקי, אַנדזשעיאַ 28; שימאַנסקי, פּושעגרזועלניאַנאַ 75.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאָלג. טעג!
אויסערגעוועהנליכער דאָפּעלט-פּראָגראַם!
I
מעכטיגע אינהאַלטסרייכע דראַמע א. נ.
2 יתומים
אין די הויפּטראָלען:
R. DEREANE i JAN MARTINELLI
II
אַלס אויסערן פּראָגראַם אַ פילם
מיט מעלאָדיע און געזאַנג א. נ.
„JULIKA"
מיט Gustaw Fröhlich און Gita Alpar
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 פריה.

וואהלען פון אַ בורמיסטש אין קאָנסטאַנטין

(א) מאָרגען, ד. 4. ד. ח. וועלען פאָרקומען וואַהלען פון א בורמיסטש אין קאָנסטאַנטין. לעת עתה אַמטירט דאָרט דער קאָמיסאַרישער בורמיסטש ראַלעצקי.

אַ גאָלדענע אײדעמעל...

(א) דאָס קרייז־געריכט האָט נעכטען פאַרמשפּט אַ געוויסען מיכאל וואַטקאָווסקי (פון סאַנאַצקאַ 6—8) אויף אַנדערטהאַלבען יאהר טורמע דערפאַר, וואָס ער האָט דעם 26. אָקטאָבער 1935 גוט אָנ־געבראַכען די ביינער זיין שוויגער, און דערנאָך אַראָפּגעוואָרפּן זי פון די טרעפּען, פון וואָס זי האָט צובראַכען אַ פוס.

זיבערץ די עקזיסטענץ פון דער נאַכט־פּאַגאָטאָוויע ביי לינת־הצדק איז אַ פליכט פאַר יעדן!

טאָ געדענקט־זשע, אַז די גאַנצע הכנסה פון מאָרגענדיגען באַל אין „ווייסען זאַל‟ איז בעשטימט צו קרעפטיגען די ווייטערדיגע עקזיסטענץ פון דער נויטווענדיגער אינסטיטוציע.

אַ שולע פון... גאַסען־מיידלעך
האָט זיך איינגעאָרדענט אַ יונג פאָרפאָלק

(א) די היגע פּאָליציי האָט ענטדעקט און ליק־ווידירט אַ „פריילעך הייזעל‟, וואָס איז געפיהרט געוואָרען דורך דעם פּאָרל — די 35־יאהריגע אסתר פּארטיקול און דעם 40־יאהריגען משה וואַקסמאַן — אויף דער מלינאַרסקאַ 14.

דאָס דאָזיגע פּאָרל האָט זיך אין זייער וואוינונג אויפן אַנגעוויזענעם אַדרעס, איינגעאָרדענט אַ מין שולע פאַר פּראָסטיטוטקעס, וואו זיי פלעגען פאַר־נאַרען גאָר יונגע מיידלעך, און זיי לערנען הלכות פּראָסטיטוציע...

דאָס פּאָרל פלעגט זייערע „שילערינס‟ אויף אַ מיאוס'ן אופן אויסנוצען, און פאַר'ן אויסלערנען זיי די קונסט‟ פלעגען זיי ביי די אומגליקליכע נאַ־רישע מיידלעך צונעמען זייערע גאַנצע „פאַר־דינסטען‟, געבענדיג זיי בלויז צו עסען.

איינע פון די דאָזיגע מיידלעך האָט זיי פאַר־מסרט פאַר דער פּאָליציי און נאָך אַ באַלד־אַדורכ־געפיהרטער אויספאָרשונג, איז דאָס פּאָרל אַרע־סטירט געוואָרען.

Dr.

Wołkowyski

ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02

ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה.

בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע

נעמט אָן פון 8—11 ביינאַכט און 4—9 אָוונט.

טעאַטער
„ראָזמאַיטאָשטשי‟
ציגעל־גאַס 27. דיר. דוד צעלמייסטער

ווײַטערדיגע גראַנדיעזע אויפפיהרונג פון רעזשיסער פון אוך־ישראל'דיגען סאַטירישען רעוויו־טעאַטער „המטאטא‟

יצחק נאָזשיק

מיט'ן קינסטלערישען רעוויו־אַנסאַמבל לויט'ן א. ב.

שמואל לאַנדוי	יוליא פּלוים	טוביה ראָזענבערג
לילי ליליאַנאַ	זישע מאַץ	עווא שטאַקפעדער
לעאָן ליבגאָלד	לעאָן קאָסווינער	שמואל שעפטעל
מרים מאַניעלאַ	פּסח קערמאַן	און דיריגענט
העלא מעלאַמעד	אייזיק ראָטמאַן	ישראל שייעוויטש

הייגט, פרייטאָג 9 אָוונט

מאָרגן שבת	מאָרגן שבת	איבערמאָרגן זונטאָג	איבערמאָרגן זונטאָג
4 נאָכמיטאָג	9 אָוונט	4 נאָכמיטאָג	9 אָוונט

תל־אביב

אַ פריילעכע סאַטירע אין 2 טיילען, 16 בילדער פון נ. יצחקי.

מוזיק: מ. ווילענסקי, י. ולבה און מ. אולרי.

אנהויב — פּינקטליך | **ביטאָג — ביליגע פּרייזען**

בילעטען פון 11 ביז 2 און פון 5 נאָכמיטאָג אין קאַסע.

! באַר באַר 7 טעג 7 !

פּרעסע־שטימען:

...אַזאַ רעוויו - פאָרשטעלונג ווי „תל אביב‟ האָט מען שוין לאַנג ביי אונז נישט געזעהן.
„מאָמענט‟ 180.

...דער עולם זיצט און קלויבט נחת, די לי־דער רייסען אונז מיט.
„היינט‟ 186.

די אויפפיהרונג איז ממש אַ רעוועלאַ־ציע.
„נאַש פּשעגלאָנד‟ 220.

...עס דערהויבט. מען פאַלט אַריין אין אַ וואונדערבאַרע שטימונג
„א. עקספּרעס‟ 187.

...אַזאַ פריידיגע שטימונג ווײַט פון די אַנ־דערע רעוויעס מיט די פעטע און געשמאַק־לאָזע וויצען — ווי ביי „תל־אביב‟ האָט מען שוין לאַנג נישט געהאַט.
„כווילאַ‟ לעמבערג.

...מיר האָבען לאַנג געוואַרט צו זעהן „תל אביב‟ נאָר מיר האָבען זיך דערוואַרט אויף עפּעס גוטס.
„נייער פאָלקסבלאַט‟ 304.

עס וואַקסט די שטימונג ביז צו בעגייסטע־רונג, עס נעהמט אָן אַ דינאַמישע טעמפּאָ, מען צווינגט אונז מיטצוטאַנצען.
„לעמבערגער מאָרגען‟ 14.10.

די רעוויו „תל אביב‟ פערמאָגט געזונטען הומאָר און שלאָג־וויצען פון בעסערן מין. כלל נישט ווי אין די היימישע רעוויעס אונזערע מיט די ביליגע מאַכערייקעס און פלוידערזאַ־קישע מאַנאַלאָגען.
„ראַדיאָ‟ 181

וואָס פאַר אַן'איבעראַשונג. וואָס פאַר אַ נחת רוח עס בעקומט זיך ביים זעהן „תל אביב‟.
„היינטיגע נייעס‟ 187.

„ווײלטעטיגע‟ אַפעריסטען

די לעצטע טעג ווערט אין אונזער שטאָט אַ־דורכגעפיהרט אַ פּראַצעדור מיט אויסשווינדלען געלד בענוצענדיג זיך מיט אַ וואוילטעטיגקייטס־אינסטי־טוציע וועלכע זאָל כלומרשט הייסען „אינטערנאַט און שולע פאַר אָרימע קינדער, שוו. יאַקובאַ 12.

די אַפערע ווערט אַדורכגעפיהרט אויף פאָלגע־דען אופן: קודם־כל קלינגט אימיצער אַ אין אַ פירמע און גיט אָן דעם נאָמען פון אַ יאַגעזעהענעם בירגער אָדער כלל־טוער און בעט אַ דרינגענדע נדבה פאַר דער דערמאָהנטער אינסטיטוציע באַלד דערויף קומט אין דער פירמע אַן'אַנגעזאַנטער וועל־כער קאַסירט איין די נדבה, איבערלאָזענדיג אַ קוויטונג מיט אַ סטעמפּעל.

נעכטען אין דער פריה האָט מען אַטעלעפאָ־נירט צו דער פירמע „פלוצאַי און בריל‟, פּיעטרי־קאָווער 82, אָנגעבענדיג זיך, אַז עס רעדט ד״ר גיב־יאַנסקי, האָט ער געבעטען אַ נדבה פאַר דער דערמאָהנטער אינסטיטוציע. דער פּראָקורענט פון דער פירמע האָט ערקלערט, אַז אויב עס האַנדעלט זיך וועגען אַ גרעסערער נדבה מוז ער וואַרטען אויף אַ זיצונג פון דער פערוואַלטונג אין דער פירמע. ד״ר ג. האָט אָבער ערקלערט אַז די נדבה איז אַ דרינגענדע און מ'דאַרף זי באַלד האָבען. דעמאָלס האָט דער פּראָקורענט ערקלערט אַז ער קען געבען נאָר 10 זל. באַלד איז אָנגעקומען אַן'איינקאַסענט מיט אַ קוויטונג און צוגענומען די 10 זל. די קוויטונג איז דעם פּראָקורענט אויסגעקומען פערדעכטיג און ס'איז ספּעציעל אַוועקגעשיקט געוואָרען אַ מענש פון דער פירמע אויף שוו. יאַקובאַ 12 זיך צו איי־בערציגען אויב ס'איז פאַראַן דאָרט אַזאַ אינסטי־טוציע. ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָרט געפינט זיך אַ ישיבה „בית ישראל‟, וועלכע האָט אָבער נישט געהאַט קיין אַהנונג פון די נדבות.

נעכטען איז אויף דעמזעלבען אופן אויך אָפּגע־רירט געוואָרען די פירמע ק. רייספעלד.

זעלבסטמאָרד

(א) אויף טושינסקאַ 21 האָט זיך, מחמת אַרומ־קריגערייען אין דער משפּחה, געהאַנגען דער 31־יאהריגער ראָמאַן סיינטע. מ'האָט איהם נאָך בעצייטען אַרונטערצונעהמען אַ לעבעדיגען פון דער שטריק אָבער — מיט אַ געפּלאַצטען גאָרגעל...

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּ־געפיהרט אין קרייז־שפּיטאַל.

האַלאָ, דאָ 11-115 !

ווער האָט עס נאָך נישט אויף דעם נומער טעלעפאָן אַלאַרמירט די נאַכט־פּאַגאָטאָוויע אין אַ מאָמענט פון פערצווייפלונג? די נאַכט־פּאַגאָטאָוויע ביי „לינת־הצדק‟ וואַכט ביינאַכט און איילט מיט שנעלע הילף. טאָ איילט־זשע אַלע מאָרגען שבת־צו־נאַכט אין ווייסען זאַל אויף דעם מאַדיציאַנעלען באַל לטובת דער נאַכט־פּאַגאָטאָוויע!

שטורמדיגע צייטן
ראָמאַן
67

עס איז גוט צו פרעגן, פאַרוואָס קיביראָיו שווייגט?..

איצט איז דאָס ערשטע נויטיג איין זאַך — בעהערשען זיך, שטאַרקען זיך, אָנטאָן אַ מאַסקע פון שטאָל, פערהאַרטעווען זיך, כדי מען זאָל גאָר נישט אויף איהם דערקענען! דער מינדסטער צוק פון געזיכט, דער מינדסטער ציטער קאָן איהם פערראַטען, אַרויסגעבען. איצט דאַרף ער שפּילען דעם שווער־סטען, דעם געפעהרליכסטען טייל פון זיין ראָל.

און ווען סעלים־כאַן גיט איהם אַ פרעג, צי ער, „אַלי‟, וויל זיך אונטערנעהמען צו דערהרג'ע־נען קיביראָיו'ן, גיט ער אַ לייכטען שמייכעל און ענטפערט:

— כאַן. אויספיהרען דיינעם אַ בעפעהל איז פאַר מיר שטענדיג אַ גרויסער כבוד. איך פיהל זיך שטענדיג גליקליך, ווען איך דאַרף טאָן דיין פער־לאַנג. פאַרוואָס איך שווייג, כאַן? איך דאַרף שוין נישט רעדען און ענטפערען, ווען דו בעפעהלסט — דאַרף איך טאָן! דיין וואָרט איז ביי מיר טהאַט... וואָס־זשע האָב איך צו רעדען, כאַן?

אַלע אַרום האָבען מיט רעספּעקט געקוקט אויף קיביראָיו'ן. זיינע רייד האָבען אויף אַלעמען גע־מאַכט אַן'איינדרוק. אָך, ווי קלוג, ווי פיין דער דאָ־זיגער אַלי רעדט! קיינער פון זיי רעדט נישט אַזוי שעהן און אַזוי קלוג, ווי אַלי. אויך סעלים־כאַן האָט געקוקט מיט שטאָלץ אויף זיין „ליבלינג אַלי‟ און אַ צופרידענער אויסגערופען:

— אַלי, דו ביזט ווערט צו זיין צווישען מיינע נאָהענטסטע! נעמסטו זיך, הייסט עס, אונטער קאַלט צו מאַכען דעם דאָזיגען הונד קיביראָיו? יאַ, מיין ליבער דזשיגיט?

— געוויס, כאַן! — האָט קיביראָיו זיך געסטאַ־רעט צו ענטפערען מיט אַ פעסטער שטים.

— דאַרפסט אימיצען צו הילף?

— ניין, כאַן. דאָס קאָן מיר נאָך שטערען, איך וועל אַליין איועק קיין גראַזני. כ'וועל מיך פער־קליידען פאַר אַ רוסישען טשינאָווניק (בעאַמטען) אָדער פאַר אַ סטודענט און וועל זיך דאָס ערשטע דערוויסען, וואו דער דאָזיגער קיביראָיו איז. און נאָכדעם ווי איך וועל מיך דערוויסען, וואו דער חברה־מאַן איז, וועל איך איהם שוין ערגעץ אָפּ־וואַרטען אין אַ זייטיגער געסעל און איהם מכבד זיין מיט מיין קינזשאַל...

— אויסגעצייכענט אַלי! — האָט סעלים־כאַן אויסגערופען. — אויב דו געהסט אויף דער דאָזיגער שטיקעל „אַרבייט‟, וועט עס זיין ווי געמאַכט...

— שוין מאָרגען געה איך קיין גראָזני — ערקלערט קיביראָיו און זיין מח אַרבייט שוין איבער אַ געוויסען פּלאַן...

— און ווי אַזוי רעכענסטו זיך צו דערוויסען, ווער ס'איז קיביראָיו, און וואו ער געפינט זיך? — פרעגט סעלים־כאַן.

— איך וועל זיך סטאַרען צו מאַכען בעקאַנט־שאַפט מיט עטליכע סאָלדאַטען פון גראָזנער גאַרני־זאָן און פון זיי וועל איך זיך שוין דערוויסען, ווער עס איז קיביראָיו און וואו ער געפינט זיך.

— אַלי, דער דאָזיגער קיביראָיו מוז נאָך היינ־טיגע וואָך זיין טויט! — זאָגט סעלים־כאַן און זיינע אויגען ציגדען זיך אָן מיט צאָרן, — זאָלען זיי וויסען, די צאַרישע הינט, אַז מיט סעלים־כאַן'ען שפּילט מען זיך נישט!

— כאַן, איך פערזיכער דיר, אַז דער קיביראָיו וועט שוין אין עטליכע טעג אַרום ליגען מיט אַ דורכגעשטאָכענעם האַלז ערגעץ אין אַ זייטיג גע־סעל אין גראָזני.

— אָבער זיי פאָרזיכטיג, אַלי! — זאָגט סעלים־כאַן מיט אַ בעזאָרגטען טאָן, — איך וואָלט שטאַרק געליטען, ווען מיט דיר וואָלט עפּעס געטראָפען. דו ביזט מיר טייער, אַלי, און איך וואָלט דיך נישט געוואָלט פערלירען.

קיביראָיו האָט ביי די לעצטע ווערטער פון סע־לים־כאַן'ען דערפיהלט אַ שטאָך אין האַרצען! גאָט, ווי דער דאָזיגער מענש זאָרגט זיך עס וועגען איהם, ווי ער איז איהם געטריי!..

— איך וועל זיין געגוג פאָרזיכטיג — ענטפערט ער, — אָבער אויב עס וועט נויטיג זיין צו שטאַר־בען, פערזיכער איך דיר, אַז איך וועל שטאַרבען ווי אַ העלד, ווי עס פּאַסט פאַר סעלים־כאַן'ס אַ דזשיגיט.

אין דער זעלבער נאַכט האָט קיביראָיו נישט געקאָנט איינשלאָפען אויף זיין געלעגער. נעבען איהם איז געלעגען קאַדי (זיי זענען געשלאָפען אין איין הייל) וועלכער האָט אַלע ווײַלע אַ פרעג געטון:

— וואָס וואַלגסטו זיך אַזוי, אַלי? פאַרוואָס קאָנסטו נישט שלאָפען?

— איך טראַכט וועגען דער נייער „אונטערנעה־מונג‟ מיינער, איך זוך אַ פּלאַן, ווי אַזוי שנעלער אויפצוזוכען דעם דאָזיגען קיביראָוו און איהם פטור'ן..

— ענטפערט קיביראָוו.

— אַהאַ, דו ביזט שוין אומגעדולדיג. אַלי?

— יאָ, געוויס...

קיביראָיו איז שטאַרק אומרוהיג. וואָס טוט מען איצט? האָט ער זיך דען געקאָנט אָפּזאָגען פון סע־לים־כאַן'ס פאָדערונג? וואָלט ער אַפילו אויף איין מינוט זיך געפּרובט קווענקלען, דאַן וואָלט עס אַרויס גערופען אַ פערדאַכט ביי סעלים־כאַן'ען. מ'האָט גע־מוזט דעם ביטערען כוס אויסטרינקען ביז צום סוף!

אָבער ווי אַזוי דערהרג'עט מען קיביראָיו'ן?.. ווי אַזוי מאַכט מען, אַז סעלים־כאַן זאָל זיין זיכער, אַז קיביראָוו איז „דערהרג'עט‟? מען וועט דאָך סעלים־כאַן'ען מוזען ברענגען „בעווייזען‟. אויב נישט קאָן דאָך קיביראָוו אַדורכפאַלען.

אינדערפריה לאָזט זיך קיביראָוו אין וועג אַריין. ער צוקושט זיך פריהער מיט סעלים־כאַן'ען סעלים־כאַן דריקט איהם פעסט די האַנד און זאָגט צו איהם מיט אַ גערירטער שטימע:

— אַלי, האַלט זיך פעסט! טאָמער קומסטו נישט צוריק, וועלען מיר פאַר דיין טויט נקמה נע־מען, זאָרג נישט, אַלי!

— איך געה אויך קיין גראָזני, קום צוואַ־מען, אַלי! — זאָגט כאַבאַנאַיו.

— נאָר ביז גראָזני, אין גראָזני גופא טאָרען מיר שוין נישט זיין צוזאַמען...

— ריכטיג, ריכטיג, דאָס קאָן אַרויסרופען אַ פערדאַכט! — בעמערקט סעלים־כאַן.

זיי נעמען ביידע געהען, קיביראָוו און כאַבאַ־נאַוו. קיביראָיו געהט איצט אין זיינע טשערקעסישע קליידער, מיט אַ גרויסער פּאַפּאַכע אויפ'ן קאָפּ. ער האָט שוין אַ פאַרטיגען פּלאַן, ווי אַזוי צו „דערהרג'ע־נען קיביראָוו'ן‟, און צו איבערצייגען דערין סעלים־כאַנ'ען.

זיי געהען אַ גאַנצען טאָג, ערשט שפּעט אין אָוונט קומען זיי אָן קיין גראָזני.

קיביראָיו איז שוין לאַנג דאָ נישט געווען. עפּעס אַ מאָדנע בענקשאַפט כאַפּט אַרום זיין נשמה. זיי געהען פּערביי פאַר אַ רעסטאָראַן. פון רעסטאָראַן געהען גראַד אַרויס צוויי אָפיצירען. וואָס קיביראָיו קען זיי זעהר גוט. זיי גיבען אַפילו נישט קיין בליק אויף איהם. יונגע טשערקעסען געהען אויף די גאַסען פון גראָזני.

קיביראָיו נעכטיגט איבער די נאַכט אין אַן אָרימער אַכסניא. וואו עס שלאָפען געוועהנליך דורכ־פאָהרענדע טשערקעסען, אָסעטינער, גרוזינער. מיט כאַבאַנאַיו'ן רעדט ער אָפּ זיך צו טרעפען מאָרגען אינדערפריה, אין אַ זייטיגער אַלעע פון שטאָטישען גאָרטען.

— פּינקטליך אַכט אַ זייגער אינדערפריה, דו הערסט? — זאָגט ער איהם אָן.

צומאָרגענס אַכט אַ זייגער קומט כאַבאַנאַיו אָן אָבגערעדטען אָרט אין גאָרטען.

— קענסטו מיר בעזאָרגען אַן'אָפיצירישען מונ־דיר און אָפיצירישע קליידער? — פרעגט קיביראָיו.

— מען וואָלט געקאָנט קויפען, — ענטפערט כאַבאַנאַיו.

— אַז מען קאָן קויפען, ווייס איך אַלי'ין, — ענט פערט קיביראָיו, — אָבער דאָס וועט דאָך זיין פער־דעכטיג, ווען דו, אָדער איך, אַזעלכע צוויי טשע־טשענצעס ווי מיר זענען, וועלען איינקויפען קויפען אַן'אָפיצירישען מונדיר. דו מוזט אַזעלכען שאַפען, פאַר יעדען פּרייז. באָדאַי גנב'ענען, פערשטעהסט, דזשיגיט?

כאַבאַנאַיו האָט זיך גענומען קראַצען אין קאָפּ: וואו קאָן ער ערגעץ קריגען אַן'אָפיצערישען מונ־דיר? שאַ, ער האָט געפּאַקט!

ער דערמאָנט זיך, אַז ביי זיין בעקאַנטען וואָזשני האָט ער געזעהען הענגען אַן'אָפיצערישען מונדיר. דער וואָזשני האָט איהם געזאָגט, אַז דער דאָזיגער מונדיר געהערט צום דירעקטאָר פון דער נאַבעל־פירמע, וועלכער האָט אַמאָל געדינט אין מיליטער. איצט הענגט ער דאָרטען אין זיין קאַבי־נעט אַלס אַן'אָנדענקונג.

(ווייטער קומט)

טראַגעדיע, וואָס אַ לאָדזער האָט איבערגעלעבט אין ניו-יאָרק

דורך אַ צופאַל איז אויסגעמיטען געוואָרען אַ חתונה צווישען אַ שוועסטער פון ניו-יאָרק און אַ ברודער פון לאָדז

אין יענער צייט איז אין אונזערע מקומות פּאָ־פּולער געוואָרען דער ציוניזם. אַ סך יודישע יונגעלייט, געוועזענע ישיבה־בחורים, זענען פער־כאַפּט געוואָרען פון ציוניסטישען געדאַנק און איך בין אויך געווען איינער פון זיי. איך האָב געהאַלטען פאַר מיין הייליגער פליכט צו פּרעדיגען ציוניזם צווי־שען די חסידישע יונגעלייט און בחורים פון „שטי־בעל".

מיין טעטיגקייט האָט אַרויסגערופען אַ שטאַרקען טומעל. מען האָט מיך פערשריען אַלס אַן „אַפּיקורס", פרומע יודען האָבען געהאַט טענות צו מיין שווער וואָס ער האָט חתונה געמאַכט זיין טאָכטער פאַר אַן אַפּי־קורס און מען האָט מיך ענדליך אַרויסגעטריבען פון „שטיבעל".

עס האָט זיך אויפגעהויבען אַ שטורעם ביי מיין שווער אין הויז. ער האָט פון מיר פערלאַנגט, אַז ב'זאָל עפענטליך תשובה טון, אָבער איך האָב איהם בעגנטפערט, אַז כ'האָב נישט אויף וואָס תשובה צו טון, ווייל כ'האָב נישט געזינדיגט, און אַז תשובה טון דאַרפען נאָר יענע חסידים, וואָס האָבען מיך אַרויסגעוואָרפען פון שטיבעל. עס האָט זיך צופלאַ־קערט אַ קריג צווישען מיר און מיין שווער און ער האָט מיך גאַנץ איינפאַך אַרויסגעטריבען פון הויז.

איך זעה נאָך ביז היינט דאָס בילד פאַר מיינע אויגען. ציפּע, מיין פרוי, האָט געקריגען ספּאַזמעס און איז געפאַלען אין חלשות. די שוויגער, וועלכע איז געווען אַ גוטהערציגע פרוי, האָט געוויינט און זיך געבעטען ביים שווער, אַז ער זאָל מיך איבער־בעטען. אויך מיין שוועגערין לאה, ציפּעס אַ יונגערע שוועסטער, האָט געוויינט און געקלאָגט. עס האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפען. עס האָט אויך נישט גע־האָלפען ווען מען האָט געזאָגט דעם שווער, אַז ציפּע איז שוואַנגער און איז שוין אין די העכערע חדשים. ער איז בעשטאַנען אויף דאָס זייניגע: ער וויל נישט האָבען קיין אַפּיקורס אונטער זיין דאַך.

איך האָב מיר איינגעפּאַקט אַ פּעקעל פון די נויטיגסטע זאַכען, געזעגענט זיך מיט ציפּען און בין אוועק פון הויז — אַלס „מאַרטירער פאַר מיינע אידעאַלען", אַלס אַ קעמפער פאַר ליכט געגען פינס־טערניש.

איך בין אוועק צו מיינעם אַ פריינד חיים פּערל־מוטער און זיך צייטווייליג בעזעצט ביי איהם.

צווישען די משכילים האָט זיך דעמאָלט געפונען איינער, וואָס האָט זיך גערופען מיטן „דייטשמערי־שען" נאָמען אָסקאַר. ער איז געווען אַ בוכהאַלטער ער האָט זיך אונטערגענומען מיך אויסצולערנען בוכ־האַלטעריע און האָט עס טאַקע געטון.

איך האָב דערווייל געקריגען אַ פּאָר העברעאישע שטונדען אום צו פערדינען אויף צו עסען.

אין אַ פּאָר חדשים אַרום האָט מען מיר אָנגע־זאָגט, אַז מיין פרוי האָט געבוירען אַ זוהן. איך האָב געשריבען צום שווער און צו מיין פרוי, אַז איך וויל זעהען דאָס קינד. אָבער מען האָט מיר נישט געוואָלט צולאָזען צו איהם. ציפּע האָט מיר געשרי־בען אַ בריף, אַז דער פאָטער האָט איהר אָנגעזאָגט, אַז זי זאָל מיך נישט זעהן און מיך נישט לאָזען די שוועל איבערטרעטען. זי האָט שטאַרק מורא גע־האַט פאַרן פאָטער און האָט איהם געפאָלגט. איך האָב מיין זוהן דאָך געזעהען איינמאָל. דאָס איז געווען דאַן, ווען דער שווער איז געהאַט אוועקגע־פאָהרען צום רבין קיין סאָכאַטשאָוו. דאָס קינד איז דעמאָלט אַלט געווען אַ האַלב יאָהר. עס האָט גע־הייסען יעקב, אָדער יאַנקעלע, נאָך דער פרויס זיידען.

איך האָב דערווייל פליסיג געשטודירט — גע־לערענט פּויליש, דייטש, אַביסעל רוסיש. איך האָב זיך שוין געקליידעט „דייטשיש", אין אַ האַלב קור־צען רעקעל און מיט אַ ווייסען קאָלנער. דאָס איז דאַן אין פּוילען שוין געווען אַ סימן פון פּראָגרעס.

אַזוי זענען אוועק צוויי יאָהר.

ענדליך איז מיר איינגעפאַלען אין קאָפּ אַ געדאַנק פון פאָהרען שטודירען אין אויסלאַנד. די פרוי האָט מיך מעהר נישט אינטערעסירט, האָב איך געוואָלט פּטור ווערען פון גאַנצען עסק. איך האָב דעריבער געשיקט זאָגען מיין שווער, אַז איך פאָהר אוועק קיין אַמע־ריקע און וויל פריהער אָפּ'גט'ן ציפּען. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט אַן דעם און עס איז פאַרגעקומען אַ גט.

(ווייטער — זונטאָג)

Casino

אָנהייב 4, 6, 8 און 10 אָוונד.

לעצטע טעג!

פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט

אויף אַלע סעאַנסען

III פּל. 1.09 זל.

II פּל. 1.50 זל.

I פּל. 2.20 זל.

ליבעס-מאַנעווערען

אין די הויפּט-ראָלען:

Mankiewiczówna, Halama, Zimińska, Żabczyński i Sielański.

שבת, זונטאָג און יום-טוב-פרימאָרגן-סעאַנסען. פרייזען פון 80 גר.

שטיצט די אַקציע פון „צע קאָבע"

זייט עטליכע וואָכען פיהרט ביי אונז אין שטאָט די זאַמעל אַקציע פאַר „צעקאָבע" די זאַמלער האָבען זיך געשטעלט אַ גרויסען ציל. נעמליך פון די אויפ־געזאַמעלטע געלדער אין גאַנץ פּוילען אין אַ סומע פון 1 מיליאָן זל. צו איבערשיקען 20 טויזענד יודישע משפּחות. די זאַמעל־אַקציע אין גאַנץ פּוילען האָט שוין געבראַכט קרוב 700 טויזענד זל. לאָדז, די צווייט גרעסטע שטאָט אין פּוילען האָט נאָך ביז־איצט נישט אויפגעזאַמעלט די סומע. וועלכע עס האָט צוגעפאַלען די צענטראַלע פון „צעקאָבע" אין וואַרשאַ, נעמליך 150 טויזענד זל. די אַק־ציע פון „צעקאָבע" פיהרט אַן דער יונגער, אָנגע־מאָרליבער בלל־טוער קאָנסול מאָקס קאַהן צוזאַמען מיט אַדוו. יוסף ווייצמאַן. ביז איצט האָבען שוין די צוויי בלל טוער אויפגעזאַמעלט העכער 20 טויזענט זל. די נויט אויף דער יודישער גאַס איז גרויס. די אַקציע פון „צעקאָבע" מוז געלונגען, און דאַן וועט אַ דאַנק דעם געמעבען ווערען אַ מעגליכקייט טויזענ־טער מענשען צו פערדינען אויף חיונה. לאָדזער יו־דען דאַרפען זיך אָפּרופען אויף דער שרעקליכער נויט און שטיצען ברייטהאַרציג די אַקציע פון „צעקאָבע".

אויף דער יוד, בעפּעלקערונג ליגט אַ חוב

אונטערצושטיצן דעם מאָרגענדיגען באַל פון דער נאַכט-פּאַגאָטאָוויע ביי „רינת-הצדק"

איבערגעפאָהרען?

(א) אויף דער זגערזשער גאַס, האָט אַן אויטאָ איבערגעפאָהרען אַ געוויסען מנחם הינץ (פון זאַ־יווישאַ 18).

מיט צובראָכענע ליפען און אַ צובראָכענעם לינקען פוס האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע"

נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84.

נאָר 4 טעג! זעהט אונזערע פרייזן פון 45 גר. ביז 1.50

היינט פרייטאָג, 9.30 אָוונט

מאָרגן שבת 2 פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ. און 9.30 אָוו.

אויפטריטען פון די בעליבטע אַרטיסטען:

דזשעני שמולאָוויטש און יעקב פישער

אין דער שלאַגער-פּיעסע מיט מוזיק אין 3 אַקטען

דער גרויסער פערדינער

די פּיעסע איז געשפּילט געוואָרען איבער 150 מאָל אין וואַרשאַווער עליזעאום-טעאַטער מיט יעקב פישער.

בילעטען צו בעקומען אַ גאַנצען טאָג אין קאַסע פון טעאַטער

Dr. R. Zalcwasser

כירורג

צעגעלניאַנאַ 19, טעל. 125-17

נעהמט אָן פון 1—2 און פון 4—6.30.

Doktór Henrykowski

ספּעציעל - אַרצט פאַר מענער - שוועכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג:

טראַוגוטאַ 9 טעל. 262-98

נעמט אָן פון 8—11 און פון 6—9 אָוועגד.

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 בייטאָג

דער זינדיגער זוהן פון גרויסען רבי'ן פון ליאַדי

פון מנשה אונגער

ר' משה איז פאַר דער צייט וואָס ר' מעכל האָט איהם נישט געהאַט געזעהן, איינגאַנצען גע־ענדערט געוואָרען: זיין באָרד איז געווען צעשוי־בערט, די באַקען איינגעפאַלען און בלייך, די ער וואָלט כסדר געפאַסט און זיינע אויגען האָבען גע־ברענט מיט אַ קרענקליך פייער; און ער האָט ווילד אַ פרעג געטון:

— ווער ביסטו? — און נישט וואַרטענדיג אויף קיין ענטפער, האָט ער ווייטער געפרעגט — דער „סמאַל", האַ? קאָנסט מיר אפשר געבען אַ תשובה, וואָס עס הייסט „דריי איז איינס און איינס איז דריי"? און וואָס איז חב"ד? די דריי ספירות: „חכמה", בינה", „דעת" — אַיאַ? נו, דאָס זענען דאָך אויך דריי, וואָס זענען איינס. און וואָס איז ווידער דער טייטש „פתח אליהו ואמר: רבון עלמין דענת הוא חד ולא בחושבנן"... — דו ביסט איינס, און מען קאָן דיך נישט צעהלען? זאָג, ווייסטו צו געבען אַ תשובה? ענטפער!...

און ר' משה איז צוגעלאָפען צום טיש, האָט געכאַפּט אַ שטויס ספרים און הייליגע קירכען־ביכער און האָט אָנגעהויבען צו מישען שנעל און ווידער צוגעלאָפען צום פענסטער און געשריגען: „אחד", דער עיקר איז „אחד" און „אהבה" איז בגמטריא „אחד" — שפּאַלט מען נשמות, כדי זיי זאָלען זיך וואָגלען אויף דער וועלט, ביז זיי גע־פינען זיך צוריק..."

און ר' משה האָט געשלונגען די ווערטער, שנעל און אָפּגעהאַקט, נישט מיט זיין קול, נאָר ווי עפּעס אַ בייזער רוח וואָלט אין זיין גוף געזעסען.

ר' מעכל האָט נישט געקאָנט הופס זיין אַלץ, וואָס ר' משה האָט גערעדט, און ער האָט מיט אַ געבראָכענער שטימע שטיל געענטפערט, כדי קיי־נער פון די אַרומיגע זאָל נישט הערען וואָס ער זאָגט:

— משה, משה! חזור בך (קער זיך אום!)

— ווער ביסטו? — האָט ר' משה זיך צע־שריגען — וואָס פּלאָגסטו מיך?

— איך בין געשיקט געוואָרען אַלס שליח פון אונזערע חסידים און פון דיין ברודער, דעם רבי'ן ר' בער, וואָס פערשיינט איצט מיט זיין תורה די גאַנצע וועלט, דיך בעטען, דו זאָלסט זיך אומ־קערען! — האָט ער אויסגעצויגען די ווערטער.

אָבער ווי נאָר ר' משה האָט דערהערט דער־מאָנען דעם נאָמען פון זיין ברודער, איז ער אַריין אין גרויס גרימצאָרן און ער האָט מיט כעס אַ געשריי געגעבען: „אויב אַ „גוי" קאָן ווערען אַ רבי, מעג אַ רבי ווערען אַ „גוי"!... און ער האָט זיך אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען צו ר' מעכלען און מעהר נישט געוואָלט מיט איהם רעדען.

איז ר' מעכל צוריק אַרויסגעגאַנגען פונ'ם מאָנאַסטיר, איינגאַנצען אַ געבראָכענער, מיט פער־מאַכטע אויגען. און ווען ער האָט אין אַ דערביי־איגען געסעל בעגעגענט די ליאַדיער חסידים, וועלכע זענען געשטאַנען מיט פערקלעמטע הערצער און געוואַרט צו הערען וואָס פאַראַ בשורה ר' מעכל וועט זיי ברענגען, האָט ער פאַר גרויס צער און וועהטאָג גאָרנישט געקאָנט צו זיי רעדען, נאָר בלויז געזאָגט: „די סטרא אחרא האָט איהם אַריינ־בעקומען, רחמנא לצלן. איצט איז שוין קיין שום עצה מעהר נישטאָ, נאָר אייזנצורייסען קברים. זאָל זיך דער הייליגער ליאַדיער בעמיהען פאַר איהם אין הימעל, ער זאָל צוריק אַרויף אויפ'ן דרך הישר"...

און ער איז פאַר גרויס יסורים אַוועקגעפאַלען אין חלשות.

האָבען די חסידים נישט געקאָנט משיג זיין וואָס עס איז מיט ר' משה'ן געשעהן; האָט זיך איין חסיד דערמאָהנט די הייליגע ווערטער פון אַלטען ליאַדיער רבי'ן, וואָס האָט אויף ר' משה'ן געזאָגט, אַז ער האָט אַראָפּגעבראַכט אַ נייע נשמה וואָס רעט אין זיך כולל זיין „לב" מיט „מוח" (האַרץ מיט קאָפּ), און אַ צווייטער חסיד האָט זיך דערמאָנט אין דער „הקפדה" פון דעם רבי'ן ר' ברוכ'ל... האָט מען געשיקט אַ מנין חסידים אויפ'ן קבר פון ליאַדיער מתפּלל זיין 3 מעת־לעת און אַ צווייטען מנין אויפ'ן קבר פון ר' ברוכ'ל פון מעזשיבעזש. איהם מפייס זיין און בעטען, ער זאָל זיין אַ מליץ־יושר און משפּיע זיין אין הימעל, אַז דאָס האַרץ פון ר' משה'ן זאָל איבערקעהרט ווערען צום גוטען...

און חסידים האָבען זיך טאָג און נאַכט גע־דרעהט בסוד פאַר'ן מאָנאַסטיר, געוואָויר צו ווערען וואָס מען הערט דאָרטען „אינעווייניג", אפשר האָט ער שוין חרטה בעקומען און וויל אַנטלויפען פון דאָרט. אָבער אַז מען האָט קיין שום ידיעה פון „דאָרטען" נישט בעקומען האָט פאַר גרויס צער און בושה דער רבי ר' בער בעשלאָסען אַוועקצושיקען דאָס בני־בית פון ר' משה'ן קיין ארץ־ישראל. האָט מען געקויפט אַ נחלה אין דער אַלטער שטאָט חברון און מען האָט זיין ווייב מיט די קינדער מיט גרויס געוויין אַרויסבעגלייט פון דער שטאָט.

מיט דער צייט האָט מען אינגאַנצען פערגעסען אין ר' משה'ן, און פערשידענע לעגענדעס האָבען זיך אָנגעהויבען צו פערשפּרייטען וועגען איהם צווישען די יודען. אַזוי האָט מען דערצעהלט, אין די קליי־נע שטעטלעך, אַז ר' משה איז געוואָרען אַ באַראָן, און האָט זיך אַ נאָמען געגעבען „באַראָן קליינ־מיכעל" (איבערגעגעבען פון חסידות־פאַרשער ר' יוסף מאַרגאָשעס, געהערט פון פּרץ ווערניק, וואָס האָט דערצעהלט אין נאָמען פון דעם משכיל ר' אברהם אליהו לובאַרסקי).

די מתנגדים, די אַמאָליגע תלמידים פון ווילנער גאון, האָבען זיך ווידער געוואָלט נוקם זיין אין די חסידים און האָבען פערשפּרייט מעשיות, אַז ר' משה איז געוואָרען אַ גלח... אַזוי האָט איינער אָפּגעדרוקט אַ ליד אין „השחר" (איבערגעדרוקט אין ספר „לקוטים מהשחר שנא ראשונה ושניה"), אונ־טער'ן קעפּעל „המשתגע", וואו ער דערצעהלט די גאַנצע מעשה אין אַ שיר, וואָס עס האָט זיך פּער־לאָפען מיט ר' משה'ן, און זאָגט:

„רצח הדם"! — קרא הבכור בחמת אפים,

"ערל-לב עור בשוחד עיני-העצלים,

„את הערל הרימו להורות דרכי שמים,

"לכן יבחר לו המורה באמונת הערלים..."

(„מאָרד און בלוט!" — האָט אויסגערופען דער עלטסטער מיט כעס — „אַ מאַן מיט אַ פערשטאָפּט האַרץ האָט מיט חניפה פערבלענדעט די אויגען פון די פוילע. דעם ערל האָבען זיי געמאַכט פאַר אַ רבי'ן און דערפאַר האָט דער רבי זיך אויסגעקליבען די אמונה פון די ערלים".)

אָבער ר' משה איז נישט פערבליבען אין מאָנאַסטיר, ווייל וואָס מעהר ער האָט זיך פערטיפט אין די עיקרים פון דער פראַוואָסלאַווער אמונה אַלץ מעהר האָט ער איינגעזעהען, אַז זיי שטימען נישט איין מיט דעם נייעם טעסטאַמענט, וואָס דער גלח האָט איהם געהאַט געגעבען.

און אַזוי ווי דער גלח האָט געזעהן, אַז ר' משה געהט נישט אין די וועגען, וואָס ער האָט געוואָלט, האָט ער מעהר נישט קיינעם צוגעלאָזען צו איהם, און אַפילו דעם פּראָקוראָר'ס טאָכטער, קאַטערינע, וועלכע פלעגט יעדען טאָג אַריינקומען אין מאָנאַסטיר געוואויר־ווערען, וואָס ר' משה טוט, צי ער איז שוין רואי צו קומען אונטער די פליגלען פון דער הייליגער פראַוואָסלאַווער רעליגיע, האָט מען אויך מעהר נישט צוגעלאָזט, מיט'ן תירוץ, אַז ר' משה האָט זיך אָפּגעזונדערט פון דער גאַנצער וועלט און טוט תשובה, וואָס ער איז געבוירען געוואָרען אַ יוד, און ער וויל דערפאַר קיינעם נישט זעהן.

און ר' משה האָט זיך אַרומגעדרעהט אין מאָ־נאַסטיר, פערשפּאַרט, און האָט געוואָלט געפינען אַ פריינד, מיט וועמען ער זאָל קאָנען אַראָפּרעדען זיך פון האַרץ און זוכען אַן עצה ווי אַזוי צו אַנטלויפען פון דאָרט, ווייל שוין אַ פּאָר חדשים, ווי ער האָט מעהר נישט גערעדט מיט'ן עלטסטען פון די גלחים דאָס איז געווען נאָך דעם לאַנגען שמועס, וואָס זיי האָבען איינמאָל געהאַט ווען דער גלח איז צו איהם אַריינגעקומען מיט איהם לערנען, ווי אַזוי אָפּצו־ריכטען אַ פראַוואָסלאַווע תפילה.

(פאָרזעצונג קומט)

באר פון די פעראייניגטע יוד. פליישער

פיעטריקאווער 48, 54 און 114

שפעהלט פאר פיינשמעקער באר-מאכלים, געשמאקפולע מיטאגעז, אונטערבראיטן, בראנפענס, וויינען ווי אויך די בירען פון דער פירמע ק. אנשטאדט

אויף טעלעפאנישן פערלאנג שיקן מיר אפ בעשטעלונגען א היים. — ס'ווערן אנגענומען בעשטעלונגען אויף חתונות און באנקעטן אין אונזער לאקאל

ארעסטירט א לאנג-געזוכטען באנדיט

ער האט אויף זיין געוויסען א גאנצע רייה מארדען

(א) נעכטען אין אויענד האבען אגענטען פון דער געהיים-פאליציי, זוכענדיג די גנבים וועלכע האבען אויף די סחורה, וואס איז געגנב'עט געווארען אין דער פירמע בוקעט אויף דער גאס פון 6-טען שערפיען 58 אויף דער וואוסט, אז אין דער וואוינונג פון גערטנער אין פארק „ווענעציא" איז פערקאנספירירט א גנבים מלינה". די וואוינונג איז אונטערגעווארפען געווארען אנ'אבסערוואציע בעת וועלכער מען האט אין דער וואוינונג בעמערקט דעם געפעהרליכען און לאנג-געזוכטען באנדיט בראניסלאוו אסקארעק. צוליב דעם, וואס אסקארעק איז געווען בעקאנט אלס א שעף פון א געפעהרליכער באנדיטען-באנדע און מערדער, זענען אנגעווענדעט געווארען די גרעסטע פארזיכטס-מיטלען. אסקארעק איז געווען בעקאנט, אז ער האט א לאנגע צייט גראסירט אין לאדז און אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע וואו ער האט אויסגעפיהרט א רייה רויבערייען און מארדען און יעדעס מאל איז איהם געלונגען זיך אדורכצוררייסען דורך דער קייט פון פאליציאנטען, און צו ענטקומען און זוייטער אויסצופיהרען רויבערייען אין דער וואיעוואדזטווע.

די פאליציי-אגענטען האבען דעריבער בעשלאסען אנצווענדען די גרעסטע פארזיכטיגקייט, און איהם אויף א קינסטליכען אופן צו כאפען. זיי האבען זיך אריינגעכאפט אין דער שטוב און הינטער-רוילעכץ איהם אנגעכאפט. בעת דער רעוויזיע האט מען ביי איהם געפינען צוויי אנגעלאדענע רעוואלווערן און פערשידענע מכשירים צו כאראקטערי-זאציע. מען האט איהם געשמידט אין קייטען און אפגעפיהרט אין אויספארשונגס-אמט. עס איז אויך ארעסטירט געווארען דער גערטנער, דער אייגענטימער פון דער וואוינונג.

ווי עס איז פעסטגעשטעלט געווארען האט אסקארעק אויסגעפיהרט דעם מארד איבער א געוויסען וואך, וועמענס טויטען קערפער מען האט געפינען אין וואל שטח פון 14 פאליציי-קאמיסאריאט.

עס ווערט ערווארט, אז די אויספארשונג וועט איצט ענטדעקען א גאנצע רייה פערברעכענס, וואס זענען בעגאנגען געווארען דורך אסקארעק, ווי אויך א רייה מארדען, וואס ער האט אויסגעפיהרט.

פון דער תלמוד תורה „מחזיקי אמונה"

אין לאקאל פון דער תלמוד תורה „מחזיקי אמונה", פעפער גאס 17 איז פארגעקומען א חנוכה-פייערונג מיט בהיות התלמידים. דער וויצע-פרעזעס גוטע הייטעלפארב עפענט די פייערונג און בעגריסט די פערזאמעלטע. עס ווערט בעעהרט מיט אויפשטעהן פון די ערטער דער פערשטארבענער מארשאל יוזעף פילסודסקי. דער קינדער-כאר פון דער ת"ת זינגט „מה טובו", א תלמיד צינדט די חנוכה-ליכט און די קינדער זינגען הנרות הללו. נאכדעם האלט א תלמיד א רעפעראט וועגען חנוכה און רופט די פערזאמעלטע אונטערצושטיצען די תלמוד-תורה.

דאן האט גערעדט הרב ר' בעריש פרידעל.

דאנערשטאג איז פארגעקומען א 15-יעהריגער יובל פייערונג צוזאמען מיט א בעקליידונג פאר די ארימסטע קינדער פון דער ת"ת. דער וויצע-פרעזעס עפענט די פייערונג און בעגריסט די פערזאמעלטע.

דער ערשטער גרינדער פון דער ת"ת בעריש פארבער גיט אפ א טעטיגקייטס - בעריכט פון די 15 יאהר, נאכדעם האט מען בעקליידט 50 קינדער מיט פאל-טעגס און זאקען און העמדלעך ציצית-כנפות, אנציגלעך און שאלען. ביי דעם איצטיגען שווערען קריזיס איז דאס פאר אנ'ארים קינד א גרויסע זאך די פערוואלטונג דאנקט אלע וואס האבען מיטגעהאלפען צו דער בעקליידונגס - אקציע און די וואס האבען געשאנקען פארן בופעט.

א ניי בעלעטריסטיש ווערק וועגען לאדז

י. י. זינגער'ס „ברידער אשכנזי" אין 3 גרויסע בענדער

אויפ'ן יודישען ביכער-מארק (פערלאג בזשאזא) איז לעצטענס צוגעקומען א ניי קרעפטיג ווערק פון בעריהמ-טען יודישען בעלעטריסט י. י. זינגער (מחבר פון „יאשע קאלב") וועגען לאדז.

אין די „ברידער אשכנזי" שילדערט אונז זינגער די ענטשטייאונג פון לאדז, די ענטוויקלונג פון דער טעקסטיל - אינדוסטריע אין אונזער שטאט, דער אויפ-קום פון די יודישע פאבריקאנטען און בכלל דאס גאנצע געזעלשאפטליכע לעבען פון לאדז.

אונטערן נאמען „די ברידער אשכנזי" שילדערט דער מחבר דעם געבורט און כסדרדיגע שטייגערונג פון איינע פון די גרעסטע יודישע אינדוסטריעלער-משפחה, וועמענס נאמען ס'האט דערגרייכט א וועלט-רוהם, און וועלכע שפילט נאך ביז'ן הייגטיגען טאג אנ'אנפיהרענדיגע ראל אין דער פוילישער טעקסטיל-אינדוסטריע.

אין „די ברידער אשכנזי" פערנעמט אויך אנ'אנגע-זעהן ארט די ארבייטער - בעוועגונג אין אונזער שטאט און איהר אנטייל אין די רעוואלוציאנערע קאמפען פון 1905.

„די ברידער אשכנזי" איז א בוך, וואס דארף מיט א בעזונדערן אינטערעס געלייענט ווערען פון יודישען לאדז.

די ביכער קאן מען בעקומען אין „קולטור-ליגע", זאכאדניע 68, טעל. 191-15 ביים לאדזער פערטרעטער פון „קולט-בוך".

PUDER BEBE SZOFMANA

ל. מלאך

צו זיין מארגענדיגען אווענד אין „זשעטעקא"

ל. מלאך געהערט צו דער קליינער צאהל יונגע יודישע שריפטשטעלער, וואס זענען שטארק פאפו-לער צווישען דעם לעזער-עולם, מחמת דער לעבע-דיגקייט און אקטועלקייט פון זייער ליטערארישע שאפען.

ער געהער צו דעם מין שריפטשטעלער, וואס האט א שטארק ענטוויקעלטען חוש פאר דעם אפקלאנג פון זיין בערופס-טעטיגקייט פאר דעם רעזאנאנס.

ער געהער צו די, וואס ווייסט אין זיין ארבייט צוויי עיקר-זאכען: וואס ער וויל, און וואס מ ע ן וויל, און געפינט דערפאר די טרעפליכע סינטעזע.

דאס איז בלי שום ספק א מעלה פאר דעם קינסטלער, וואס וויל נישט בלייבען עגא-צענטריש, און האלט זיך ביי דער דעה, אז קול המון איז כקול שדי.

די דאזיגע דעה איז א מעלה פאר דעם גע-דרוקטען ווארט בכלל און פאר דעם-יעניגען, וואס ארבייט אין דער פרעסע בפרט.

אמאל די פרעסע, וואו ל. מלאך איז נישט נאר אנ'אנגעלייגטער גאסט, נאר דער-עיקר א ליבער תושב, האט עס איהם אזוי מפורסם און בעליבט געמאכט ביי דעם ברייט-פערשפרייטעטן יודיש-לייענער.

מלאך — א תושב?

יא, ער, איינער פון דער בעוועגליכער, שטענ-דיג-וואנדערענדער יודישער „טראיקע", (הירשביין ראוויטש, מלאך), מלאך דער אימפולסיווער ראמא-ניסט, דראמאטיקער, פאעט, רייזע-שריפטשטעלער, איז א פעסטער תושב אין דעם יודישען בוך, פרעסע און טעאטער.

די נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת-הצדק"

אפעלירט צום יודישען לאדז

צום מארגענדיגען גרויסען באל אין „ווייסען" מאנטייפעל-זאל

די לעצטע צייט הערען מיר אפט אלארמירען די עפענטליכקייט וועגען דער קאטאסטראפאלער פי-נאנציעלער לאגע פון דער נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק".

ס'וואלט זיך נישט געוואלט גלויבען אז אזא נייטווענדי-גע אינסטיטוציע וואס ראטעוועט מענשען פון טויט א אינסטיטוציע וואס ברענגט שנעלע מעדיצינישע הילף יעדען איינציגען וואס ווענדט זיך צו איהר — אז אזא אינסטיטוציע זאל כסדר זיין בעדראהט אין איהר עקזיסטענץ.

אבער לײדער איז עס אזוי. א פאקט איז אז די פערוואלטונג פון „לינת הצדק" וועקט און אפעלירט צו דער יודישער בעפעלקערונג וועגען דער סכנה, אפצושטעלן די טעטיגקייט מחמת מאנגעל אין פי-נאנציעלע מיטלען.

מיט אזא אפעל ווענדעט זיך איצט אויך די פער-וואלטונג צו אלע שיכטען פון דער יודישער בע-פעלקערונג:

— שטיצט די איינציגע יודישע אינסטיטוציע אין לאדז, וואס ברענגט שנעלע מעדיצינישע הילף ביינאכט! דערלאזט נישט אז די טעטיגקייט זאל אונטערבראכען ווערען.

כדי צו שטארקען די פינאנציעלע מיטלען אר-דענט איין די פערוואלטונג מארגען שבת צונאכטס א גרויסען באל אין „ווייסען זאל" ביי „מאנטייפעל" ס'איז דערום צו ערווארטען, אז די יודישע בעפעל-קערונג וועט געהעריג אפשאצען די וויכטיגקייט פון דעם צוועק און בעזוכען דעם באל

זופענווירפעל „גראף" בעסטע קוואליטעט

פארערט איבעראל!

כשר

„GRAF" Buljon w kostkach

בהשגחת הרב ר' ישעי' פירסט שליט"א, רב „עדת ישראל". וויען.

די גלענצענדע פילם-שוישפילערין פראנטשישקא גאל

טרעט אויף קירצליך אין קינא „ריאלטא"

די ריהרעוודיגע דירעקציע פון שיינעם קינא „ריאלטא" (פשעיאזד 1) האט צום נייעם יאהר פערקאנטראקטירט א גאנצע רייה ערשטקלאסיגע פיל מען וואס וועלען זיכער בעצויבערען דעם צושויער. פון די אינטערעסאנטסטע פילמען וואס וועלען אין דער נאהענטסטער צייט געוויזען ווערען אין קינא „ריאלטא" איז כדאי צו דערמאהנען דעם פאסציני-רענדען ארץ ישראל פילם א.ג. „פריהמארגען, טאג און נאכט אין ארץ ישראל". דעם סצענאר פון דעם דאזיגען גלענצענדען ארץ ישראל פילם האט אנגע-שריבען דער בעריהמטער יודיש-פוילישער זשורנא-ליסט רעדאקטאר יעקב אפענשלאס, די בילדער האט אויפגענומען דער בעקאנטער ווארשעווער קינא-אפע-ראטאר בוים-פארבערט, וועלכער האט עטליכע מא-נאטען געוויילט ספעציעל אין ארץ ישראל. די נא-הענטסטע פרעמיערע אין קינא „ריאלטא" וועט זיין דאס בילד „די קליינע קאטארינע" מיט דער בעצוי-בערנדער יודישער פילם-שוישפילערין פראנציסקא גאל אין דער הויפט-ראלע. „די קליינע קאטארינע" איז דאס נייעסטע ווערק פון דער וויענער פראדוקציע און איז בעשאנקען געווארען מיט א גאלדענעם מע-דאל אויף דער אינטערנאציאנאלער פילם אויסשטע-לונג אין ווענעדיג. דער ספור-המעשה פון דעם דאזי-גען פילם איז העכסט אמוזירענד, און פערוויילעריש. פראנציסקא גאל אלם דינסטמיידעל פאנגט דאס הארץ פון א רייכען גראף וועלכער שרכנט זיך צו דער ריי-כער בעל-הביתטע. „די קליינע קאטארינע" איז פול מיט געזאנג, מעלאדיעס און שפאנענדע מאמענטען.

אלע ביז איצטיגע פילמען מיט פראנטשישקא גאל אין די הויפטראל זענען ארויס מיט שטורמי-שען ערפאלג. דעם רעקארד פון קאנצערט-שפיל האט אבער פראנטשישקא גאל געשלאגען אין איהר נייעס-טען פילם „די קליינע קאטארינא". א חוץ פראנ-טשישקא גאל טרעטען אויף אין דעם דאזיגען פילם די בעסטע וויענער שוישפילער, וועלכע סעקונדירען פראנטשישקא גאל אין איהר טריאומף-שפיל.

די לאדזער קינא-בעזוכער ערווארטען שוין מיט גרויס שפאנונג די פרעמיערע פון „דער קליינער קא-טארינע" מיט פראנטשישקא גאל אין די הערליכע סאלאנען פון קינא „ריאלטא".

לאדזער יודענטום פראטעסטירט

געגען שאפען א לעגיסלאטיוו-ראט אין ארץ-ישראל

אין צוזאמענהאנג מיטן פראיעקט צו שאפען א לעגיסלאטיוו ראט אין א"י, האט דאס לאדזער יו-דענטום זיך אנגעשלאסען אין דער אלגעמיינער פראַ-טעסט-אקציע געגען דער שאפונג פון דאזיגען ראט.

צו דעם צוועק ווערט גערופען אויף דינסטאג, דעם 7טען ה.י. אין פילהארמאניע זאל א גרויסער פראטעסט פערזאמלונג אויף וועלכער עס וועלען אר-ויסטרעטען די פיהרענדע פערזענליכקייטען פון נא-ציאנאלען יודענטום אין לאדז.

הומאר, געזאנג, מוזיק, טענץ

דאס אלץ וועט זיין אויף דעם מארגענדיגען גרויסען באל אין ווייסען מאנטייפעל-זאל (זאכאדניע 45)

לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת-הצדק"

רעוואלווער ווען דער שוועגערין...

(א) אין דער וואוינונג פון דער משפחה פלוטא אויף פשעגדזאלניאנא 86) איז נעכטען פארגע-קומען א פרייליכע סעודה'לע.

בעת'ן עסען און טרינקען האט זיך דער גאסט, הענריק ראספאי, א שוואגער פון די פלוטא'ס, צוּ-קריגט מיט דער בעל-הבית'טע, דער 25-יאהריגער לודוויקא פלוטא, געכאפט א קוך-מעסער, און איהר אויפגעשניטען דעם בויך.

אין א שווערען צושטאנד האט זי פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל.

ראספאר'ן האט מען ארעסטירט און אפגע-פיהרט אין טורמע.

ק.ק.א. אין זגערזש

(א) נעכטען איז אין זגערזש (אויף פאשא 2) פייערליך געעפענט געווארען די ערשטע אפטיי-לונג פון ק.ק.א. אויף לאדזער פאוויאט.

נאכט - פאגאטאוויע ביי „לינת-הצדק"

העלפט סיי ארים סיי רייך.

דערפאר ווּפלן אלע אונטערשטיצן דעם מארגענדיגן באל אין „ווייסען זאל"

דאס דאווענען פון אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי אפגעלעגט אויפ'ן קומענדיגען שבת

צוליב נישט פאראויסגעזעהענע סיבות איז דאס דאווענען פון אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי וואס האט געזאלט פארקומען אין פילהארמאניע הייגטיגען שבת אפגעלעגט געווארען אויף דעם קומענדיגען שבת פ' ויחי דעם 10טען און 11 יאנואר, די געקויפטע בי-לעטען זענען גילטיג.

מודעה

דערמיט ווערט געמאלדען, אז אדמו"ר שליט"א מטריסק, וועלכער וואוינט אין לובלין, ווײלט דעם שבת אין לאדז אויף פילסודסקי 22 ביי ר' שטרויך.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון ציינער און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114-20.

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32

עמפאנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אווענד

KINO TEATR MIRAŻ

11 LISTOPADA 16

אנהויב 12 א זייגער בייטאג.

הייבט פרעמיערע!

דאס גלענצענדסטע מייסטערווערק פון

Cecil B. de Mill

אונטער'ן נאמען:

קרייץ צוג

פאר נאכארבייטען פרעמדע סחורות

(א) בעכטען זענען פאַר׳ן לאָדזער קרייז-געריכט געשטאַנען די איינהאַבער פון דער לאָדזער פירמע „טעקסטיל", שמואל ראַדזשעיעווסקי, נחום-יואָלף ראָזען און אַלעקסאַנדער ציגאַמאַן, אַלס בעשולדיגטע דורך דער וואַרשאָווער טריקאָטאַזש - פירמע „טעקסטיל" אין נאָכמאַכען מוסטערען פון זייערע סחורות.

אַלע זענען געוואָרען בעפרייט.

פאָרלעזונג פון ד״ר ישראל טראַנק אין תרבות

שבת דעם 4 יאַנואַר, 8.30 אָוונט, קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פון „תרבות" פעטריקאָווער 18 אַפאָרלעזונג פון ד״ר ישראל טראַנק א. ד. ט.: „די מאָדערנע פסיכאָלאָגיע" מיט פאָלגענדע טעזען: 1) פסיכאָטאַרזים און פסיכאָאַנאַליז, 2) פרויד און זיינע תלמידים, 3) יונגע אַנאַליטישע פסיכאָלאָגיע, 4) אַלפרעד פרויד׳ס אינדיווידואַל - פסיכאָלאָגיע.

די פאָרלעזונג זאָגט צו צו זיין זעהר בעלעהרענד און אינטערעסאַנט.

אָרגאַניזאַציע „העבודה"

שבת דעם 4 ד ח. 5 נאָכמ. קומט פאָר די וועכענטליכע פערזאַמלונג פונם פרויען-קלוב.

זונטאָג דעם 5 ד.ח. 8.30 אָוונט קומט פאָר די וועכענטליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון אַלע חברים געווידמעט אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגען.

וויכטיג פאר אלעמען

די בעקאַנטע קינסטלערישע שטאָפעריי פון מ. קלעבער איז געוואָרען איבערגעטראָגען פון פאָלודניאָווע 20 אויף פעטריקאָווער 18, לינקע אָפיצינע, 2 שטאָק. די דערמאָהנטע שטאָפעריי נעמט אָן זעמטליכע גאַרדעראָבעס, דיוואַנעס, ציידזשאַרג, צו שטאָפען צו נידריגע פרייזען, און די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט רעיעל און צו דער צופרידענהייט פון דער ג. קונדשאַפט.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 3-טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק. 6.50 פּליטען. 7.20 פּליטען. 7.50 אינפאָרמאַציעס. 11.57 צייט-סיגנאַל. 12.03 ידיעות. 12.15 קאָנצערט. 1 פּליטען. 1.25 הויזווירטשאַפט. 1.35 פּליטען. 3.12 לאָדזער בעריכט. 3.15 עקספּאָרט. 3.20 וואַרשאַווער בעריכט. 3.30 פּליטען. 4 שמועס פאַר קראַנקע. 4.15 קאָנצערט. 4.45 טראַנסמיסיע פאַר קינדער. 5 פּעליעטאָן. 5.15 פּאָעזיע. 5.20 געזאַנג. 5.30 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער. 6 קאָנצערט. 6.45 פּליטען. 7 פּעליעטאָן. 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט. 7.35 ספּאָרט. 8 סימפאָנישער קאָנצערט (בעת די פּויזעס ידיעות און קאָמוניקאַטען). 10.30 טאַנץ-מוזיק.

שבת, ד. 4-טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק. 6.50 פּליטען. 7.55 אינפאָרמאַציעס. 11.57 צייט-סיגנאַל. 12.03 ידיעות. 12.15 קאָנצערט. 1 קאָנצערט. 1.25 הויזווירטשאַפט. 1.30 לידער פון פּוילישע פילמען. 2.25 לאָדזער בעריכט. 2.30 אָפּערעטען-מוזיק. 3 הומאָרעסקע. 3.15 „אונזער ים-האַנדעל". 3.20 וואַרשאַווער בעריכט. 4 לעקציע פראַנצויזיש. 4.15 לידער. 4.45 „גאַנץ פּוילען זינגט". 5.50 „אונזערע שטעט און שטעטלעך". 6 הערשפּיל. 6.30 „דאָס לאָדזער לעבען". 6.40

שמועס פאַר די סטודענטען. 6.45 קאָנצערט. 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט. 7.35 ספּאָרט. 7.50 אַקטועלער שמועס. 8 קאָנצערט. 8.45 אָוונט-ידיעות. 9 ביי-יאָהר-אודיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד. 9.30 „די פרעהליכע סירענע". 10 מוזיק. 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען. 11.05 „א שפּאַציר איבער אייראָפּע" — טראַנסמיסיע פון אויסלענדישע ראַדיאָ-סטאַציעס.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

גריסער קאָנצערט פון פאָלקס-כאָר ביי דער געז. „קולטור-ליגע"

די טויזענדער מענשען, וואָס האָבען געהערט דעם 1-טען קאָנצערט פון פאָלקס-כאָר אין העלענאָוו-פּאַרק, און די איבער טויזענד מענשען, וואָס האָבען געהערט דעם צווייטען קאָנצערט פון פילהאַרמאָניע, וועלען זיכער אויפנעמען מיט גרויס פרייד די ידיעה וועגען דעם דריטען קאָנצערט פון פאָלקס-כאָר, וואָס דאַרף פאָרקומען דינסטאָג דעם 14-טען יאַנואַר ה. י. אין פילהאַרמאָניע. עס ווערט צוגעגרייט אַ פרעכטיגע און פולשטענדיגע נייע פּראָגראַם אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. רידער. אויסערדעם וועט אויפטרעטען די בעקאַנטע פידלערין בראָניסלאַוואַ ראָטשטאַט מיט אַ פידעל-קאָנצערט.

די ברייטע פאָלקס-שיכטען פון אונזער שטאָט וועלען זיכער אויסנוצען די זעלטענע געלעגענהייט צו בעזוכען דעם קאָנצערט.

סאָוועטישער פידעל - שפּילער דוד אויסטראַך אין לאָדז

אין פאָריגען יאָהר אויפ׳ן פידעל-קאָנקורס א. נ. פון ה׳ וויענאַווסקי אין וואַרשא און דערנאָך אויף די קאָנצערטען אין לאָדז, האָבען אַרויסגערופען אַ גרויסע רעוואָלוציע די קאָנצערטען פון די סאָוועטישע פידעל-שפּילער, צווישען אַנדערע דוד אויסטראַך.

דער דירעקציע פון פילהאַרמאָניע איז קוים געלונגען צו אַנגאַזשירען דעם גרויסען פידעל-ווירטואָז ה׳ דוד אויסטראַך אויף איין איינציגען קאָנצערט, וועלכער קומט פאָר מיטוואָך דעם 8-טען יאַנואַר ד. י.

דער דאָזיגער קאָנצערט האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג.

„תל-אביב" — „תל-חיה" — „בחצי הלילה" אין „ראָזמאַיטאָשטשי"

די אויפפיהרונג פון יצחק נאָזשיק׳ס ארץ ישראל-דיגע סאַטירישע רעוויו „תל-אביב" אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" אויף יודיש, האָט אַרויסגערופען פרייד ביים לאָדזער טעאַטער-עולם. „תל-אביב" איז איצט די טעמע אין אַלע ליטעראַרישע און טעאַטראַלישע געשפּרעכען. עס שפּריצט מיט׳ן ארץ-ישראל׳דיגען לעבען פון דער „תל-אביב-רעוויו". פאַרהאַן אַרבייטער, חלוצים, חסידישע אגודת-יודען, דייטשע יאַהודים, ספרדישע יודען, אַראַבער, בעדואינער, תימנ׳ער, אַלץ אין איין קאָראַהאָד זינגענדיגע, טאַנצענדיגע, וואָס בעגייסטערן דעם עולם.

„תל-אביב" ווערט געשפּילט שבת און זונטאָג 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט.

„דער גרויסער פּעדדינגער" היינט פּרעמיערע אין „פילהאַרמאָניע"

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת ווערט אויפגעפיהרט אין פילהאַרמאָניע די בעליבטע קאָמעדיע פון אַרבייטער-לעבען „דער גרויסער פּעדדינגער" מיט די בעליבטע אַקטיאָרען יעקב פישער און דזשעני שמולעוויטש בראש.

ס׳איז צו דערוואַרטען, אַז דאָס שטיק וועט שטאַרק אויסנעמען ביים ברייטען יודישען טעאַטער-פּובליקום.

פון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען טעאַטער ווערט היינט און מאָרגען 8.30 אָוונט געשפּילט „כצע וולאַשניע משעביע". שבת נאָכמיטאָג — „פּזשעדזשיוונוי סטאַפּ".

זונטאָג 12 בייטאָג ווערט געשפּילט פאַר קינדער „אַלאַ אין יאַנעק וו קראַיניע טשאַרוב".

מעלדונגען

זש. ט. ק. (וואָולטשאַנסקאַ 35, טעל. 121.53)

אויספלוגען:

שבת, ד. 4 יאַנואַר ה. י. קומט פאָר אַנ׳אויספלוג אין דער שטאָטישער פסיכאָלאָגישער בעראַטונגס - אַנשטאַלט. זאַמעלפּונקט 9.45 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

א 3-טאָגיגער טוריסטיש - ספּאָרטליכער אויספלוג נאָך סמאַרדזעוו און אומגעגענד

שבת, זונטאָג און מאָנטאָג ד. 4, 5 און 6 יאַנואַר ה.י. קומט פאָר אַ 3-טאָגיגער טוריסטיש - ספּאָרטליכער אויספלוג, פערבונדען מיט אַ סקי-קורס (פאַר אָנפענגער און אַוואַנסירטע) טרוקענע פאָרבערייטונג און שטח-קענטשאַפט פון דער גאַנצער אומגעגענד אין סמאַרדזעוו. די צאָהל אַנטיילנעמער איז בעגרענעצט. איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט במשך פון היינטיגען טאָג.

א 2-טאָגיגער אויספלוג נאָך זגערזש און אומגעגענד

זונטאָג און מאָנטאָג, ד. 5 און 6 ה. ח. קומט פאָר אַ 2-טאָגיגער אויספלוג אין דער זגערזשער אומגעגענד. אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט.

אימפּרעזעס:

היינט פרייטאָג, 9 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פאָרלעזונג פון פּראָפ. מ. בערשטליבג. א. ד. ט. „דער וועג פון מאָדערנעם שרייבער". איינגאַנג פאַר מיטגלידער פריי.

שבת ד. 4 יאַנואַר ה. י. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ פייערליכער געזעגענונגס-אָוונט צום אָפּפאָהר פון דיכטער לייב מלאך נאָך אַמעריקאַ. אָנהויב 9 אַ זייגער אָוונט. אין פּראָגראַם: אַ רעפעראַט פון דיכטער מלאך א.ד.ט. „דאָס יודישע וואָרט אין גאָר דער וועלט" און רעציטאַציעס פון די דיכטער משה בראָדערזאָהן, ח. ל. פוקס און ראָמאַניסט ישראל ראַבאָן. סיי די טעמע פון רעפעראַט, סיי די אַנטיילנעמער זענען אַ גענוגענדע גאַראַנטיע, אַז דער אָוונט וועט שטעהן אויף אַ הויכע קולטורעלע ניוואָ און אַדורך מיט אַ געהעריגען דערפאָלג. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

טיי-אָוונטען אין זש. ט. ק.

זונטאָג און מאָנטאָג ד. 5 און 6 ה. ח. 5 אַ זייגער פאָרנאַכט, קומען פאָר אין אייגענעם לאָקאַל חברישע טיי-אָוונטען. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

דער סעקרעטאַריאַט פון זש. ט. ק. (וואָולטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53) נעמט אָן וויטערדיגע איינשרייבונגען 1) אויף שפּראַך-קורסען פון ענגליש, פאַר אָנפענגער און אַוואַנסירטע, פראַנצויזיש, יודיש, שפּראַך און ליטעראַטור, העברעאיש און עספּעראַנטאָ, 2) אין די סקי-סעקציע (די מיטגלידער געניסען פון אַ בחנם׳דיגען סקי-קורס פאַר אָנפענגער און אַוואַנסירטע און בעקומען אַרויסגעבאָרגט נאַרטען פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל) און גיט אַרויס הנחה-בילעטען אין שטאָטישען טעאַטער, און קינאָ׳ס (גראַנד, פּאַלאַס און אַגד)

ידיעות הסניף „תרבות" בלודז

רח׳ פּיוטרקובסקה 18, קומה שניה בשער השני

1) במוצאי שבת 4 יאַנואַר תתקיים הרצאת ה׳ י. טרונק על הנושא: „אבות הפסיכולוגיה המודרנית", כל העברים מוזמנים, הכניסה חנם.

2) קנו והפיצו את העתון לנוער „עולמי", היוצא ע״י הועד המרכזי של „תרבות" מחור הגליון — 20 פרוטות.

3) מתקבלות הרשמות לסטודיה העברית בהנהלת ה׳ יצחק קצנלסון. האספה הקרובה ביום ד׳ 6 יאַנואַר.

4) חדר הקריאה ע״ש הד״ר י.נ. שמחוני פתוח בכל ערב מ8 עד 10 בערב (מלבד יום השישי). בחדר הקריאה נמצאים העתונים: דבר, הארץ, הבקר, העולם, בדרך, העברי בוסתנאי ועוד.

אפאריזמען

פון תלמוד, מדרש און אַנדערע יודישע ספרים

יודיש: אברהם הערש פלאַקסער

די בעסטע פרוי איז די, וועלכע טוט דעם ווילען פון איהר מאַן.

(תנא דבי אליהו רבא פרק ט׳)

אַ העלד איז דער, וועלכער מאַכט פון זיין פיינד אַ פריינד.

(אבות דרבי נתן, פרק כ״ג א)

די וועלט שטייט אויף די הענט פון נאַראָנים.

(סנהדרין מ״ו א)

אַ מענש ווייסט נישט דאָס הארץ פון זיין חבר.

(פסחים נ״ד א)

אַ מענש שטאַרבט נישט מיט אַ דערגרייכונג פון אַ העלפט פון זיין גליסטען.

(קהלת רבה פ׳ א׳ י״ג)

נישט פעראַנטוואָרטליך איז אַ מענש פאַר דעם וואָס ער טוט, בעת ער איז פערוויינטאָגט.

(בבא בתרא ט״ז ב׳)

נישטאָ קיין שווערערס ווי אָרימקייט.

(שיר רבה פ׳ ל״א)

ווען נישט דאָס שוואַרצע, וואָלט מען נישט פערשטאַנען דאָס ווייסע.

(זהר תזריע)

נישטאָ קיין מענש אָהן ווייטאָג.

(בראשית רבה פ׳ צ״ב א)

נישטאָ קיין אומגליק, וואָס אַ צווייטער האָט נישט דערפון עפּעס אַ גליק.

(בראשית רבה פ׳ ל״ח)

איגוד הציונים המדינתים (יודענשטאַאַטס-פּאַרטיי) בלודז פּילסודסקיעגאָ 57

היינט פרייטאָג דעם 3 יאַנואַר ד. י. פינקטליך 8.30 אָוונט קומט פאָר אַ קעסטעל-אָוונט מיט דער בעטייליגונג פון די חברים וויקיעל, טייטעלבוים און אַנד. איינגאַנג פריי פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" קאָן מען זיך איינשרייבען אויף פאָלגענדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש-אַרבייט, 2) מעכאַנישע רונד-זאָקען - אַרבייט; 3) מעכאַנישע הילפס-אַרבייט פון דער ווירקער-בראַנזשע: שפּולען, קעמלען; 4) סוועטער-שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג פון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פרויען, שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש-נייהעריי מיט צושניידען; גאָרסעטען-אַרבייט מיט צושניידען; 10) אַנדולאַציע און האָר-פאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט-פוצעריי, 13) האַנד-שטיקעריי און מאַשין-האָפט.

לאָרד רעדינג

(ענדע פון דער 6. זייט).

לעבען זיינע בעזונדערס פערדינסטפולע פירונגער — אויפ׳ן אמט פון אינדישען ווייצע קעניג וועלכען ער האָט פערנומען 5 יאָהר כסדר, פון 1921 ביז 1926.

זיינע גרויסע ערפאָלגען אלס מלוכה מאַן און יוריסט האָט ער גערוטען צו פערדאַנקען זיינע אויסער געוועהנליך הויכע קוואַליפיקאַציעס: זיין ווייטען בליק, זיין שאַרפען פערשטאַנד און פּאָליטישען טאַקט, זיין גרויסער קונסט צו בעגעהן זיך מיט מענשען, זיין נאָבעלער מענשליכקייט, דער פליסיגקייט פון זיין ווילען און זיינע אויסערגעוועהנליכע קענטענישען און די אָריענטירונגס פעהיגקייט אויפ׳ן געביט פון פינאַנץ וויסען און ווירטשאַפטליכע ענינים.

א רייך און אינטערעסאַנט לעבען איז אָפּגעשלאָסען געוואָרען מיטן טויט פון לאָרד רעדינג, דעם גרויסען מלוכה מאַן, וועלכער האָט דורך זיינע ווערטפולע לייסטונגען פאַר זיין פאָטערלאַנד זיך דערוואָרבען א ערען - פּלאַץ אין דער געשיכטע פון ענגלישען פאָלק.

און דער דאָזיגער מלוכה מאַן איז געווען א יוד.

* * *

אויך מיר יודען האָבען פערלוירען אין לאָרד רעדינג א געטרייען זוהן פון זיין פאָלק, ער האָט נישט פערנומען קיין פיהרענדע שטעלונג אין יודישען לעבען—שולדיג אין דעם איז געווען זיין דערציהונג, די סביבה, אין וועלכער ער איז אויפגעוואַקסען, די אסימילאַטאָרישע סביבה פון מערב-אייראָפּעאישען יודען. ער האָט אָבער קיינמאָל נישט פערליקענט זיין אָפּשטאַמונג. זיך נישט געשעהמט מיט זיין יודישען נאָמען און נישט „בעהאַלטען" דעם יחוס.

וואָס פאַר א וואַרים יודיש הארץ ער האָט געהאַט, א האַרץ וואָס האָט געליטען מיט די לײדען פון זיין פאָלק, האָט ער בעוויזען באַלד נאָכן אויסברוך פון היטלעריזם, ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון זיין אמט אלס פּרעזידענט פון דער ענגליש-דייטשער געזעלשאַפט און האָט אויפגעטומען דעם קאַמף געגען נאַצי-באַרבאַריזם. זיינע עפענטליכע אַרויסטרעטונגען געגען היטלעריזם זענען בעקאַנט.

ער האָט זיך אויך זעהר לעבהאַפט אינטערעסירט מיט׳ן אויפבוי פון א״י, אין אָנהויב פון קריג האָט ער נישט ווייניג מיטגעהאָלפען ווייצמאַנען און סאָקאָלאָוון ביי זייערע בעמיהונגען צו בעקומען די באַלפור-דעקלאַראַציע, נאָך די טרויעריגע א״י געשעהענישען פון יאָהר 1929 האָט ער אלס איינער פון די ערשטע אינטערווענירט ביי דער רעגירונג פריוואַט און איז אויך אין נאָמען פון דער יודישער אגענץ.

ער איז נישט געווען קיין יודישער פיהרער, אָבער אויך אלס ענגלישער מלוכה-מאַן און ווייצע-קעניג פון אינדיען האָט ער פערשאַפט כבוד דעם יודישען פאָלק; האָט ער זיך דאָך קוואַליפיצירט פאַר די העכסטע פּאָסטענס נאָר דערפאַר ווייל ער האָט פעראייניגט אין זיך די הויכע מאָראַלישע און גייסטיגע מעלות פון דעם פאָלק, צו וועלכען ער האָט געהערט, פון דער „ראַסע" וועלכע איז איצט פון צעווילדעוועטע באַרבאַרען אין מיטען אייראָפּא פּראָקלאַמירט געוואָרען פאַר א „מינדערווערטיגע"...

אויף באַלוט

(ענדע פון ד׳טע זייט)

— פאַר וואָס פערשפּעטיגט, אַנושאַ?

נאָר דאָס קינד קאָן שוין מעהר נישט איינהאַלטען דעם רייסענדיגען זיך שטראָם און פּלאַצט אַרויס אין א געוויין:

— געשטאָרבען!

די לעהרערין לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ. די אַנדערע קינדער רייסען זיך פון די ערטער, און קוקען אַנושקאַ׳ן מיט רחמנות-פולע אויגען. זיי זענען גרייט מיטצוטרויערן, אַנושקאַ כליפּעט.

קיינער וואַגט נישט צו פרעגען ווער עס איז דער געשטאָרבענער. פאַרהאַן חוץ אַנושאַ׳ן נאָך זיבען קינדער אין שטוב. זיבען קינדער און דריי פאַר צורייסענע שיכלעך. דריי פאַר צוריסענע שיכלעך און פיר שמאַטעס, וואָס רופען זיך „פּאַלטענדלעך". פאַראַן אין שטוב א טאַטע און א שטיפמאַמע.

אַנושאַ בערוהיגט זיך פון כליפּען, ווישט אויס איהרע אויגען מיט א בריג פון דער שמאַטע-קאָפּטען, אנ׳איינגעריסטער פלעק בלייבט שטעהן אונטערן אויג. זי רעדט שוין ווי א דערוואַקסענער מענש:

— און איצט וועלען מיר שוין אינגאַנצען אויסגיין פאַר הונגער.

אין דער לעהרערינס אויג צייכענט זיך א פראַגע:

— דער טאַטע?

נאָר אַנושאַ הערט דאָס פרעג-וואָרט וואָס פאַלט אַראָפּ פון דער לעהרערינס אויגען. זי ענטפערט נישט ווינציגער צוברעכען:

— דער פּאַפּוגיי!

די קינדער ווילען שוין אויסברעכען אין א געלעכטער. דער טרויער האָט זיך פערוואַנדעלט אין לוסטיגקייט. אבי נישט קיין מענש. א נאַר אזא, די אַנושאַ, איבער א פּאַפּוגיי אזא געוויין?

זיי ווייסען אָבער, דאָס קליינוואַרג, אז דער פּאַפּוגיי איז געווען דער איינציגער שפּייזער פון אַנושאַס הויז. דער פּאַפּוגיי איז שוין בכלל געווען א זקן, שוין דריי דורות איבערגעלעבט. דריי דורות געשפּייזט, און געצויגען מיט׳ן שנאָבל „גליק" פאַר דער גאַנצער געגענט אַרום. אַנושאַ׳ס זיידע איז אויך געווען א קאַטאַרינקאַרזש, און ווען ער איז אַמאָל געפאַלען אין גאַס, האָט די פּאַפּוגיי נישט אויפגעהערט צו רופען הילף אויף יודיש געשריגען „ראַטעוועט" און אויף פּויליש: — „ראַטויטשיע!" נאָר דער אַלטער איז שוין מעהר נישט געקומען צום לעבען. דער זוהן, אַנושאַ׳ס טאַטע, וואָס איז געווען א טרעגער אויפ׳ן „רינעק", האָט איבערגענומען די פּאַפּוגיי, זי אויסגעלערנט ציהען „מזל - צעטעלעך", יעדען אין דערפריה אַוועק מיט איהר איבער די פּלעצער, מאַרקען און הייפען געטרימפּעלט אויף דער צושראָיפּטער קאַטערינקע, און די דינסט-מיידלעך האָבען געגעבען 2 גר. פאַר א „גליק-בריוועלע" און אַזעלכע בריוועלעך האָט די פּאַפּוגיי נישט געקאַרגט, א פול שיפּ-קעסטעלע געווען מיט זיי.

איצט איז דער שפּייזער געשטאָרבען, וויינט אַנושאַ

Warszawskie

TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI

Spółka Akcyjna, Oddział w Łodzi

(L O M B A R D)

zawiadamia, że w dniu 22 stycznia 1936 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 12 stycznia 1936 roku w numerze 11 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 24 stycznia 1936 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 12 stycznia 1936 r., gdyż po tym terminie zastawcy poniosą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i ogłoszeń.

אַנאָנסן אין „נייעס פאָלקסבלאַט" האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג!

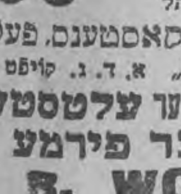

מעטאַל-בעטען מאַטראַצען אַלט אַרט
קינדער-וועגעלעך
אין אַ רייכען אויסוואַהל
ווישימאַטשקעס, אייז-קאַסטענס, פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען
אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור-וואַרשטאַט און לאַקירער.

נור אַ קורצע צייט! אַ זעלטענע געלעגענהייט!
מיט 50% רעדוקציע פון אַלע פרייזען
בעקומט איהר די שענסטע בילדער אין גרעסטען בילדער-אַטעליער פון
Roma Spokojna
13 פּעטריקאָווער 13
ווי אויך בעקומט איהר דעם גרעסטען אויסוואַהל פון
ראַהמען צו גאַרדינען
אַלעס צו ליקווידאַציע-פּרייזען!
ס׳ווערען אָנגענומען בילדער איינצורעהמען.
נוצט אויס די זעלטענע געלעגענהייט!

איבערציהונגען אין עקספּעדיציעס נאָך ארץ=ישראל

אין גוזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזן

„POLSKI LLOYD“ Sp. Akc. oddział w Łodzi Narutowicza 13 tel. centrala: 250-15.

טעלעגראַמען: Palestine Shipping Co. Ltd. Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

רעפאָרמאַציע=פּילען

מיט דער מאַרקע נייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעוומאַטיזם, לעבער-ליידען, יעגען דוקסיים, אַטרעטיזם דאָס פּיטען בלוט און קאָפּשטילען די יסורים פון העמאָראידען רייניגען דאָס בלוט און ביי נסגוגנגען צו אבסטרוקציע—גינסטיגען דורכרייניגונגס-מיטעל.

צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען א נאכט.
פּרייז פון א שאַכטעל 1.35.
צו פאַרלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

בוכהאַלטער=בילאַנסיסט

פיהרט האַנדעלס-ביכער ביי פאַבריקאַציע און האַנדעל לויט פאַרשריפטען פון שטייער- און האַנדעלס-געזעץ. געפל. אָנמעלדונגען

הערשבערג,
סקלאַדאָווא 26, טעל. 211-72.

א זאַל מיט א רעסטאָראַציע-איינריכטונג ווערט עמפּפעהלט אויף חתונות, בעלער, באַנקעטען נעשעלשאַפטס-פערזאַמלונגען, מאָרש-רעסיאָנען אז"וו צוגענגליכער פּרייז. צו ערפאַהרען:
Hotel „SAVOY“ Traugutta 6, tel. 203-38

פערלאַג ח. בזשאַזאַ – וואַרשא

נאָר וואָס דערשינען

י. י. זינגער

די ברידער אשכנזי

I-טער טייל (געבונדען)	פּרייז	3.50
II „ (קוימענס אין הימל)		3.50
III „ (שפּינוועבס)		3.50

אלע 3 בענדער צוזאַמען 10.50 גילדען
הויפּט-פּערקויף:
Kult-Buch“ Warszawa.
אין לאָדז צו בעקומען בײַם פאַרטרעטער פון „קולט-בוך“ ה. זילבערבערג אין „קולטור-ליגע“, זאַכאָדניע 68, טעל. 191-15 יעדען טאָג פון 8 ביז 9 אָוונט.

שרייבען שעהן און שנעל לערענט אויס דער בעוואוסטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 טעג. אויך ווערט אויסגעלערנט דעם בעסטען יודישען בריף אין 15 טעג, אפילו דעם, וואָס קען גאָרנישט. די עלטער שפּילט דערביי קיין ראָלע נישט. די פּרייזען זיינען צוגענגליכע. — אלעע 1. מאַי 4, ביי ליפשיץ.

ענגליש,

פראַנצויזיש, דייטש
און העברעאיש

לעקציעס, איבערזעצונגען און האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ.

אַדרעס: Cegielniana 24, I p.
tel. 261-36.

שפּרעכשטונדען פון 2—4 נאכם.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!

קינדער=וועגעלעך מעטאַל=בעטען

אין פאַבריק
„DOBROPOL“
אין הויף Piotrkowska 73

לעכער היערען אויסגע גליייכט ביי נ. נאַרדמאַן שרוד מיעסקא 8.

Nowo=Otworzony zakład fryzjerski damski i męski oraz gabinet kosmetyczny i manicure
Piotrkowska 47
TEL. **164-03.**

p. f. **„ROCOCO“**
pod kierownictwem p. L. **Pilichowskiej i D. Brenera**
poleca się łaskawym względom P. T. Klijenteli.

ברוך-קראַנקע

אויף ליידענדע פערשידענע רופּטורען, פערקרימונגען פון רוקען=ביין, פיס און הויקערס דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די פאָלגען זענען פאַר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי=הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען ביי מענער. פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע און געפאַהר. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען און גאַרסעטען געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פּלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט-פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אמעריקאַנישע קונסט-פיס (סצלאַן-ארביים).

ביים צראַפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פראָפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאַנץ פּוילען פון אוניווערזיטעטס=פּראָפעסאָרען אנערקענט

ספּעציאַליסט **Ortoped** **NATAN RAPAPORT**

מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווינען, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 ביימאָג און פון 3 ביז 7 אָוונט

איז לאָדז, פּילסודסקיעגא № 23

פּערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

ערשטע, גרויסע, וויסנשאַפטלעכע ענציקלאָפּעדיע אין יידיש

דיבנאָוו · פּאַנר. פּאַריז
אין דערשינען דער ערשטער באַנד פון דער

אלגעמיינער ענציקלאָפּעדיע אין יידיש

אין 20 בענדער

א קוואַל פון וויסן · אַלע צווייגן פון וויסנשאַפט: די אָנגעזעענסטע יידישע וויסנשאַפטלער און שריפטשטעלער זענען פאַרטראַטען אין דער ענציקלאָפּעדיע.
צואַנציק בענדער גרויסן פאָרמאַט.
פינף טויזנט טאָפּלט-שפּאַלטיקע זייטן, פינף מיליאָן אותיות.
טויזנטער ציכנונגען, דיאַגראַמען, אילוסטראַציעס, געאָגראַפישע קאַרטעס, קינסטלערישע בילדער.
פערציק טויזנט ווערטער, איינגעטיילט אין זיבעצן אָפּטיילן לויט פאַרשידענע געביטן פון וויסן.
דאָס יידישע לעבן און שאַפן פון אַמאָל און היינט פאַרנעמט א דריטל פון דער ענציקלאָפּעדיע.

פּרייז פאַר יעדן באַנד
אין פּוטער-באַנד — 24 זל.
אין האַלב-לעדער — 27.50 זל.
פּאָרטאָ 1.20 גר.

צו בעקומען :
אין „קולטור-ליגע“, זאַכאָדניאַ 68, טעל. 191-15
בײַ ה. זילבערבערג יעדן טאָג פון 8 ביז 9 אָוו.

Mag. Wet.
H. Warrikoff
ul. Kopernika 22
tel. 172-07.
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 8—1 און פון 3—7 אָוונט.

Dr. med.
H. ROZANER
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראַנקה.
Narutowicza 9
tel. 128-98
נעמט אָן פון 9—1
מיטאָג און פון 5—9

דאָקטוירים=אפּטיילונג

Dr. med.
A. Banasz
כירורג - אוראָלאָג
Wólczańska 23, tel. 139 88
האָט בעזייטיגט די איינזאַמטקייט.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

Dr. med. **FELDMAN**
אַקושעריע און פרויען - קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 11—1
אויך **זגעזשער 24**
פראַנט 1טער שטאָק. פּראָווינץ-וויזיטן.
KILINSKIEGO 113, tel. 155-77

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-35
נעמט אָן פון 9—11 און פון 6—8 אָוונט.

Dr. med. **M. Wejs**
אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
לאַגעווניצקאַ 25 215-18
ביים קאָבינעט: בעלייכטונג מיט קוואַרץ-לאַמפּע און עלעקטריזאַציעס.

Dr med **M. TAUBENHAUS**
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פּעהרהייטען געגען שוואַנגערשאַפט
גדזשערשע 11, טעלעפאָן 346-09
נעהמט אָן פון 4—8

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
שערפּיע 6, בענעדיקטא 37
נעהמט אָן פון 5—7 נאכם.

ד"ר העללער

ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראַוגוטאַ, טעל. 179-89
נעהמט אָן פון 8—11 און 8—4 און אָוונט
זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פּרייזען.

צאָהן=אַרצט העלענא האַלפּערן

נאַרוטאָוויטשא 2
טעל. 170-96
נעהמט אָן פון 10—1 און פון 4—7 אָוונט.

Dr. M.
SOŁOWIEJCZYK
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, האַלז, נאָז און קעהל- קאָפּ קראַנקהייטען
LEGJONÓW 17, tel. 216-40.
עמפּפאַנגס פון 1—2 און פון 5—8 אָוונט.

Dr. med. **Niewiażski**
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס, הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראַנט, 1טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8—11 און 9—5 אָוונט
יום טוב און פון 9—1 נאָכמיטאָג
ספּעציעלער וואַרט-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.
P. Braun
ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
וואוינט יעצט **פּיעטריקאַווער 81**
טעל. 100-57.
נעהמט אָן פון 8—11 און 8—4 אָוונט

Dr. med.
I. Dynenson
powrócił.
99 PIOTRKOWSKA 99,
tel. 223-70.

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען- קראַנקהייטען
זגעזשער 15, טעל. 113-47
נעהמט אָן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אָוונט.

Dr. med.
WŁADYSŁAW SZPIRO
CHIRURG
4-6 popoł.
Sienkiewicza 34, tel. 222-10.

צאָהן=דאָקטאָר
Sperling
Piotrkowska 87 וואוינט יעצט
telefon 143=06.
נעהמט אָן פון 10—1 און פון 8—6 נאָכמיטאָג

לעטשניצע

פאַר וועגערישע-קראַנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאַווער 45
טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.
פרויען און קינדער פון 8—11 און 5—7
פאַר פרויען 11—1 אָוונט.
א בעראַטונג 3 זל.

אוירען, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאַווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אויך שטענדיגע קראַנקע (צוגאַ אָפּעראַציע א. א. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9—2 און פון 8—4 אָוונט.

Dr. **W. Łagunowski**
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-lecznicy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ei do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.
ספּעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט.
ספּעצ. פון הויטען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן פון לאָדז
פּילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט.

Dr. med. **I. Bette**
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
פּיאָטרקאָווסקא 6 tel. 144-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אָן פון 11—2 און פון 5 ביז 8.30 אָוונט.

Dr.
Wajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאַווער 145
טעל. 126-02.
נעהמט אָן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אָוו.

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 4—8
פּילסודסקיעגא 15
טעל. 206-75. פראַנט, 2. שטאָק

Dr.
Wiktor Łukomski
specjalista chorób uszu, nosa, gardła i krtani
ŁÓDŹ, ZAWADZKA 3
front I piętro, tel. 190=42
przyjmuje od 3—6.

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעלעפאָן 137-63
עס נעהמען אָן פאָלגענדע דאָקטוירים :
דר. קייפּמאַן, דר. דינעזאָן,
דר. ריזשער, דר. שפירא,
דר. שמעראַווסקי,
דר. י. איציקאָן, דר. סטופּאַי,
דר. דענטיסט סטאַראָפּאָלסקי
(נערווען קראַנקע.)
וויזיטען און שטאָט
אַלע אַרט מעדיצינישע הילף.
קאַבינעט פאַר פיזיקאַלישע טעראַפּיע
א וויזיט 3 זל.

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

היינט פרעמיערע! די פרעהליכסטע פּוילישע מוזיקאַלישע קאָמעדיע
אין דער הויפּטראָלע:
ADOLF DYMSZA WACUS
פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטן אַ חוק אָמטליכע אומגילטיג

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

CORSO

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם

— I —
„WONDER BAR"
אין די הויפּט-ראָלען די 5 עקראַן-סטאַרס: DOLORES del RIO
Ricardo Cortez, Kay Francis, Al Jolson, D. Powell

— II —
אונזערע בחורים מאַטראָסען
שאַמפּאַנער הומאָרפולע מאַטראָזען-קאָמעדיע, אין דער הויפּט-ראָלע:
דער גרעסטער קאָמיקער פון אַמעריקע JAMES CAGNEY

אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמ: שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בייטאָג.

RAKIETA
שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22
אָנהויב אין געוו. טעג 4 אַ זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

היינט און פאָלג. טעג! דער שענסטער פילם, וואָס מ'האָט ווען געזעהען פון ווינער פּראָדוקציע א.ג. היינט און פאָלג. טעג!
„עפּיזאָד" מיט PAULA WESSELY
דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש
אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

CZARY

די גרעסטע סענסאַציע פון דער וועלט!
די געהיימנישען פון פּעראַק
פילם-רעוואָלאַציע! קאַמף פון מענשען מיט קראָקאָדילען! יאָגד אויף טיגערן!
בעת די אויפנאַהמען זענען אומגעקומען 3 אָפּעראַטאָרען.

פלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(רוג קאָפּערניקאַ)

הילבט און פאָלגענדע טעג

היינט פרעמיערע! גרויסע עפּאָפּיי פון ליבע און פליכט אויפן גרונד פון לעבען פון קרינס-פלאָט א. ג.
„ראַפּסאָדיע פון באַלטיק"
אין די הויפּטראָלען: MARJA BOGDA, Baśka ORWID, ADAM BRODZISZ, Mieczysław CYBULSKI
נעכסטער פּראָגראַם: „Urojony świat" מיט Claudette Colbert i Charles Boyer. פּרייזען פון די פּלעצער:
1 זל. 1,09 זל. 2 זל. 90 גר. 3 זל. 50 גר. הנחה-קופאָנען זונטאָג און יום-טוב אומגילטיג. אָנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

LIRA
Limanowskiego 37.

מיר דעמאָנסטרירען דעם גראַנדיעזסטען דאָפּעלטען שלאַגער-פּראָגראַם!
„מאָסקווער נעכט" („Moskiewskie Noce")
I. דאָס גרעסטע מייסטערווערק פון דער וועלט
אין די הויפּט-ראָלען אַלע טייז פון די וועלט-עקראַנען: GRANOWSKI, BANER, ANNABELLA, SPINELLY, RODE, DMITRIEWISCH
ציגיינער-קאַפּעלע אונטער דער ליטונג פון Alfred Rode ציגיינער-כאָרען אונטער דער ליטונג פון Dmitriewisch
II. דער גרויסער סענסאַציאָנעלער פילם
„Biały Ptak"
אין דער הויפּט-ראָלע דער קעניג פון דער קאָוובאָיען און מייסטער פון סענסאַציע Buck Jones | פּרייזן נישט געהעכערט
אויף די ערשטע סעאַנסען זענען אַלע פּלעצער צו 25 גר.

קינאָ-רעוויו
AMOR
89 פּאָמאָרסקאַ 89, טעל. 250-48

פערבאַנד פון די אַרטיסטען פון די פּוילישע ביהנעס אונטער דער קינסטל. ליטונג פון Edward Jaśkowski און דעם ניי-אַנגאַזשירטען אַנסאַמבל
Zgorzelski Leński האָבן ס'וואָרט
פּרעזענטירען די הומאָרפולע רעווי-שלאַגער א. ג.
עס נעהמען אַנטייל: וואָדעוויליסטקאַ Rena Markiewiczówu, גראָטעסק-הומאָריסט Janina Zgorzelska, Edward Jaśkowski Duet Silvini, Jerzy Leński
אויפ'ן עקראַן: # „די מוזט חתונה האָבן"
מיט'ן אָנטייל פון ליבלינגען פון עקראַן.
אָנהייב 6 נאָכמ., שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 נאָכמ.

פּרייז פון אַנ'אַנאַנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פּרייז פון אַנ'אַנאַנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

היגיענישע דראַט-מאַטראַצן אַ פּאָר 22 זל. 48 פּעדערן, ווי אויך אויטאָמאַטען צו טאַפּטשאַנעס און פּערשידענע טאַפּעצירער-אַרבייט בילינ צו בעקומען פּאָלודניאָווע 10, י. ברעסלער

אַ לעהרערין, אַ גוטע פּעדאַגאָגין, ערטיילט אונטערריכט פאַר דערוואַקסענע אין פּויליש, יודיש, און די דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען, לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz. 6—9 wiecz.

פאַרשריפטליכע פייערלעש-אַפּאַראַטן נייע און גענוצטע (Gaśnice pianowe) ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אַלע טיפּען אַפּאַראַטען צו מעסיגע פּרייזען מ. באַטשאַן, פּאָמאָרסקאַ 25, רעכטע אָפ. 1, איינגאַנג, 1. שטאָק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אַפּאַראַטן. טעל. 166-27.

BUCHALTER, rutynowany bilansista na stanowisku ma jeszcze kilka wolnych godzin. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. — Leon KRELL, Piotrkowska 79, m. 40. tel. 145-64.

עס ווערט געזוכט צו קויפען אַ דעקעל-מאַשין און אַ שרייב-מאַשין אין גוטען צושטאַנד אָפּערטען אונטער „ה".

אַכטונג! איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז די כעמישע וועשעריי פון W. WOJCIECHOWSKI איז געוואָרען איבערגעטראָגען פון פּילסודסקי 53 אויף 6-טער שערפּיען 23-21 און איך עמפּפעהל מיך ווייטער אונזער געעהרטער קונדשאַפט סאָלידע בעדינונג
W. Wojciechowski'

אַ לאַנגיעהריגער בוכהאַלטער קאָרעספּאָנדענט מיט קוואַליפיקאַציעס ספּעציעל פאַר שטייער-אַמטען האָט עטליכע פרייע שעה'ן אין טאָג און נעמט אָן צו פיהרען ביכער לויט די פאַרשריפטען. גאַראַנטירט פאַר גוטע פיהרונג. אָפּערטען אונטער „בוכפיהרונג".

Wytwórnia szczotek do motorów. R. Korn, Śródmiejska 8, tel. 116-11

Zagubiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej za Nr. 42355 z dn. 25/8—1927 r. na 5 sztuk oblig. prem. pożyczki dolarowej na imię Szlamy Roznera, Południowa 59.

בעקאַנטמאַכונג. וויכטיג פאַר טישלער און מעבעל-הענדלער! ביליג און רעעל! די פירמע „Nobles" זגערזשער 44 (רוג קרוטקאַ) מאַכט בעקאַנט, אַז זי האָט אויף לאַגער אַלע זעמטל. וואָרען, ווי: לאַס, שעלאַק, ביידען און אַנד. זעמטל. וואָרען צו פאַבריקס-פּרייזן. קומט איבערצייגט אייך! פּרוּווען קאָסט קיין געלד. מיט אַכטונג פירמע „נאַבלעס".

פערשידענעס

בוכהאַלטעריע, האַנדעלס - קאָרעספּאָנדענץ און אַריטמעטיק, אויך מאַשין-שרייבען ווערט ערלערנט גרינדליך, צוגענגליכע פּרייזען, אינפאָרמאַציעס און בוטשריפטען-ביוראָ פּולנאָצנאַ 9

אַ געשעפטס-פעהיגער ערפאַהרענער יונגערמאַן זוכט בעשעפטיגונג, געוואונשען ביי מאַנופאַקטור - פאַבריקאַנט. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „ענערגישער".

פון באַלד אָן צו פערדינגען אַ בודקע פון קויהלען און אַ גרויסע שאַפע פראַנציסקאַנער 22 אין האָבער-געוועלב.

שוּטלען צו בעקומען מיט פּאַריזער שרייבען ביי פרוי ראָזענבערג קאַמיענאַ 5 2-טער איינגאַנג, 2-טער הויף, 2-טער שטאָק.

צו פערקויפען אַ מאָטאָר 1½ פערד קראַפט און בעסטען צושטאַנד, ווי אויך אַ שפּול-מאַשין, ווי אויך האַנד-קראַפט רעדער מאַשינען פירמאָ וועגענער אַלע ברייטען צו ערפאַהרען סטאַרי-רינעק 10 וו. 10.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען איין לעצט ווילנער ש"ס אין בעסטען צושטאַנד צו ערפאַהרען צעגעלניאַנאַ 21 לינקס 2-טער שטאָק וואוינונג 17.

אַ גוטער מאַניפּולאַנט פון אַלע זאָרטען וואָלענע, וויגאָניע און בערעטען גאָרנע זוכט אַ פּאָסטען, עווענטועל נעם אָן צו מאַניפּולירען שפּינען אַלע סאָרטען גאָרנע מינימאַלע פאָדערונגען, גוטע רעפערענצען אָפּערטען אין אַדמ. פאַר „מאַניפּולאַנט".

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 בעסערע הערען, 11 ליסטאָפּאַד 24 וו. 3.

צו פערדינגען זאָפאָרט אַ פּראָנט-געוועלב נאָוואָמיעסקאַ 26. צו ערפאַהרען אין געוועלב און ביי די מעקלערט. נאָוואָמיעסקאַ 6.

אַ פאַבריקס-לאָקאַל מיט עלעקטרישע איינריכטונג און טראַנסמיסיע צו פערמיטען פּאָמאָרסקאַ 43 צו טרעפען פון 1—3 נאָכמיטאָג.

צו פערמיטען 2 צימער און קוך רעמאָנטירט ביליג. דירה-געלד. צו ערפאַהרען ביים ווירט. אַל. 1 מאַי 71.

אַ בעקוועם אָרט צו שלאָפען ביי אַ סאָלידער פאַמיליע פאַר בעסערע יונגעלייט שרודמיעסקאַ 16 וו. 16 1-טער שטאָק, רעכטע אָפיצינע.

זאָפאָרט אָפּצוגעבען אַ צימער מיט אַ קוך און קאָרידאָר אָהן אָפּטרעט-געלד. צו ערפאַהרען בזשעזשינער 13 לעצטע אָפיצינע לינקס 2-טער שטאָק וו. 46.

אַ שטוב צו פערדינגען אויף נאָוואָמיעסקאַ 5 וואוינונג 49.

אַ שעהן מעבלירט צימער אָפּצוגעבען פאַר איין אָדער צוויי בעסערע יונגעלייט, אויך אַ צימער געאייגנעט פאַר אַ ווערקשטעל גדאַנסקאַ 76 וו. 34.

צו פערמיטען אַ געמויערטע שאַפע מיט עלעקטריע 6×18 מעטער געאייגנעט אויף אַ לאַגער אָדער אַ פאַבריק, צוזאַמען מיט אַ שטוב צו וואוינען עווענטועל אָהן אַ שטוב, קילינסקיעגאָ 240. צו ערפאַהרען נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 67 ביי שעפּנער אָדער טעל. 204-58.

ראַכאַלעז

צו פערמיטען אַ צימער פאַר אַ געשעפט אויף פּלאַץ וואָלנאָשטשי. צו ערפאַהרען ביי העלפּגאָט, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 11.

צו פערמיטען אַ לאָקאַל געאייגנעט אויף אַ שטרימף-פאַבריק אָדער אַ טריקאָטאַזש - פאַבריק, דאָפּעל-ליכט אין צענטרום שטאָט צו ערפאַהרען אין אַדמ. פון דער צייטונג.

אָפּצוגעבען אַ צימער פאַר 2 אָנשטענדיגע פערזאָן אָדער אויף לייכטע אַרבייט נישט קרעמפּירטער דורכגאַנג ביליג דירה-געלד. פּילסודסקיעגאָ 34 וו. 21 פראָנט 4 שטאָק ביז 11 אינדערפריה.

אַ בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר אַנ'אָנשטענדיגען יונגערמאַן זאַכאָדניאַ 39 וו. 5 פראָנט 1 שטאָק

צו פערמיטען 2 שטיבען מיט אַ קוך מיט בעקוועמליכקייטען קילינסקיעגאָ 240. צו ערפאַהרען אויפן אָרט, אָדער טעל. 204-58.

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר איין פערזאָן אָדער 2 עס קען זיין אויך פרויליינס גדאַנסקאַ 24 פראָנט 2-טען שטאָק וואוינונג 14

אַ שטוב מיט 2 פענסטער אַלס סובלאָקאַטאָר אָפּצוגעבען פּאָמאָרסקאַ 81 וו. 10

אָפּצוגעבען אַ שטוב צו אַרבייטען אָהן אונטערשיד וועלכע אַרבייט. עווענטועל אויך צום שלאָפען. גלובנאַ 30 גרושקאָ.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman